

รายงาน ของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา

การลอบวางระเบิดและก่อความไม่สงบเรียบร้อย

ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

สภาผู้แทนราษฎร

สำนักคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา
ชุดที่ ๑๑ ชุดที่ ๑ ครั้งที่ ๑๑ (สมัยสามัญทั่วไป)

สำเนา

ที่ ๒๑๙๙๔.๑ / ๒๕๔๗

สภาผู้แทนราษฎร

ถนนอุทองใน กทม. ๑๐๓๐๐

๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๗

เรื่อง รายงานการพิจารณาศึกษาญัตติส่วนตัว เรื่อง การลอบวางระเบิดและก่อความไม่สงบเรียบร้อย
ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานดังกล่าวข้างต้น จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๑ ปีที่ ๒ ครั้งที่ ๒๒ (สมัยสามัญทั่วไป)
วันพฤหัสบดีที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๔๕ ที่ประชุมได้พิจารณาญัตติส่วนตัวเรื่อง ขอให้ตั้งคณะกรรมการ
วิสามัญพิจารณาการศึกษาการลอบวางระเบิดและก่อความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดน
ภาคใต้ (พันตำรวจโท วิจิตร สุวิทย์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ) และลงมติตั้งคณะกรรมการวิสามัญ
ขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อพิจารณาตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๔๑
และข้อ ๔๒ ซึ่งกรรมาธิการวิสามัญคณะนี้ประกอบด้วย

๑. นายเจริญ ณะอุสม	๒. นายจตุรงค์ คชสื
๓. นายจำรัส เวียงสงค์	๔. นายเจระวาม โตตาหยง
๕. พันตำรวจโท เจริญสมมาแอ เจริญ	๖. นายญาณเดช ทองสิมา
๗. หม่อมราชวงศ์ดำรงดิศ ดิศกุล	๘. พลตำรวจตรี อานันท์ ทวีศรี
๙. นายนิคมุดดิน อูมา	๑๐. นายบัญญัติ จันทน์เสนะ
๑๑. นายบุญจง วงศ์ไตรรัตน์	๑๒. นายบุญยานุนัน อูเซ็ง
๑๓. นายปรีชา เร่งสมบูรณ์สุข	๑๔. นางพรพิชญ์ พงษ์ธรรมเดช พัฒนกุลเลิศ
๑๕. นายพลสวัสดิ์ ไตรระไวทยะ	๑๖. นายมุข สุไลมาน
๑๗. นายระวีง เนตรโพธิ์แก้ว	๑๘. นายลาภศักดิ์ ลาภาโรจน์กิจ
๑๙. นายวันชัย จัยสิน	๒๐. นายวัยโรจน์ พิพิธภักดี
๒๑. พันตำรวจโท วิจิตร สุวิทย์	๒๒. พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์
๒๓. นายวุฒิพงษ์ นายแสง	๒๔. นายสนั่น สุราษฎร์
๒๕. นายสมชาย สหชัยรุ่งเรือง	๒๖. นายสมมาตร เจริญ

ถึงพิมพ์รัฐบาล

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

๒๗. นายสุชัย วงษ์สุนทร

๒๘. นายสุชุมพงศ์ ไฉนคำ

๒๙. นายสุพจน์ จันทน์ขาว

๓๐. นายสุภาพ คลีจาย

๓๑. พันตำรวจโท อุดลย์ บุญเสริม

๓๒. พันเอก อภิวัฒน์ วิริยะชัย

๓๓. นายอรรถพล มามะ

๓๔. พลโท อัครเดช ม่วงอ่อน

๓๕. นายอารีเพ็ญ อุดรสินธุ์

อนึ่ง นายบุญจง วงศ์ไตรรัตน์ และนายสุชุมพงศ์ ไฉนคำ ได้ขอลาออกจากการเป็น
กรรมการ และที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้มีมติตั้งนางฟาริดา สุไลมาน และนายภาคิน สมมิตร
เป็นกรรมการแทนตามลำดับ

บัดนี้ คณะกรรมการวิสามัญได้พิจารณาญัตติดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว
จึงกราบเรียนมาเพื่อให้โปรดนำเสนอที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณารายงานของ
คณะกรรมการต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

พลตำรวจโท

วิโรจน์ เปาอินทร์

(วิโรจน์ เปาอินทร์)

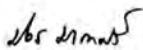
ประธานคณะกรรมการวิสามัญ

สำนักกรรมการ ๒

โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๘๗

โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๓๑๓

สำเนาถูกต้อง

(นางบึงอร มาลาศรี)

ผู้อำนวยการกลุ่มงานคณะกรรมการการต่างประเทศ

สำนักกรรมการ ๒

รายงานของคณะกรรมการการวิสามัญ

ตามที่ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๑ ปีที่ ๒ ครั้งที่ ๒๒ (สมัยสามัญทั่วไป) วันพฤหัสบดีที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๔๕ ได้พิจารณาญัตติด่วน เรื่อง ให้ตั้งคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาการลอบวางระเบิดและก่อความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (พันตำรวจโท วิจิตร สุวิทย์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ) และลงมติตั้งคณะกรรมการการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อพิจารณาศึกษาตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๔๑ และข้อ ๔๒ โดยกำหนดระยะเวลาพิจารณาศึกษาไว้ ๓๐ วัน แต่เนื่องจากคณะกรรมการการวิสามัญต้องพิจารณาศึกษาอย่างละเอียดรอบคอบและรับฟังข้อมูล ข้อเท็จจริง จากส่วนราชการ ผู้แทนองค์กรเอกชน ตลอดจนผู้นำทางศาสนาและนักศึกษาประชาชนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเดินทางไปรับฟังข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้เนื้อหาสาระของรายงานมีความครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน และสมบูรณ์มากที่สุด จึงได้ขอขยายเวลาการพิจารณาศึกษาออกไป ๗ ครั้ง รวมระยะเวลาทั้งสิ้น ๗๕๐ วัน ซึ่งที่ประชุมสภาพิจารณาแล้วลงมติให้ขยายเวลาและประธานสภาผู้แทนราษฎรอนุญาต ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๙๗ นั้น

บัดนี้ คณะกรรมการการวิสามัญได้พิจารณาเสร็จเรียบร้อยแล้ว ซึ่งปรากฏผลดังนี้

๑. ลงมติเลือกตั้ง แต่งตั้ง และขอเชิญผู้เกี่ยวข้องมาร่วมประชุมชี้แจงแสดงความคิดเห็น

๑.๑ ที่ประชุมคณะกรรมการการวิสามัญได้มีมติเลือกตั้ง

๑) พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์	เป็นประธานคณะกรรมการ
๒) นายอารีเพ็ญ อุตรสินธุ์	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓) นายบัญญัติ จันทน์เสนะ	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๔) พันตำรวจโท วิจิตร สุวิทย์	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
๕) พันตำรวจโท อดุลย์ บุญเสริม	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่สี่
๖) นายบุราฮานุดิน อุเซ็ง	เป็นเลขานุการคณะกรรมการ
๗) นายนัจมุดดีน อูมา	เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๘) นายอรรถพล มามะ	เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ คนที่สอง
๙) นายจำรัส เวียงสงค์	เป็นโฆษกคณะกรรมการ
๑๐) นายสมภารธ เจีนา	เป็นโฆษกคณะกรรมการ
๑๑) นายมุข สุไลมาน	เป็นโฆษกคณะกรรมการ

๑.๒ ลงมติตั้งที่ปรึกษาประจำคณะกรรมาธิการ จำนวน ๖ ท่าน คือ

- ๑ ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ผู้อำนวยการสถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
- ๒ รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ๓ รองศาสตราจารย์ ดร.อารม สุทธาสาสน์ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ๔ นายพิชัย รัตนพล ประธานคณะกรรมการยุทธศาสตร์สันติวิธี สภาความมั่นคงแห่งชาติ
- ๕ นายชิต นิลพานิช อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา
- ๖ นายศิวัช แสงมณี รองปลัดกระทรวงมหาดไทย

๑.๓ เชิญผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมประชุมชี้แจงแสดงความคิดเห็น เพื่อศึกษาข้อมูลข้อเท็จจริงอย่างรอบด้าน และผู้บริหารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งให้ความร่วมมือมาร่วมประชุมชี้แจงประกอบด้วย (ตำแหน่งและสังกัดเดิมขณะที่มาชี้แจง)

๑.๓.๑ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

- ๑) นายขจิตภัย บุรุษพัฒน์ เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ
- ๒) นางสาววิมา โภธิสมบัติ รองเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ
- ๓) นายพรชาติ บุญนาค เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ๔ สภาความมั่นคงแห่งชาติ

๑.๓.๒ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ

พลตำรวจโท จุมพล มั่นหมาย ผู้อำนวยการสำนักข่าวกรองแห่งชาติ

๑.๓.๓ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

- ๑) พลตำรวจเอก โกวิท วัฒนะ รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
- ๒) พลตำรวจโท ไพศาล ตั้งใจตรง ผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค ๙
- ๓) พลตำรวจตรี สมศักดิ์ แขวงโสภา รองผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
- ๔) พลตำรวจตรี พงศพัศ พงษ์เจริญ รองผู้บัญชาการสำนักงานแผนงานและงบประมาณ
- ๕) พลตำรวจตรี ประเสริฐ จันทรินทร์ รองผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค ๙

(๕)

- ๖) พลตำรวจตรี พรภัทร์ สุยะนันท์ ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจปราบปราม
ยาเสพติด
- ๗) พลตำรวจตรี อติเทพ บัญจมานนท์ ผู้บังคับการตำรวจปราบปราม
ยาเสพติด ๑
- ๘) พลตำรวจตรี อมรรักษ์ หุวะนันท์ ผู้บังคับการกองวิทยากร ภาค ๑
- ๙) พลตำรวจตรี ปัญญา เทียนศาสตร์ ผู้บังคับการตำรวจภูธร จังหวัดปัตตานี
- ๑๐) พลตำรวจตรี วีระยุทธ สิทธิมานิช ผู้บังคับการตำรวจภูธร จังหวัดยะลา
- ๑๑) พลตำรวจตรี วรเวทย์ วินิตเนตยานนท์ ผู้บังคับการตำรวจภูธร จังหวัดนราธิวาส
- ๑๒) พันตำรวจเอก จำรูญ เด่นอุดม รองผู้บังคับการตำรวจภูธร
จังหวัดนราธิวาส
- ๑๓) พันตำรวจเอก ปริญญญา ขวัญยืน รองผู้บังคับการตำรวจภูธร
จังหวัดนราธิวาส
- ๑๔) พันตำรวจเอก เพิ่มศักดิ์ กองจินดา รองผู้บังคับการตำรวจภูธร
จังหวัดยะลา
- ๑๕) พันตำรวจเอก วีระชาติ ปรียวงศ์ รองผู้บังคับการตำรวจ
ตรวจคนเข้าเมือง ๓
- ๑๖) พันตำรวจเอก งามศักดิ์ เกื้อจรรยา ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธร
อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา
- ๑๗) พันตำรวจเอก ปกรณ์ บุญญาลัย ผู้กำกับการตำรวจตรวจคนเข้าเมือง
สุโขทัย-โลก จังหวัดนราธิวาส
- ๑๘) พันตำรวจเอก สมจิตร์ นาสมยนต์ ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธร
อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี
- ๑๙) พันตำรวจเอก พิสิฐรัฐ พิสุทธิศักดิ์ รองผู้กำกับการกองปราบปราม
- ๒๐) พันตำรวจเอก ลือชัย สุดยอด ผู้กำกับการป้องกันและปราบปรามจลาจล
- ๑.๓.๔ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ**
- ๑) นายโกมล ขอบชื่นชม รองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- ๒) นายเจิงศักดิ์ สุททวาทีน รองผู้อำนวยการสำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่เฉพาะ
และพัฒนาความร่วมมือ
ทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน

๓) ว่าที่ร้อยตรี กิตติพล โชติพิมาย	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ๗
๑.๓.๕ กระทรวงกลาโหม	
พลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
<u>สำนักงานปลัดกระทรวง</u>	
๑) พันเอก เอกชัย หาญพูนพิทยา	ฝ่ายเสนาธิการ กรมยุทธการทหารบก
๒) พันเอก เกียรติศักดิ์ ลิลิตธรรม	หัวหน้านายทหารหน่วยปฏิบัติการ ด้านกองทัพบก
๓) พันเอก เกียรติกำพล ศรีวงศ์	รองหัวหน้าส่วนรวบรวมข่าวสาร กรมข่าวทหารบก
กองทัพบก	
พลตรี ทรงกิตติ จักกาบาตร์	รองแม่ทัพภาคที่ ๔ ผู้อำนวยการ รักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ ส่วนแยกที่ ๒
๑.๓.๖ กระทรวงมหาดไทย	
๑) นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒) นายสีวະ แสงมณี	รองปลัดกระทรวงมหาดไทย
๓) นายกิตติ กิตติโชควัฒนา	ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา
๔) นายปริญญา อุดมทรัพย์	ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส
๕) นายสมพร ใช้บางยาง	ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี
๑.๓.๗ กระทรวงศึกษาธิการ	
๑) นายปองพล อดิเรกสาร	รัฐมนตรีว่าการกระทรวง ศึกษาธิการ
๒) นายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล	ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ
<u>สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน</u>	
๑) นางพรนิภา ลิ้มปวยอ	เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษา เอกชน
๒) นางสาวศรี วรรณเสน	รองเลขาธิการคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน

๓) นางนลินี ไกรคุณาศัย	รองเลขาธิการคณะกรรมการ
การศึกษาเอกชน
๔) นางศิริลักษณ์ มโนรมย์	ผู้อำนวยการกองโรงเรียน
นโยบายพิเศษ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

นายอุบล เล่นวารี	ผู้อำนวยการสำนักนิตและ
พัฒนามาตรฐานการศึกษา |
|------------------|--|

กรมสามัญศึกษา

นางสุวิภา วรจำปา	หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมคุณภาพการศึกษา

สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา ๒ จังหวัดยะลา

๑) นายประติษฐ์ ระสิตานนท์	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาการศึกษาศาสนา
และวัฒนธรรมเขตการศึกษา ๒
๒) นายลาโรห จรจิตต์	ศึกษานิเทศน์ เขตการศึกษา ๒

๑.๓.๘ กระทรวงวัฒนธรรม

กรมการศาสนา

๑) นายกล้า สมตระกูล	อธิบดีกรมการศาสนา
๒) นายบุรี แก้วเล็ก	รองอธิบดีกรมการศาสนา
๓) นายปรกรณ์ ดันสกุล	ผู้อำนวยการกองศาสนูปถัมภ์
๔) นางสาวอรพรรณ คัมภีร์ศิลป์	นักวิชาการศาสนา ๗
๕) นายคณูชา หะระยี่	นักวิชาการศาสนา ๖

๑.๓.๙ สำนักนายกรัฐมนตรี

๑) พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ	รองนายกรัฐมนตรี
๒) นายแพทย์ กระแส ชนวงษ์ดี	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

สำนักงานคณะกรรมการการการศึกษาแห่งชาติ

นางสุทธศรี วงษ์สมาน	ผู้เชี่ยวชาญสำนักงาน
คณะกรรมการการการศึกษาแห่งชาติ |
|---------------------|---|

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

๑) นายกิตติ ลิ้มชัยกิจ	เลขาธิการคณะกรรมการป้องกัน
และปราบปรามยาเสพติด |
|------------------------|---|

๒) ร้อยเอก อลงกต ธเนศวร

ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกัน
และปราบปรามยาเสพติดภาคใต้

๓) นายสุรพล ภัทรปกรณ์

ผู้อำนวยการส่วนปฏิบัติการ
สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

๑.๓.๑๐ กระทรวงการต่างประเทศ

๑) นายณพล เทพพิทักษ์

รองอธิบดีกรมเอเชียตะวันออก

๒) นายเรืองเดช มหาศรานนท์

รองอธิบดีกรมเอเชียตะวันออก

๓) นายพรพงศ์ กนิษฐานนท์

เจ้าหน้าที่การทูต ๒

๑.๓.๑๑ กระทรวงสาธารณสุข

๑) นายแพทย์ สุวัจน์ เทียรทอง

สาธารณสุขนิเทศก์เขต ๑๒

๒) นายแพทย์ บุญเรือง ไตรเรืองวรวัฒน์

ผู้อำนวยการสถาบันธัญญารัตน์
จังหวัดปัตตานี

๓) นายแพทย์ อติศักดิ์ งามขจรวิวัฒน์

รองผู้อำนวยการศูนย์บำบัด
รักษายาเสพติด ปัตตานี

๑.๓.๑๒ ทบวงมหาวิทยาลัย

๑) นายสุวัจน์ ลิปต์พลลภ

รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

๒) ศาสตราจารย์ ร้อยเอกจางเอก
ดร.วรงค์ จันทรร

ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย

๓) นายสุชาติ เมืองแก้ว

รองปลัดทบวงมหาวิทยาลัย

๔) นางอุไร พานิชย์อัตรา

ผู้อำนวยการส่วนวิเคราะห์
โครงการทบวงมหาวิทยาลัย

๕) นายประเสริฐ ชิตพงศ์

อธิการบดีมหาวิทยาลัยสงขล
นครินทร์วิทยาเขตปัตตานี

๖) นายไกรลาส เขียววิชัย

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและพัฒนา
ระบบบริหารทบวงมหาวิทยาลัย

๗) รองศาสตราจารย์ ผดุงยศ ดวงมาลา

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี

๘) นายวรวิทย์ บารู

หัวหน้าภาควิชาภาษาตะวันออก
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี

๑.๓.๑๓ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาสำนักงานปลัดกระทรวง

นายปรีดี โชติช่วง

ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและ
ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

นายมานะ ขอบธรรม

ผู้อำนวยการฝ่ายส่งเสริมสินค้า
และการท่องเที่ยว**๑.๓.๑๔ หอการค้าจังหวัดปัตตานี**

นายสุรชัย จันทรงสรรค์

รองประธานหอการค้าจังหวัด
ปัตตานี**๑.๓.๑๕ สภาองค์กรมุสลิมแห่งประเทศไทย**

๑) นายอภินันท์ บุรณพงศ์

ประธานสภาองค์กรมุสลิม
แห่งประเทศไทย

๒) นายเวดีอราแม มะมิงจิ

ประธานคณะกรรมการอิสลามประจำ
จังหวัดปัตตานี

๓) นายอาซิส พิทักษ์कुมพล

ประธานคณะกรรมการอิสลามประจำ
จังหวัดสงขลา

๔) นายบรอเฮง ปายอดีอราแม

รองประธานคณะกรรมการอิสลาม
ประจำจังหวัดนราธิวาส

๕) นายอาหมิน มัณยามิน

รองประธานคณะกรรมการอิสลาม
ประจำจังหวัดสตูล

๖) นายนิมู มะกาเจ

รองประธานคณะกรรมการอิสลาม
ประจำจังหวัดยะลา**๑.๓.๑๖ องค์การนักศึกษาจังหวัดปัตตานี**

นายคาร์ลาน อบเซย

นายกองค์การนักศึกษา มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี**๑.๓.๑๗ องค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี**

นายเศรษฐ์ อัลยุฟรี

นายกองค์การบริหารส่วน
จังหวัดปัตตานี

๑.๓.๑๘ สำนักงานเทศบาลเมืองปัตตานี

นายพิทักษ์ ก่อเกียรติพิทักษ์

นายกเทศมนตรีเมืองปัตตานี

๑.๓.๑๙ ชมรมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้

๑) นายนิเดร์ วาบา

ประธานชมรมโรงเรียนเอกชน

สอนศาสนาอิสลามจังหวัด

ชายแดนภาคใต้

๒) นายอับดุลวาฮับ อับดุลวาฮับ

รองประธานชมรมโรงเรียนเอกชน

สอนศาสนาอิสลามจังหวัด

ชายแดนภาคใต้

๒. เส้นทางไปศึกษาข้อเท็จจริงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

คณะกรรมการธิการได้เดินทางไปศึกษาข้อเท็จจริงในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และ นราธิวาส เพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำทางศาสนาและประชาชนทั่วไปในพื้นที่ รวมทั้งสิ้น ๓ ครั้ง ดังนี้

๑) วันศุกร์ที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๔๕ เดินทางไปจังหวัดนราธิวาสและยะลา เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรอำเภอกระแจะ จังหวัดนราธิวาส ถูกยิงตาย จำนวน ๒ คน และกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำที่พิทักษ์ตรวจบ้านรานอ สถานีตำรวจภูธรอำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา ถูกยิงตาย จำนวน ๒ คน

๒) วันเสาร์ที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ เดินทางไปอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เพื่อสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีราษฎรร้องเรียนขอความเป็นธรรมจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

๓) วันอังคารที่ ๓ ถึงวันพฤหัสบดีที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๔๖ เดินทางไปจังหวัดนราธิวาส ปัตตานี และยะลา เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการก่อความไม่สงบเรียบร้อยกรณีมีการกระทำความผิดต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น การปล้นปืน การฆ่าเจ้าหน้าที่ตำรวจ – ทหาร และการก่ออาชญากรรมอื่นๆ

๓. สรุปผลการพิจารณา

คณะกรรมการธิการแยกเนื้อหาสาระของรายงานนี้เป็น ๓ ส่วน โดยส่วนที่หนึ่งเป็นการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในเชิงลึกและกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในการแก้ปัญหา ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาที่ชี้ให้เห็นถึงรากเหง้าแห่งปัญหา และวิธีการแก้ปัญหาที่รากเหง้า โดยมุ่งเน้นให้หน่วยงานได้ลดช่องว่างระหว่างกรอบกติกาทางสังคมกับระเบียบการปฏิบัติให้คนต่างศาสนาต่างวัฒนธรรมมีสิทธิ เสรีภาพ

เสมอภาคกันเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในการแก้ปัญหา สำหรับส่วนที่สองเป็นสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่ได้จากการพิจารณาของคณะกรรมการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและสนับสนุนให้การแก้ปัญหาในส่วนที่หนึ่งเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด โดยมุ่งเน้นที่จะนำเสนอถึงสภาพปัญหาพร้อมด้วยแนวทางการแก้ปัญหา สำหรับส่วนที่สามเป็นข้อเสนอการแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยอย่างยั่งยืนและหลักที่ควรปฏิบัติของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งเนื้อหาในแต่ละส่วนดังกล่าวมีหัวข้อหลักที่นำไปสู่การขยายผลการพิจารณา ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและตัวชี้วัดความสำเร็จในการแก้ปัญหา

๑. งานศึกษาในอดีตและลักษณะเด่นของรายงานฉบับนี้
๒. เป้าหมายของรายงานการศึกษานี้
๓. รากเหง้าปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้
๔. วิสัยมองปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหารากเหง้ากับปัญหาโครงสร้างและความรุนแรง
๕. แนวทางการแก้ปัญหาในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป
๖. แนวทางการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พร้อมตัวชี้วัดความสำเร็จของการปฏิบัติ
๗. ตัวชี้วัดความสำเร็จการปฏิบัติของหน่วยงาน

ส่วนที่สอง สภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา

๑. สภาพปัญหาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ
๒. ปัญหาสำคัญที่คณะกรรมการพิจารณาศึกษา
๓. สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะการแก้ปัญหา

๓.๑ ปัญหาด้านการศึกษา

- ก. ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด (ดาดีกา)
- ข. ปัญหาการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ค. ปัญหาการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
- ง. ปัญหาการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

(๑) การยกฐานะมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีให้เป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศ

(๒) การตั้งมหาวิทยาลัยนราธิวาส

๓.๒ ปัญหาด้านยาเสพติด

- ๓.๓ ปัญหาการก่อความไม่สงบเรียบร้อยและอาชญากรรม
- ๓.๔ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ
- ๓.๕ ปัญหาด้านกลไกของรัฐ
- ๓.๖ ปัญหาด้านการต่างประเทศ

ส่วนที่สาม ข้อเสนอการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนและหลักปฏิบัติของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

- ๑. การแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยอย่างยั่งยืน
 - ๑.๑ มุลเหตุเชิงลึกของปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย
 - ๑.๒ ข้อเสนอแนะในภาคปฏิบัติต่อรัฐบาลเพื่อแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน
- ๒. ข้อเสนอการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อชาวไทยมุสลิม
 - ๒.๑ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติที่เกี่ยวกับระเบียบราชการหรือพิธีการ
 - ๒.๒ ข้อควรปฏิบัติในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
 - ๒.๓ หลักรัฐประศาสน์ในนโยบายสำหรับปฏิบัติราชการในมณฑลปัตตานี สมัยรัชกาลที่ ๖
 - ๒.๔ กิจการฮัจย์

ภาคผนวก (ก)

ข้อสังเกตเรื่องชื่อเขตการปกครองอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และชื่อบุคคลที่เป็น

ภาษาท้องถิ่น

ภาคผนวก (ข)

การเดินทางไปศึกษาข้อเท็จจริง ณ จังหวัดนราธิวาส ยะลา และปัตตานี

ภาคผนวก (ค)

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน

พ.ศ. ๒๕๔๗

๔. ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะว่าด้วยการสื่อสารรายงานฉบับนี้

การแก้ปัญหาภาคใต้ต้องอาศัยทั้งความเข้าใจปัญหาอันซับซ้อนอย่างเป็นจริงจักษ์อย่างอำนาจทางการเมืองที่กล้าตัดสินใจ และอาศัยความชอบธรรมจากการสนับสนุนของประชาชน ด้วยเหตุนี้ รายงานฉบับนี้จึงควรส่งให้นายกรัฐมนตรีและผู้บริหารในระดับนโยบายเพื่อให้ใช้อำนาจทางการเมืองแก้ไขปัญหาในระดับโครงสร้าง ด้วยการออกคำสั่งให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกำหนดหลักเกณฑ์ใน

ประเมินตนเองว่าจะดำเนินการลดอคติต่อผู้คนที่มีความแตกต่างจากคนส่วนใหญ่ในสังคมอย่างไร และจะดำเนินการอย่างไรเพื่อฟื้นคืนความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชนให้เข้มแข็งขึ้น ที่สุดคณะกรรมการฯ เห็นว่าควรสื่อสารรายงานศึกษาฉบับนี้ให้ประชาชนในสังคมไทยได้รับรู้ เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาในระดับวัฒนธรรมพร้อม ๆ กันไป

๕. คณะกรรมการฯ ได้จัดทำรายงานการศึกษาการลอบวางระเบิดและก่อความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เสร็จเรียบร้อยแล้ว ปรากฏรายละเอียดตามผลการพิจารณาในรายงานท้ายนี้

(นายบุญานูดิน อุเที่ยง)

เลขาธิการคณะกรรมการการวิสามัญ

ความนำ

สืบเนื่องจาก การลอบวางระเบิดที่บริเวณชานชาลาสถานีรถไฟหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก ประกอบกับเหตุระเบิดที่หน้าโรงแรมศรีเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา พันตำรวจโทวิจิตร สุวิทย์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์กับคณะเห็นว่าการก่อวินาศกรรมดังกล่าวทำให้เกิดความเสียหายต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม และเป็นเหตุการณ์สะเทือนขวัญของประชาชน ก่อปรกับเหตุการณ์เช่นนี้ได้เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีกในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส บัตตานี สตูล ยะลาและสงขลา จึงได้เสนอญัตติต่อนสภาผู้แทนราษฎร เพื่อพิจารณาตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาการลอบวางระเบิดและก่อความไม่สงบเรียบร้อยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดำเนินการพิจารณาศึกษา ติดตามสถานการณ์ และหาแนวทางการแก้ไขปัญหาเสนอต่อรัฐบาล ตามกระบวนการต่อไป

เมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๔๕ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาญัตติดังกล่าว และเห็นว่าสถานการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการก่อเหตุวินาศกรรม นอกจากจะทำลายขวัญกำลังใจของประชาชนในพื้นที่ยังทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและร่างกายของประชาชน รวมทั้งทรัพย์สินของทางราชการและเอกชน ตลอดจนความเสียหายต่อเศรษฐกิจภาพลักษณ์และชื่อเสียงของประเทศ จึงลงมติตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาการศึกษาการลอบวางระเบิดและก่อความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้พิจารณาดำเนินการและรายงานผลต่อสภาผู้แทนราษฎรตามขั้นตอนต่อไป

คณะกรรมการฯตระหนักในหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี จึงได้พิจารณาศึกษาเรื่องนี้อย่างจริงจัง ตั้งแต่วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๔๕ เป็นต้นมาและปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด ทั้งการประชุมพิจารณาปัญหาต่าง ๆ และการเดินทางไปศึกษาข้อเท็จจริงในพื้นที่เกิดเหตุโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นการกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาให้ถูกต้อง ตรงกับสาเหตุอันเป็นรากเหง้าแห่งปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน โดยการปฏิบัติขององค์กรภาครัฐและเอกชน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทั่วไป เพื่อให้ปัญหาต่าง ๆ ลดลงอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยระยะเวลาจนกระทั่งหมดสิ้นไป

คณะกรรมการฯหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการแก้ไขปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีความเป็นเอกภาพ ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในพื้นที่ที่จะมีความร่วมมือเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่จะถูกลดช่องว่างระหว่างกรอบกติกาของสังคมกับการปฏิบัติ และเกิดความเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกันในความแตกต่างของวิถีการดำเนินชีวิต ซึ่งชาวไทยมุสลิมจะอยู่ในสังคมไทยอย่างภาคภูมิใจและปราศจากอคติ

ในฐานะพลเมืองของประเทศไทย ที่มีสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

ท้ายสุดนี้ คณะกรรมการฯ ขอขอบคุณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ฯพณฯ อู๋ทัย พิมพ์ใจชน ประธานรัฐสภา ที่ได้สนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการฯ และได้โปรดอนุญาตขยายเวลาการพิจารณาให้แก่คณะกรรมการฯ ซึ่งเอื้อประโยชน์ให้การปฏิบัติภารกิจสำเร็จลุล่วงอย่างสมบูรณ์ และขอขอบคุณคณะที่ปรึกษาของคณะกรรมการฯ ผู้บริหารหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ได้มาร่วมประชุมหารือกับคณะกรรมการฯ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้ร่วมแรงร่วมใจกันเสียสละเวลาอุทิศตนปฏิบัติงานที่กันอย่างเต็มกำลัง เป็นผลให้ภารกิจการพิจารณาศึกษาในเรื่องนี้สำเร็จลุล่วงตามความประสงค์สมดังเจตนารมณ์ของคณะกรรมการฯ และสภาผู้แทนราษฎรทุกประการ

คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาการลอบวางระเบิด
และก่อความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
สภาผู้แทนราษฎร

สารบัญ

	หน้า
รายงานการพิจารณาศึกษา	(๓)
ความนำ	(๑๔)
ผลการพิจารณา	๑
ส่วนที่หนึ่ง การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและตัวชี้วัดความสำเร็จในการแก้ปัญหา	๒
๑. งานศึกษาในอดีตและลักษณะเด่นของรายงานฉบับนี้	๓
๒. เป้าหมายของรายงานการศึกษานี้	๔
๓. รากเหง้าปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้	๔
๔. วิธีมองปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหารากเหง้ากับปัญหาโครงสร้างและความรุนแรง	๕
๕. การบูรณศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้และการแก้ปัญหาในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป	๖
๖. แนวทางการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้พร้อมตัวชี้วัดความสำเร็จของการปฏิบัติ	๙
๗. ตัวชี้วัดความสำเร็จการปฏิบัติของหน่วยงาน	๑๐
ส่วนที่สอง สภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา	๑๓
๑. สภาพปัญหาทั่วไปของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ	๑๔
๒. ปัญหาสำคัญที่คณะกรรมการพิจารณาการศึกษา	๑๕
๓. สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะการแก้ปัญหา	๑๖
๓.๑ ปัญหาด้านการศึกษา	๑๖
ก. ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด (ตาดีกา)	๑๖
ข. ปัญหาการศึกษาระดับพื้นฐาน	๑๙
ค. ปัญหาการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม	๒๒
ง. ปัญหาการศึกษาระดับอุดมศึกษา	๓๑
(๑) การยกฐานะมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานีให้เป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศ	๓๑

(๒) การตั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏ	๓๕
๓.๒ ปัญหาด้านยาเสพติด	๓๗
๓.๓ ปัญหาการก่อความไม่สงบเรียบร้อยและอาชญากรรม	๔๓
๓.๔ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	๕๐
๓.๕ ปัญหาด้านกลไกของรัฐด้านการเมืองการปกครอง	๗๔
๓.๖ ปัญหาด้านการต่างประเทศ	๗๗

ส่วนที่สาม ข้อเสนอการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนและหลักปฏิบัติของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ	๘๑
๑. ข้อเสนอการแก้ไขปัญหาค่าความขัดแย้งในสังคมไทยอย่างยั่งยืน	๘๒
๑.๑ มูลเหตุเชิงลึกของปัญหาค่าความขัดแย้งในสังคมไทย	๘๒
๑.๒ ข้อเสนอแนะในภาคปฏิบัติต่อรัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหาค่าความขัดแย้งอย่างยั่งยืน	๘๓
๒. ข้อเสนอการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อชาวไทยมุสลิม	๘๕
๒.๑ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับระเบียบราชการหรือพิธีการ	๘๕
๒.๒ ข้อควรปฏิบัติในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	๘๖
๒.๓ หลักรัฐประศาสน์นโยบายสำหรับปฏิบัติราชการในมณฑลปัตตานีสมัยรัชกาลที่ ๖	๙๐
๒.๔ กิจการฮัจย์	๑๐๑

ภาคผนวก

ภาคผนวก (ก)	๑๐๓
- ข้อสังเกตเรื่องชื่อเขตการปกครองอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และชื่อบุคคลที่เป็นภาษาท้องถิ่น	
ภาคผนวก (ข)	๑๐๕
- การเดินทางไปศึกษาข้อเท็จจริง ณ จังหวัดนราธิวาส ยะลา และปัตตานี	
ภาคผนวก (ค)	๑๒๑
- เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่เดือน มกราคม - เมษายน ๒๕๔๗	

ผลการพิจารณา

ส่วนที่หนึ่ง

การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและตัวชี้วัดความ
สำเร็จในการแก้ปัญหา

๑. งานศึกษาในอดีตและลักษณะเด่นของรายงานฉบับนี้

ตั้งแต่ปลายเดือนธันวาคม ๒๕๔๔ ถึงเมษายน ๒๕๔๗ มีการลอบทำร้ายเจ้าหน้าที่ตำรวจและอาสาสมัคร (อส.) เสียชีวิต ๒๐ นาย มีการลอบยิงสถานีและปั้มน้ำมันในหลายพื้นที่ มีการลอบวางระเบิดที่ทำการราชการในจังหวัดนราธิวาสและสถานีรถไฟยะลา รวมถึงวางระเบิดบนรถไฟสายยะลา - สุไหงโกกอล มีการขโมยอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่หลายร้อยกระบอก รวมทั้งเครื่องกระสุนและที่ร้ายแรงละเมิดสิทธิประชาชนคือ การลักลอบเผาโรงเรียนในจังหวัดนราธิวาส จำนวน ๒๐ โรงเรียน และกองกำลังของกลุ่มโจรปะทะกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารที่จังหวัดยะลา บัตตานี และสงขลา เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๔๗ โดยเฉพาะที่มีลัทธิก่อวินาศกรรมให้กลุ่มโจรและเจ้าหน้าที่ตำรวจ-ทหารเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก สภาพเช่นนี้ดูเหมือนจะดำรงอยู่เรื่อยมาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนั้นรัฐสภาไทยแทบทุกยุคจึงตั้งคณะกรรมการพิจารณาพิเศษขึ้นศึกษาปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาให้กับรัฐบาลผ่านรัฐสภา

งานศึกษาที่สำคัญคือ

รายงานการพิจารณาศึกษาและสอบสวนข้อเท็จจริงกรณี

สถานการณ์ใน ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๓๖ ของคณะกรรมการการวิสามัญ สภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสรุปว่า จังหวัดชายแดนภาคใต้ประสบปัญหาสำคัญ ๕ เรื่อง คือ ๑) ปัญหาด้านการเมืองการปกครอง ๒) ปัญหาด้านการศึกษา ๓) ปัญหาด้านการต่างประเทศ ๔) ปัญหาความไม่สงบเรียบร้อย ๕) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ กับรายงานการพิจารณาของคณะกรรมการการวิสามัญศึกษาปัญหา ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๔๒ ของวุฒิสภา ซึ่งสรุปว่า จังหวัดชายแดนภาคใต้ประสบปัญหาสำคัญ ๗ เรื่อง คือ การศึกษาพื้นฐาน ความยากจน ยาเสพติด ขบวนการก่อการร้าย อิทธิพลท้องถิ่น ความขัดแย้งทางการเมือง และกลไกรัฐ ปัญหาเหล่านี้โดยเฉพาะปัญหาระดับโครงสร้างของสังคมอย่างการศึกษาและความยากจน สัมพันธ์กับปัญหา “สังคมจิตวิทยา” ซึ่งเกิดขึ้นเพราะความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา และภาษา - วัฒนธรรม ระหว่างชาวไทยมุสลิมในพื้นที่กับผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมไทย โดยเฉพาะภาคราชการ อันส่งผลให้สังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้อ่อนแอ เพราะบาง มักเกิดปัญหาขึ้นเมื่อมีบุคคลหลายกลุ่ม ทั้งข้าราชการ ผู้นำท้องถิ่น นักการเมือง - ผู้มีอิทธิพลหรือโจรกลุ่มต่าง ๆ ช่วยโอกาสใช้ประโยชน์จากช่องว่างแห่งความไม่เข้าใจกัน ด้วยเหตุนี้ รายงานของคณะทำงานพิเศษของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่มี พลเอก ชัยศึก เกตุทัต เป็นประธาน จึงเน้นการเจาะข้อมูลบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ในพื้นที่ เพื่อตอบปัญหาว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงปลายปี ๒๕๔๕ เป็นต้นมานั้นเกิดขึ้นเพราะใคร กลุ่มใด มีนโยบายเครือข่ายอย่างไร จึงคงมีผลโดยตรงต่อการปรับเปลี่ยนบุคลากรภาครัฐ กล่าวโดยรวม กรอบกติกาของสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒๕๔๐ หรือ นโยบายความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ล้วนมีทิศทางมุ่งแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างในสังคมอยู่แล้ว ปัญหาสำคัญจึงอยู่ที่การนำกรอบกติกาและนโยบายเหล่านี้ไปปฏิบัติ ไม่นานนี้มีรายงานวิจัยสำคัญชิ้นหนึ่งที่นักวิชาการในพื้นที่ทำเสนอสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เรื่อง ข้อค้นพบจากการศึกษา

เพื่อทำความเข้าใจปัญหาพื้นฐานของจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส (๒๕๕๕) โดยเสนอปัญหาจากมุมมองของชาวบ้านผ่านเวทีชาวบ้าน ๑๓ ครั้ง พบว่า ในสายตาประชาชน ๕๔๑ คน จาก ๙ อำเภอใน ๓ จังหวัด ส่วนเห็นว่านโยบายของรัฐบาลเรื่องไม่ประสบผลสำเร็จ ส่วนหนึ่งเพราะนโยบายของรัฐไม่ตรงกับท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่รัฐไม่มีประสิทธิภาพ

๒. เป้าหมายของรายงานศึกษานี้

คณะกรรมการวิชาการ ชุดนี้ มีเจตนารมณ์จะให้รายงานศึกษานี้สามารถเสนอแนวทางแก้ปัญหาความรุนแรงและความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้สำเร็จและยั่งยืน จึงมุ่งนำเสนอรายงานศึกษาซึ่งแตกต่างจากรายงานอื่นๆ ที่ผ่านมามาทั้งหมด ด้วยคุณลักษณะสำคัญ ๔ ประการ คือ

ประการแรก จะมีใช่เป็นการนำปัญหาต่าง ๆ มาเรียบเรียงนำเสนอ แต่จะเป็นการชี้ลงไปว่าปัญหาใดเป็นปัญหาใจกลางที่นับได้ว่าเป็นรากเหง้าของปัญหาอื่น ๆ ทั้งหมด

ประการที่สอง การกล่าวชี้ว่าปัญหาใดเป็นปัญหาใจกลางในกรณีนี้ เป็นผลของการศึกษาข้อมูลโดยกรรมวิธีการ ประสพการณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่ กับผลการศึกษาวิจัยของนักวิชาการ จากนั้นได้อาศัยแนวคิดทฤษฎีจัดระเบียบข้อมูลปัญหาทั้งหมด

ประการที่สาม จะนำเสนอหนทางลดทอนหรือแก้ไขปัญหารากเหง้าดังกล่าว ในบริบทปัจจุบันที่เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นหลายเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การยุบศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๑๒๓/๒๕๕๕ ความเป็นจริงเกี่ยวกับปัญหาขบวนการโจรแบ่งแยกดินแดนปัจจุบัน หรือผลกระทบจากปัญหาสงครามสหรัฐฯ กับอิรัก การก่อการร้ายสากลที่อาจจะเกิดขึ้นต่อจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประการที่สี่ รายงานฉบับนี้จะถือเป็นรายงานศึกษาที่นำเสนอต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจกำหนดนโยบายทางการเมืองระดับสูงสุดในประเทศ คือ นายกรัฐมนตรี และประชาชนชาวไทยทั่วไปในเวลาเดียวกัน

๓. รากเหง้าปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

คณะกรรมการวิชาการชุดนี้เห็นว่า รากเหง้าปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ที่ช่องว่างระหว่างกรอบกติกาสำคัญของสังคมอันได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ นโยบายของรัฐ เช่นนโยบายความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ (๒๕๕๒ - ๒๕๕๖) ตลอดจนนโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน กับความเป็นจริงของสังคม จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีได้นักกฎหมายสูงสุด นโยบายของรัฐบาลมาปฏิบัติอย่างครอบคลุมเสมอภาคกันเพียงพอ ดังนั้น หนทางแก้ปัญหาลักษณะจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงอยู่ที่ความพยายามลดช่องว่างระหว่างกฎหมายและนโยบายซึ่งทั้งสองห้อนความเป็นจริงและความไม่ฝันของสังคมไทย คือเห็นความแตกต่างของผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันเกิดจากศาสนา - วัฒนธรรม

ธรรม - ประวัติศาสตร์ เป็นพลังอำนาจของสังคมไทยโดยรวม กับ การปฏิบัติจริงของฝ่ายราชการและเอกชนบางส่วนที่ยังเห็นความแตกต่างดังกล่าวเป็นปัญหา จึงพยายามปฏิเสธ ปกปิด หรือขจัดให้ความแตกต่างเหล่านั้นสูญสลายไป

๔. วิธียมองปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหารากเหง้ากับปัญหาโครงสร้างและความรุนแรงในปัจจุบัน

รายงานการศึกษาปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่น้อยจะระบุปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และเสนอข้อมูลต่าง ๆ ประกอบ แต่คณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่าวิธียมองปัญหาที่เกิดขึ้นมีความสำคัญ เพราะจะเป็นหนทางเข้าใจความซับซ้อนเชื่อมโยงของปัญหา ตลอดจนดูหาหนทางในการแก้ปัญหาที่เหมาะสมอยู่ได้ จึงเสนอวิธียมองปัญหาความไม่สงบ - ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็น ๓ ระดับ คือ

ระดับพื้นผิว ซึ่งจะเห็นได้จากกรณีความรุนแรงต่าง ๆ เช่น สังหารตำรวจหรือ วางระเบิดสถานีรถไฟ ซึ่งเป็นการก่อความไม่สงบเรียบร้อยด้วยวิธีการต่าง ๆ ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

ระดับโครงสร้าง เช่น ความขัดแย้งกันระหว่างรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ และกฎหมายหรือข้อบังคับในระดับท้องถิ่นบางเรื่อง ตลอดจนความไม่เป็นธรรมในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของความรุนแรงที่ปรากฏให้เห็น และปัญหาความขัดแย้งทางผลประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ เช่นผู้มีอิทธิพล รวมทั้งปัญหาความยากจน ยาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านการศึกษา

ระดับวัฒนธรรม ซึ่งเป็นชั้นปัญหาที่ซ่อนอยู่ลึก ปรากฏตัวในรูปคตินิยม ซึ่ง ความแตกต่างระหว่างคนต่างศาสนา ต่างวัฒนธรรมและทำหน้าที่ให้ความชอบธรรมกับปัญหาเชิงโครงสร้าง และปัญหาระดับพื้นผิว

ปัญหาอย่างความรุนแรง ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่ง ก่อขึ้นโดยบุคคลกลุ่มต่าง ๆ เป็นปัญหาในระดับพื้นผิว ซึ่งเกิดขึ้นจากปัญหาเชิงโครงสร้าง คือ ความยากจน ปัญหาการศึกษา หรือการไม่เป็นธรรม ทั้ง ๆ ที่รัฐธรรมนูญ กฎหมายบางฉบับและนโยบายซึ่งก็เป็นกลไกระดับโครงสร้างสังคม ได้พยายามแก้ไขปัญหาระดับเหล่านี้้อยู่แล้วในปัจจุบัน เช่น คน ๆ หนึ่งเป็นโจรขี้การร้ายเพราะยากจนไม่มีงานดี ๆ ทำ ใ้การศึกษาและถูกรังแก ทั้งที่ปัจจุบันตนก็มีสิทธิตามรัฐธรรมนูญ นโยบายรัฐก็พยายามค้าจนช่วยเหลือ แต่ก็ยังเกิดปัญหาให้เห็น คนตัดสินใจเป็นโจร ผู้คนในพื้นที่บางพวกให้ข่าวให้น้ำแกงนอกเหนใจฝ่ายที่เป็นโจร ไม่แยแสสนใจเมื่อ "คนอื่น" หรือ ฝ่ายราชการได้รับภัย ก็เพราะตนเองเคยถูกรังแกหรือเห็นว่าคนอย่างตนถูกรังแก สิทธิในความเชื่อทางศาสนาถูกกลืนรอนในทางปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ที่เป็นเช่นนี้เพราะอคติระหว่างข้าราชการหรือภาคเอกชนบางส่วนกับประชาชนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นชาวไทยมุสลิมยี่ด้าระอยู่ คืออคติที่เห็นความแตกต่างในวิถีทางวัฒนธรรมของผู้คนในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นเรื่องภาษา การแต่งกาย ความเชื่อทางศาสนา หรือทัศนคติทางสังคมการเมือง เป็น

ปัญหาที่จะต้องหลอมรวมให้เป็น “ไทย” เหมือนกับคนส่วนใหญ่ในประเทศ ทั้งหมดนี้เป็นปัญหาหลักในทางวัฒนธรรม ที่อันตรายยิ่งคือมีความคิดความเชื่อบางอย่างทำให้คนที่เชื่อคติวิฤติเก่า ตนกำลังทำสิ่งที่ถูกต้องเพราะในระดับวัฒนธรรมแล้ว ออกดีทำหน้าที่ให้ความชอบธรรมกับสิ่งที่ตนทำ จนเห็นว่าการไม่ให้เป็นธรรม เลือกปฏิบัติกับผู้อื่นที่แตกต่างกันในสังคมเดียวกันอย่างไม่เสมอกัน (เช่น ไม่รับสตรีที่คลุมฮิญาบเข้าทำงาน) เป็นสิ่งถูกต้องในนามของ “ความเป็นไทย” ที่ต้องวิวัฒนาการเหมือนกันไปหมด ปัญหานี้มันแก้ไขไม่ได้ด้วยการฝึกอบรมข้าราชการหรือจัดสัมมนากับฝ่ายเอกชนเป็นครั้งคราว แต่เพราะเป็นปัญหาในทางวัฒนธรรมก็ต้องแก้ไขด้วยวัฒนธรรมชนิดที่ถือว่าความแตกต่างทางวัฒนธรรมในสังคมเป็นพลังค้ำจุนให้ผู้คนอยู่กันได้ด้วยการเคารพกันและกัน ดังนั้น การให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตความเป็นมุสลิมของผู้คนส่วนใหญ่ในพื้นที่ เพื่อให้เขาอยู่ในสังคมการเมืองไทยอย่างเป็นมุสลิมที่มีความภาคภูมิใจเป็นสิ่งจำเป็นที่รัฐต้องทำ ขณะที่ให้ความเป็นธรรมกับคนที่มิใช่มุสลิมในพื้นที่พร้อม ๆ กันไป

ในทัศนะของชาวบ้านมุสลิมที่ปรากฏจากงานวิจัยข้อค้นพบจากการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจปัญหาพื้นฐานของจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส (๒๕๔๕) พบว่าพวกเขาปรารถนาให้นโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเน้นการให้ผู้คนในพื้นที่ซึ่งเป็นมุสลิมได้อยู่อย่างภาคภูมิใจในฐานะมุสลิมในสังคมการเมืองไทย มีการระบุไว้เป็นนโยบายของรัฐบาลทุกสมัยทุกรัฐบาล ซึ่งพ้องกับงานศึกษาวิจัยภาคสนาม เรื่อง “อัตลักษณ์ของชุมชนมุสลิมในตำบลริเอะ” (๒๕๔๕) ที่สรุปว่า “ยุทธศาสตร์สันติวิธี” ตามนโยบายความมั่นคงดังกล่าว ที่กำหนดให้เคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นการเปิดพื้นที่ให้รัฐและชุมชนปรับตัวท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงได้ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบและสันติได้

๕. การยุบเลิกศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และการแก้ปัญหาในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

บทบาทและหน้าที่สำคัญของ ศอ.บต. มี ๔ ประการ คือ

๑. เป็นศูนย์อำนวยการบริหารในการกำกับดูแลนโยบายความมั่นคงและนโยบายรัฐบาลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ คล้ายเป็นส่วนหน้าของรัฐบาลที่กำกับดูแลในการแก้ปัญหา
๒. ทำหน้าที่ฝึกอบรมให้ความรู้แก่ข้าราชการทั้งใหม่และเก่า เพื่อให้สามารถเข้าใจและเข้าถึงประชาชน
๓. เป็นที่พึ่งของประชาชนที่ได้รับบาดเจ็บและความยุติธรรมที่กลไกรัฐไม่สามารถเข้าถึงปัญหาและแก้ไขได้
๔. เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสังคมมุสลิมในประเทศไทยและเพื่อนบ้าน รวมทั้งมุสลิมโลก

คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ ๑๒๓/๒๕๔๕ ที่สั่งยุบเลิกศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และกองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร ที่ ๔๓ (พตท. ๔๓) เป็นความพยายามปรับปรุงระบบราชการให้เข้าสู่ระบบปกติมากขึ้น แต่หน่วยงานอย่าง ศอ.บต. เป็นกลไกระดับโครงสร้างที่ทำงานทางวัฒนธรรมด้วย คือให้พื้นที่กับผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และนักวิชาการในท้องถิ่นได้มีบทบาท สัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างมีความหมาย เมื่อยุบเลิกจึงเป็นผลให้สังคมไทยตั้งประเด็นปัญหาว่า การยุบเลิกหน่วยงานนี้เป็นการแก้ปัญหาที่ถูกต้องและลดแหลมเสี่ยงต่อการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยอีกหรือไม่ เนื่องจากขาดหน่วยงานกลางที่สอดส่องดูแลและประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ

การยุบเลิก ศอ.บต. โดยไม่มีองค์กรหรือหน่วยงานใดเข้ามาดูแลและสร้างเอกภาพทางความคิดและการปฏิบัติจึงเกิดช่องว่างให้บางหน่วยราชการใช้อำนาจหน้าที่และวิธีการที่เชื่อว่าจะแก้ปัญหาภาคใต้ด้วยความรุนแรง เช่น การล้อมหรือทำให้ชาวบ้านที่ต้องสงสัยหายตัวไป เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ทุกระดับจนถึงระดับล่างสุด คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านไม่สามารถช่วยเหลือและทำความเข้าใจในข้อสงสัยของประชาชนได้ จึงเป็นความรู้สึกของประชาชนว่าได้รับความอยุติธรรมอย่างเป็นรูปธรรมที่สุด และเป็นความรู้สึกตั้งแต่ในอดีตและประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน จึงเป็นเหตุของฝ่ายที่ใช้ความรุนแรงใช้เป็นเงื่อนไขปลุกระดมประชาชนบางกลุ่มให้เกิดยึดชั่งเจ้าหน้าที่บ้านเมือง และให้ลุกขึ้นต่อสู้อย่างกว้างขวางโดยที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ เมื่อขาดเอกภาพ จะพูดความผิดความไม่ดีของฝ่ายอื่น จึงทำให้เกิดการเข้าใจปัญหาสาเหตุเคลื่อนและไม่แก้ปัญหาที่ต้นเหตุตามความจริง เพราะไม่มีหน่วยงานใดทำหน้าที่ตรวจสอบ ติดตาม อำนวยการและประสานงาน เช่น ศอ.บต. เหมือนในอดีต

หน่วยงาน ศอ.บต. จำเป็นต้องมีหรือไม่ คณะกรรมการเห็นว่าเป็นต้องม้ององค์กรที่ทำหน้าที่ลักษณะเช่นนี้เพื่อแก้ปัญหาภาพรวมของชาติ ของภูมิภาค ทำหน้าที่กำกับดูแล อำนวยการ ประสานงานให้เกิดเอกภาพทางความคิดและการปฏิบัติที่ถูกต้อง และเป็นกลาง กล่าวพูดความจริงและสามารถประสานทุกฝ่ายโดยเฉพาะผู้นำภาคประชาชน ฝ่ายการเมือง ฝ่ายศาสนา ฝ่ายนักวิชาการ ฯลฯ

การยุบกลไกระดับโครงสร้าง (ศอ.บต.) ที่ทำงานทางวัฒนธรรม รัฐต้องตระหนักถึงวิถีการแก้ปัญหา ถ้าไม่มีองค์กรใดมาทดแทนย่อมอาจเกิดความเสียหายต่อบ้านเมืองได้ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันรัฐได้ปฏิรูประบบราชการ ในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีบทบาทเป็นผู้นำสูงสุดในการบริหารราชการ (Chief Executive Officer) หรือเรียกว่า ผู้ว่า CEO เพื่อบริหารงานแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาให้หน่วยงานของกระทรวง ทบวง กรม ซึ่งอยู่ในเขตจังหวัดนั้น ๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหาร ซึ่งในการบริหารแต่ละเรื่องจะมี “เจ้าภาพ” รับผิดชอบอย่างชัดเจน มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม และมีฐานข้อมูลที่ต้องรู้จริง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สำหรับการตัดสินใจและการวางแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดให้ชัดเจนขึ้น

ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงข้อมูลและประสานงานกับส่วนกลางมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันจะมีการมอบอำนาจให้กับข้าราชการระดับล่างซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนให้มีอำนาจตัดสินใจมากที่สุด อันจะยังผลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนในอนาคตจะนำไปสู่กระบวนการพัฒนา ๓ ระดับคือ

๑. แก้อัฏฐะระเบียบ กฎหมาย เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ
๒. จังหวัดสามารถวางแผนการจัดทำงบประมาณสำหรับวางยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดได้เอง เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหาร ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นงบกลางของจังหวัด
๓. การบริหารจังหวัดจะเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน ซึ่งจะทำให้เกิดความเป็นเอกภาพในการบริหาร และการตัดสินใจมีความรวดเร็วสนองความต้องการของคนในพื้นที่ได้ถูกต้อง ดังนั้นระบบบริหารราชการในรูปแบบ ผู้ว่าราชการจังหวัด CEO น่าจะเป็นกลไกการบริหารที่รองรับการขาดหายไปของ คอ.บด. ได้

แต่ทั้งนี้รัฐบาลควรจะสนับสนุนให้มีกำลังเจ้าหน้าที่ด้านพัฒนาในระดับอำเภอและตำบลให้เพียงพอที่จะพัฒนาด้านต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันเจ้าหน้าที่ดังกล่าวที่เคยมีอยู่เดิมถูกยุบเลิก โดยคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖

ในด้านผู้ใช้ความรุนแรงในพื้นที่ แม้ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ จะตรงกันคือ คนเหล่านี้มีจำนวนไม่มากนัก และเป็นอาชญากรยิ่งกว่าจะเป็นผู้มีอุดมการณ์การเมืองที่มั่นคง แต่ปัญหาในทางวัฒนธรรมมิใช่ปัญหาจำนวนหรือคนเหล่านี้จะมีหรือไม่มีอุดมการณ์ แต่สังคมไทยและสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีปัญหา หากว่าเมื่อเกิดเหตุรุนแรงต่าง ๆ ขึ้น ประชาชนสามัญรู้สึกเฉย ๆ เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเสียชีวิตหรือบาดเจ็บ ทำให้ความรู้สึกละแ่นนี้แสดงว่า สังคมไทยในพื้นที่ที่มีใ่วางอยู่บนฐานความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชน ทั้งที่ความไว้วางใจ เคารพกันและกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชนเป็นพื้นฐานความเข้มแข็งของสังคมไทย

สภาพสังคมการเมืองในพื้นที่ที่ยังขึ้นต่อสถานการณ์โลก เมื่อสหรัฐอเมริกาทำสงครามกับอิรัก ชาวมุสลิมและชาวโลกมากมายเห็นว่าสงครามนี้มีได้เป็นธรรม ด้วยเหตุนี้ความรู้สึกในฐานะเป็นมุสลิมด้วยกัน จะรู้สึกว่าถูกระทำด้วยความไม่เป็นธรรมจากมหาอำนาจที่ทรงอำนาจภาพมากที่สุดในโลก และนำไปสู่ความไม่พอใจ ในกรณีนี้รัฐมีความเข้าใจจึงเปิดพื้นที่ให้ชาวไทยมุสลิมใช้สิทธิในการแสดงออกอย่างเสรีและชุมนุมด้วยสันติ เพื่อจะเอื้ออำนวยให้สายสัมพันธ์ระหว่างรัฐ สังคมไทยและผู้คนชาวไทยมุสลิมมั่นคงเข้มแข็งขึ้น ชาวไทยมุสลิมจึงรู้สึกว่าแม้จะเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคมไทย แต่ตนก็สามารถแสดงออกในฐานะพลเมืองได้เต็มที่ เป็นผลให้ความรุนแรงที่อาจจะเข้มข้นขึ้นตามสถานการณ์จะลดลงไปได้

เมื่อรัฐมีความเข้าใจและเปิดโอกาสให้พี่น้องชาวไทยมุสลิมได้ชุมนุมโดยสันติวิธีต่อกรณีดังกล่าวแล้ว ยังมีประเด็นสำคัญดังจะกล่าวต่อไปนี้ซึ่งรัฐจะต้องทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเช่นกัน คือ กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาตรวจสอบโรงเรียนปอเนาะ มัสยิด หรือองค์กรทางศาสนาของพี่น้อง

ชาวไทยมุสลิม ซึ่งได้รับการสนับสนุนเงินหรือทรัพย์สินจากองค์กรมุสลิมต่างประเทศ โดยมีแนวความคิดว่าโรงเรียนหรือมัสยิดมีความเกี่ยวข้องกับขบวนการก่อการร้ายของต่างประเทศ ความคิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเช่นนี้ จะนำไปสู่ความรู้สึกลงในทางลบของพี่น้องชาวไทยมุสลิมที่มีต่อรัฐ ซึ่งกรณีนี้ผู้เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติจะละเลยคิดว่าเป็นปัญหาเล็กน้อยไม่ได้ เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นจากความไม่รู้สึกลงโดยไม่คิดแก้ไข จะทำให้ความไม่ไว้วางใจที่มีต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งแต่เดิมก็มีอยู่ในจิตใจมากพออยู่แล้ว จะสะสมเป็นทวีคูณเพิ่มขึ้น ซึ่งจะยากต่อการแก้ไขเยียวยาในอนาคต

๖. แนวทางแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้พร้อมตัวชี้วัดความสำเร็จของการปฏิบัติ

ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้อยู่ที่การไม่มีกรอบกติกาของสังคมหรือนโยบายของรัฐบาล แต่อยู่ที่ช่องว่างระหว่างกรอบกติกาดังกล่าวกับการปฏิบัติในสภาพความเป็นจริง เหตุผลสำคัญที่ช่องว่างนี้ดำรงอยู่มีสาเหตุมาจากสองประการซึ่งเกิดขึ้นเพราะข้าราชการในพื้นที่บางคน แต่เป็นปัญหาระดับวัฒนธรรมซึ่งมีทั้งข้าราชการและเอกชนไม่น้อยที่มีอคติต่อชาวไทยมุสลิมซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แนวทางลดช่องว่างดังกล่าวในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป กระทำได้ด้วยการถอดรหัสแกนความคิดของนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ฉบับปัจจุบัน ที่เน้นหนักให้ผู้คนส่วนใหญ่ในพื้นที่อยู่อย่างมุสลิมได้ในสังคมการเมืองไทยอย่างมีศักดิ์ศรีสมเป็นพลเมืองไทยคนหนึ่ง

แกนความคิดดังกล่าวชี้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตของผู้คนกับตำแหน่งแห่งที่ของเขาในฐานะพลเมืองของรัฐ ซึ่งแปรเป็นแนวทางปฏิบัติอันจะมีผลลดช่องว่างระหว่างกรอบกติกากับความเป็นจริงในสังคมได้สองประการ คือ

๑) การให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ (identity) ของผู้คน และ

๒) การเปิดพื้นที่ทางสังคมให้เขาได้มีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองที่มีความหมายของรัฐ

การนำแนวทางทั้งสองไปให้ข้าราชการในพื้นที่ปฏิบัติในสถานการณ์ที่เป็นจริง เพื่อแก้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างยิ่งยวด อาจทำได้ด้วยการแปลงแนวทางทั้งสองให้เป็นหลักเกณฑ์ชี้วัดความสำเร็จในการลดช่องว่างระหว่างกรอบกติกาสังคมกับการปฏิบัติ ที่สำคัญเกณฑ์ชี้วัดความสำเร็จดังกล่าวนี้ควรจะมีคุณลักษณะโดดเด่น ๓ ประการ คือ

๑. เป็นเกณฑ์ในทางสร้างสรรค์และเป็นคุณ (positive) เช่น หากจะวัดความสำเร็จของนโยบายลดความไม่สงบในพื้นที่ อาจดูได้จากจำนวนผู้ร้ายที่ถูกสังหารหรือถูกจับ แต่เช่นนี้เป็นการใช้เกณฑ์ในทางลบ ทางเลือกคือพิจารณาจากจำนวนตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่บาดเจ็บล้มตายน้อยลง หรือดูจากจำนวนชาวบ้านที่ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่บ้านเมืองมากขึ้น ให้ข้อมูลข่าวสารมากขึ้น ไปร่วมงานศพของตำรวจที่ตายในพื้นที่มากขึ้น เกณฑ์อย่างหลังนี้เป็นเกณฑ์ในทาง “บวก” เพราะไม่เพียงชี้ว่าปัญหาลดลง หากยังชี้ด้วยว่าความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ราชการกับชาวบ้านแข็งแกร่งมั่นคง อันน่าจะเป็นเงื่อนไขสำคัญของการลดปัญหาความรุนแรงในพื้นที่อย่างยิ่งยวด

๒. เป็นเกณฑ์กว้าง เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่แตกต่างกัน (เช่น ระหว่างตำรวจ กับครู หรือราชการกับเอกชน) สามารถนำไปประยุกต์ให้เหมาะสมกับหน้าที่ความรับผิดชอบของตนได้ เช่น การมีส่วนร่วมของชาวไทยมุสลิมในงานราชการหมายความว่า ให้เขามีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมกำหนด ทิศทางการทำงาน มิใช่มี “ส่วนร่วม” ในฐานะผู้รับฟังนโยบายเท่านั้น แต่ในภาคเอกชนอาจพิจารณา จากจำนวนพนักงานบริษัทที่สามารถทำงานของตัวเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างอัตลักษณ์ของ ตนไปได้พร้อมกัน (เช่นบริษัทยอมให้พนักงานสตรีคลุมฮิญาบมาทำงานเป็นปกติหรือไม่)

๓. เป็นเกณฑ์ที่นำจะใช้เพื่อการประเมินตนเองภายในองค์กร (self evaluation) มิใช่มี องค์กรภายนอกมาตรวจสอบ ทั้งเพื่อลดการต่อต้านแนวทางแก้ปัญหา และเพื่อส่งเสริมการทำงาน อย่างมีประสิทธิภาพขององค์กรไปพร้อมกัน เพราะองค์กรที่มีการตรวจสอบตนเองย่อมเป็นองค์กรที่เข้ม แข็ง ผลของการตรวจสอบควรต้องเปิดเผยให้สาธารณชนได้รับทราบ

หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ของรัฐควรกำหนดเกณฑ์ประเมินองค์กรของตนในรูปของคำ ถามหลัก ๓ ข้อ คือ

๑) การปฏิบัติของหน่วยราชการและฝ่ายเอกชน ส่งผลให้ผู้คนที่ต้องอับอายปิดบัง อัตลักษณ์ของตน หรือกล้าแสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเองที่มีอัตลักษณ์ต่างจากคนอื่นอย่าง ภาคภูมิใจ

๒) การปฏิบัติของหน่วยราชการและฝ่ายเอกชน ส่งผลให้ผู้คนที่มีความอัตลักษณ์ต่าง ต่างออกไป มีบทบาทส่วนร่วมกับกิจการสาธารณะในฐานะใด เป็นเพียงผู้รับสนองคำสั่งและนโยบาย หรือมีส่วนร่วมสัมพันธ์กับหน่วยงานต่าง ๆ ตั้งแต่ขั้นการกำหนดทิศ วางแนวทางไปจนถึงร่วมด้วยช่วย กันทำโครงการต่าง ๆ ในระดับพื้นที่

๓) การปฏิบัติของหน่วยราชการและฝ่ายเอกชน ส่งผลในทางเพิ่มความไว้วางใจระหว่างรัฐและประชาชนในพื้นที่ที่มากน้อยเพียงไร

๘. ตัวชี้วัดความสำเร็จการปฏิบัติของหน่วยงาน

ด้วยมูลเหตุหลักที่สำคัญซึ่งนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรง ในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้ ได้แก่ “การไม่เห็นคุณค่าของความแตกต่างในความหลากหลายทางวัฒนธรรม” ที่เกิด ขึ้นระหว่างคนไทยด้วยกันที่ปรากฏตัวในรูปคดี แม้ว่าหน่วยงานของรัฐจะเห็นความสำคัญของปัญหา ดังกล่าวแล้ว แต่การนำนโยบายไปปฏิบัติยังไม่บรรลุผล ดังนั้น ควรสร้างความเข้าใจให้ตรงกันทั้งหน่วย งานภาครัฐและเอกชน ในเรื่องการเห็นคุณค่าความแตกต่างในความหลากหลาย รวมทั้งสำรวจกฎ ระเบียบปฏิบัติและพฤติกรรมที่แสดงออกบางประการที่อาจเป็นอุปสรรคสำคัญต่อนโยบาย การ เคารพในความหลากหลายอย่างเป็นระบบ เพื่อกำหนดเกณฑ์ตัวชี้วัดความสำเร็จของการปฏิบัติ

เกณฑ์ตัวชี้วัดความสำเร็จในการปฏิบัติของหน่วยงาน มีดังนี้

๑. การแต่งกายตามหลักศาสนา

หน่วยราชการและหน่วยงานเอกชนอนุญาตให้ชาวไทยมุสลิมแต่งกายไม่ทำงานตามหลักศาสนาและวัฒนธรรมเพียงใด จำนวนคนที่คลุมฮิญาบไปทำงานจะเป็นตัวชี้วัดหน่วยงานว่ามีการยืดหยุ่นกฎระเบียบและยอมรับกันเพียงใด

๒. ชื่อของข้าราชการต่างศาสนา

ชื่อตัวและชื่อนามสกุล เป็นข้อพิจารณาในการปรับหรือเลื่อนตำแหน่งในหน่วยงานหรือไม่ เพียงใด หากยังเป็นอุปสรรคในการพิจารณาถือว่ายังมีอคติไม่เปิดใจให้กว้างพอ

๓. การจัดการกับร่างกาย

การจัดการกับร่างกาย เช่น การไว้เครา หน่วยงานจะอนุโลมให้มากน้อยเพียงใดไม่ควรมองว่าเป็นเรื่องขัดต่อกฎระเบียบ

๔. การใช้เวลาทางศาสนา

การจัดสรรเวลาในการปฏิบัติศาสนกิจ เช่น การอนุญาตให้ทำละหมาดตามหลักศาสนาพร้อมความตั้งใจในการจัดสถานที่

๕. รูปแบบการสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วม

รูปแบบการสื่อสารแบบการมีส่วนร่วมและการใช้ภาษา เช่น ไม่ควรใช้ภาษาสั่งการอันจะก่อให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดี ควรเป็นภาษาเชื้อเชิญเพื่อจูงใจให้เกิดความร่วมมือ

๖. การมีส่วนร่วมโดยเปิดเผย

ให้ประชาชนมีส่วนร่วมแบบเปิดเผย สร้างสรรให้ประชาชนไว้นับถือใจกล้าพูดความจริงและกล้าแสดงความคิดเห็นกับหน่วยงาน

๗. การมีส่วนร่วมโดยสมัครใจ

สร้างกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการดึงดูดประชาชนให้เข้ามาหรือเข้าหา ประชาชนด้วยความจริงใจ ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนเข้าหาด้วยความสมัครใจและมั่นใจในหน่วยงาน

๘. การมีส่วนร่วมทุกระดับ

กิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานต้องเปิดกว้างให้ประชาชนมาร่วมกันคิดและร่วมกันทำมิใช่เพียงรับฟังนโยบายของหน่วยงาน เมื่อประชาชนมีส่วนร่วมทุกระดับแล้วจะเกิดความคิดในการปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวมของพวกเขา ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับหน่วยงานจะมีมากขึ้น

๙. สัดส่วนของข้าราชการไทยมุสลิมต่อประชาชนชาวไทยมุสลิม

สัดส่วนของข้าราชการไทยมุสลิมจะต้องสอดคล้องกับจำนวนประชาชน ในพื้นที่ที่นับถือศาสนาอิสลาม เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการ และป้องกันการกระทำของข้าราชการศาสนาอื่น ๆ ที่มีได้ตั้งใจหรือไม่รู้ตัวว่าสิ่งที่ได้กระทำลงไป ประชาชนไม่พอใจเพราะความแตกต่างทางวัฒนธรรม

๑๐. การรายงานข้อมูลแก่หน่วยราชการโดยชาวบ้าน

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับข้าราชการ หน่วยงานเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามารายงานข้อมูลต่าง ๆ ให้หน่วยงานรับทราบอย่างน้อยเพียงใด ซึ่งจะแสดงถึงความสัมพันธ์มีมากขึ้นเพียงใด

๑๑. การปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับระเบียบราชการหรือพิธีการ

คำวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรี ๒๓ ข้อ หน่วยงานราชการยอมรับให้ชาวไทยมุสลิมปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด (รายละเอียดในเนื้อหาส่วนที่สาม ข้อ ๒ (๒.๑ - ๒.๒))

๑๒. การสนับสนุนกิจการฮัจญ์

รัฐสนับสนุนกิจการฮัจญ์ของชาวไทยมุสลิมเพียงใด เช่น การเร่งรัดปรับปรุงพระราชบัญญัติกิจการฮัจญ์ (รายละเอียดในเนื้อหาส่วนที่สาม ข้อ ๒ (๒.๔))

๑๓. นโยบายของรัฐบาลในการจัดการอบายมุข

รัฐบาลมีนโยบายในการจัดการกับแหล่งอบายมุขและการประกอบธุรกิจที่ผิดกฎหมายในพื้นที่ชาวไทยมุสลิมหรือไม่ เพียงใด

ส่วนที่สอง

สภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา

๑. สภาพปัญหาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ

การก่อเหตุร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมของสังคมที่แสดงออกด้านการให้ความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ แม้ทุกรัฐบาลที่ผ่านมาจนถึงรัฐบาลปัจจุบันได้พยายามอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อคลี่คลายสถานการณ์ แต่สถานการณ์ก่อความไม่สงบเรียบร้อยมักเกิดขึ้นอีก หลังจากสงบแล้วก็เกิดเหตุร้ายวนเวียนเช่นนี้มาเป็นเวลานาน จึงมีข้อเพียงว่าถ้าไปจับคนร้ายที่ก่อเหตุมาลงโทษได้ หรือจัดการกับเจ้าหน้าที่ที่ไปสร้างความไม่เป็นธรรมด้วยการจัดการย้ายหรือลงโทษแล้วสถานการณ์จะดีขึ้น เพราะปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นเรื่องละเอียดอ่อนและซับซ้อน จึงต้องสร้างความเข้าใจอย่างถ่องแท้กับสถานการณ์อย่างจริงจังด้วยการมองปัจจัยเกี่ยวเนื่องทุก ๆ ด้าน

หากพิจารณาให้ลึกซึ้งจะวิเคราะห์ได้ว่าสภาพปัญหาเชิงโครงสร้างของจังหวัดชายแดนภาคใต้มี ๓ ระดับ คือ

๑. ปัญหาระดับพื้นผิว เช่น การก่อความไม่สงบและอาชญากรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

๒. ปัญหาระดับโครงสร้างของสังคมที่ปรากฏ เช่น ความยากจน ยาเสพติด การก่อเหตุร้าย อาชญากรรมต่าง ๆ การศึกษา เจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนปฏิบัติหน้าที่ไม่เป็นธรรม ฯลฯ ปัญหาเช่นนี้เกิดขึ้นได้ทั่วไปในทุกภาคของประเทศไทย

ปัญหาระดับโครงสร้างของสังคม เป็นระดับลึกลงไปจากปัญหาพื้นผิวของสังคม จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความแตกต่างทางโครงสร้างวัฒนธรรม ในการบริหารประเทศโครงสร้างมีลักษณะโน้มเอียงไปในทางรวมศูนย์อำนาจ ระเบียบ กฎหมายไม่ยืดหยุ่นเท่าที่ควร ทำให้ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาชนในพื้นที่

๓. ปัญหาระดับวัฒนธรรม เป็นการมองลึกลงไปอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งปัญหานี้นำไปสู่ความมีอคติโดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างคนต่างศาสนาต่างวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งกาย การใช้ภาษา การอยู่ร่วมดำเนินกิจกรรมในสังคม

ปัญหาทั้ง ๓ ระดับดังกล่าวมีส่วนสัมพันธ์และมีผลต่อเนื่องอย่างแยกกันไม่ออก ดังนั้น การแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงต้องดำเนินการแก้ปัญหาทั้ง ๓ ระดับไปพร้อม ๆ กัน

เพราะเหตุว่า ปัญหาทั้ง ๓ ระดับนั้น สะสมมานานจนกล่าวได้ว่าเป็นปัญหาทางประวัติศาสตร์ และความเป็นมาทางสังคมการเมืองการปกครองที่ต่อเนื่องกันมาซึ่งเป็นที่ลึกลงไปในสังคมจากอดีตและอาจหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน คือ หักเหคติของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองและของประชาชนที่มีต่อกันและกัน ในอดีตอาจเป็นช่องว่างที่มีผลพวงจากความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง จึงไม่สามารถสื่อความเข้าใจและการแก้ไขด้วยวิธีธรรมดา บางกรณีอาจมีบางคนที่ต้องเผชิญกับประสบการณ์ จนเกิดทัศนคติที่ไม่ดี

มาก ๆ ความพึงสัณมิได้จางหาย เพียงแต่สถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี แต่ที่คนละสิก ๆ เหล่านี้ยังต้องใช้เวลากักระยะเพื่อลบความรู้สึกที่ไม่ดีไ้หมดไป

๒. ปัญหาสำคัญที่คณะกรรมการพิจารณาศึกษา

หลังจากที่ได้วิเคราะห์สภาพปัญหาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ และแบ่งปัญหาเป็น ๓ ระดับแล้ว คณะกรรมการจึงวิเคราะห์ปัญหาในแต่ละระดับว่ามีปัญหาใดบ้างเพื่อพิจารณาศึกษา ดังนี้

๑. ปัญหาระดับพื้นผิวของสังคม ได้แก่ ปัญหาการก่อความไม่สงบเรียบร้อยและปัญหา ก่ออาชญากรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

๒. ปัญหาระดับโครงสร้างของสังคมเป็นปัญหาระดับลึกลงไปจากปัญหาพื้นผิว ได้แก่

๒.๑ ปัญหาด้านการศึกษา

๒.๒ ปัญหาด้านยาเสพติด

๒.๓ ปัญหาด้านเศรษฐกิจและความยากจน

๒.๔ ปัญหาด้านกลไกการเมืองการปกครองของรัฐ

ปัญหาโครงสร้างของสังคมดังกล่าว รัฐให้ความสำคัญและแก้ไขปัญหาลดลงมา แต่ยังไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร คณะกรรมการจึงวิเคราะห์ว่าปัญหาใด เป็นต้นเหตุที่เชื่อมโยงไปสู่การเกิด ปัญหาอื่น ๆ ทำยสุดเห็นพ้องต้องกันว่า **ปัญหาด้านการศึกษา** ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้ เป็นสาเหตุสำคัญที่เชื่อมโยงไปสู่การเกิดปัญหาอื่น ๆ นานัปการ แม้ปัญหาในแต่ละด้าน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาเศรษฐกิจ ฯลฯ จะมองภาพไม่ชัดเจนว่ามีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยตรง แต่จากการวิเคราะห์ในเชิงลึกของคณะกรรมการพบว่า ปัญหาต่าง ๆ ส่วนเป็นผลสืบเนื่องมาจาก ปัญหาด้านการศึกษาทั้งสิ้น

อนึ่ง รายละเอียดของปัญหาในแต่ละระดับดังกล่าว ปรากฏในรายงานนี้ในลำดับต่อไป

๓. ปัญหาระดับวัฒนธรรม

ปัญหาระดับวัฒนธรรมเป็นปัญหาที่ซ่อนลึกปรากฏตัวในรูปอคติ ความชิงชังใน ความแตกต่าง การไม่เห็นคุณค่าในความแตกต่างที่หลากหลายทางศาสนา วัฒนธรรม ซึ่งก่อให้เกิด ปัญหาต่าง ๆ ตามมาปัญหาวัฒนธรรมนี้ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นเพราะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งอาจ ปฏิบัติโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์และไม่ทราบขนบธรรมเนียมประเพณี คณะกรรมการจึงมุ่งเน้นพิจารณา ศึกษาปัญหาทางด้านศาสนาวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับทางราชการ เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหการ ปฏิบัติระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับชาวไทยมุสลิมที่ได้กล่าวมาแล้วในผลการพิจารณาส่วนที่หนึ่งและ ส่วนที่สอง

๓. สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะการแก้ปัญหา

๓.๑ ปัญหาด้านการศึกษา (ในรายงานนี้คณะกรรมการได้แยกปัญหาการศึกษาเป็น ๔ ระดับ คือ ก) ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด ข) การศึกษาขั้นพื้นฐาน ค) การศึกษาโรงเรียนเอกชน ง) การศึกษาอุดมศึกษา)

ก. ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด(ตาดีกา)

ตาดีกา (TADIKA) เป็นการจัดการเรียนการสอนวิชาศาสนาอิสลามให้แก่บุตรหลานของชาวไทยมุสลิมในมัสยิดต่าง ๆ เป็นการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ให้มีการจัดทะเบียนตาดีกา ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบราชการ และขึ้นตรงกับมัสยิดเรียกว่า “ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด” เรียกชื่อย่อว่า สอ.ม. มีแผนการบริหารการจัดการ และฝึกอบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน และได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐ

ในปัจจุบันมีตาดีกาที่ยังไม่ได้จดทะเบียน ประมาณ ๓,๐๐๐ แห่ง จึงยังไม่มีสถานะเป็นศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด

สภาพปัญหา

สภาพทั่วไปในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนพื้นที่ใดมีสังคมมุสลิม สถานที่แห่งนั้นจะตั้งมีศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด (ตาดีกา) ทุกมัสยิดจะมีศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมสำหรับเด็กอายุระหว่าง ๗ - ๑๓ ปี เป็นต้นไป

การสอนวิชาศาสนาอิสลามในมัสยิดดังกล่าวนี้ เด็กที่เรียนส่วนใหญ่ ก็คือ เด็กที่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา มาเรียนในวันเสาร์-วันอาทิตย์ หรือหลังจากโรงเรียนเลิกเรียนแล้วจะมากที่มัสยิดแล้วแต่ความเหมาะสมของชุมชน

ในส่วนของหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละมัสยิดนั้น ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนเป็นผู้กำหนด แต่ในพื้นที่จังหวัดสตูล สงขลา กระบี่ ภูเก็ต พังงา ฯลฯ จะเรียกการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้ว่า “คุรุสัมพันธ์” ซึ่งใช้หลักสูตรของสมาคมคุรุสัมพันธ์ครูเทพมหานคร นอกจากนี้สภาพปัญหาของศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด มีดังนี้

๑. สถานที่เรียนเป็นอาคารที่ชุมชนรวมใจกันสร้างขึ้น เพื่อให้เป็นสถานที่เล่าเรียนศาสนา ส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้งบประมาณของทางราชการจะต้องอยู่ใกล้กับมัสยิด จึงไม่มีมาตรฐาน

๒. ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดจะมีครูภักดีที่พื้นฐานประเภท โต๊ะ เก่าอี กระดานดำเท่านั้น ส่วนใหญ่ไม่มีครูภักดีและอุปกรณ์อำนวยความสะดวกอย่างอื่น

๓. แบบเรียน คุ่มือครู ซึ่งต้องใช้แบบเรียนที่เป็นภาษาอาหรับ ภาษามลายู จึงต้องหาซื้อจากร้านขายหนังสือขอพี่น้องมุสลิม หรือมีบางส่วนที่สั่งซื้อจากต่างประเทศ ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐเท่าที่ควร ทำให้การเรียนการสอนขาดตำราวิชาการ

๕. ในแต่ละแห่งจะมีครูผู้สอนเป็นหลักอย่างน้อย ๑ คน และจะมีนักเรียนจากโรงเรียนปอเนาะในเขตบริการที่ศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาไปฝึกสอน หรืออาสาสมัครช่วยสอน ทำให้การเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพ

๖. การบริหาร เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการมัสยิด มีหน้าที่บริหาร ควบคุมดูแลทั้งอาคาร สถานที่ ครูผู้สอน ผู้เรียน ค่าตอบแทนครูผู้สอน หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะพัฒนาศูนย์อบรมให้มีมาตรฐาน สำหรับกรณีการจัดหาผู้สอนจากผู้มีความรู้และวุฒิทางศาสนาชั้นสูงไม่มีค่าตอบแทนที่เพียงพอ เงินค่าสอนจะรวบรวมมาจากการรับบริจาคจากผู้ศรัทธา รวมทั้งบิดามารดา ผู้ปกครองของนักเรียน

๗. ปริมาณนักเรียนต่อห้องเรียนมีจำนวนเพิ่มขึ้น ทำให้ห้องเรียนแออัด จึงต้องเรียนวิชาศาสนาตอนกลางคืนและวันเสาร์ - อาทิตย์

๘. ยังขาดศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการในการนี้ จะสนับสนุนส่งเสริมด้านวิชาการให้แก่ตาดีกา เช่น การจัดทำหลักสูตรคู่มือครู แบบเรียน จัดอบรมครูผู้สอน งานทะเบียนนักเรียน เป็นต้น

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. เกี่ยวกับหลักเกณฑ์การให้เงินอุดหนุนและเงินค่าตอบแทนครูสอนศาสนาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ให้ดำเนินการดังนี้

๑.๑ ต้องสำรวจและจัดตั้งวงเงินงบประมาณสนับสนุนตาดีกา เท่าจำนวนห้องเรียนของตาดีกาที่สังกัดมัสยิดที่ได้รับการจัดทะเบียนจากจังหวัด

๑.๒ การกำหนดวงเงินงบประมาณช่วยเหลือตาดีกา ให้คำนวณจากรายหัวของจำนวนผู้เรียนในตาดีกาจริง

๑.๓ กำหนดอัตราส่วนผู้สอนต่อผู้เรียน เป็นอัตราส่วน ผู้สอน ๑ คนต่อผู้เรียน ๒๕ คน

๑.๔ กำหนดค่าตอบแทนผู้สอน ไม่น้อยกว่าชั่วโมงละ ๑๕๐.๐๐ บาท ทั้งนี้ผู้สอนจะต้องมีคุณวุฒิวิชาศาสนาอิสลามไม่ต่ำกว่าระดับชั้นอิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตาวาลิต) และวิชาสามัญไม่ต่ำกว่า ชั้น ม.๓

๒. เนื่องจากหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละมัสยิดจะขึ้นอยู่กับครูผู้สอน ทำให้มีมาตรฐานต่างกัน และจะก่อให้เกิดปัญหาในการศึกษาวิชาศาสนาต่อไปในระดับสูง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องประสานงานเพื่อจัดหลักสูตรการเรียนการสอนสำหรับศูนย์ฯ ให้เป็นหลักสูตรเดียวกัน เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงกับการศึกษาระดับสูง

๓. จัดทำหลักสูตรแบบบูรณาการ ให้ผู้สอนภาควิชาสามัญกับผู้สอนภาควิชาศาสนา ในโรงเรียนมาร่วมกันจัดทำให้เป็นรูปแบบเดียวกัน โดยมีหลักการที่ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อร่วมกันคิดมุ่งพัฒนาการศึกษาของเด็กอย่างแท้จริง

๔. ภาครัฐต้องให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาอย่างแท้จริงและแก้ปัญหาตรงจุด โดยสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

๕. โรงเรียนปัจจุบัน ต้องให้เป็นโรงเรียนของชุมชนโดยแท้จริง

๕.๑ ผู้ปกครองต้องมีส่วนร่วมในการบริหารมากขึ้น

๕.๒ ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด (ตาดีกา)

กับโรงเรียนประถมศึกษา ให้อยู่ในสถานศึกษาเดียวกัน

๖. การปฏิรูประบบการเรียนรู้

๖.๑ ให้ครูประจำการสอนวิชาสามัญกับครูสอนศาสนาตาดีกาช่วยกันพัฒนาการเรียนการสอน

๖.๒ ใครสร้างหลักสูตรต้องรับผิดชอบได้

๖.๓ ให้อุศลาภกรที่มีความรู้ความสามารถด้านวิชาการสามัญและศาสนาของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและผู้นำทางศาสนา มีส่วนร่วมร่างหลักสูตร

๖.๔ มีวุฒิบัตรให้ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นพื้นฐานวิชาศาสนาอิสลามชั้นปีที่ ๖ (อียิต์ดาอี)

๗. การจัดการอิสลามศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบจำเป็นต้องมีกลุ่มงานอิสลามศึกษาเป็นหน่วยงานประสานความเชื่อมโยงและต่อเนื่องในเรื่องดังนี้

๗.๑ หลักสูตรอิสลามศึกษา

๗.๒ กระบวนการจัดการเรียนรู้

๗.๓ การเทียบโอนผลการเรียน

๗.๔ การวัดผลประเมินผล

๗.๕ การพัฒนาบุคลากรอิสลามศึกษา

๗.๖ การผลิตสื่อและเทคโนโลยี

๘. กรณีของมัสยิดที่ยังไม่ได้จดทะเบียนให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติดำเนินการให้มีการจดทะเบียน เพื่อยกฐานะมัสยิดให้เป็นศูนย์อบรมฯ ตามระเบียบราชการเป็นกรณีเร่งด่วน

๙. จัดให้มีศูนย์เฉพาะกิจในการที่จะให้ความช่วยเหลือทางวิชาการให้แก่ตาดีกาโดย

เฉพาะ

จำนวนตาดิการใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้

จังหวัด	ตาดิการ	ผู้สอน	ผู้เรียน
ปัตตานี	๕๖๕	๓,๒๐๖	๖๑,๔๕๙
นราธิวาส	๕๑๖	๒,๖๔๔	๕๓,๘๑๙
ยะลา	๓๘๔	๑,๙๐๗	๓๗,๓๒๔

จำนวนสถาบันสอนศาสนาอิสลาม

สถาบัน	นราธิวาส	ปัตตานี	ยะลา	สงขลา	สตูล	รวม
เมาฎะอ์	๐๕๔	๐๔๒	๐๑๙	๐๔๖	๐๓๘	๐๑๙๖
ตาดิการ	๕๑๖	๕๖๕	๓๘๔	๑๗๘	๑๑๔	๑๖๑๓
เอกชนสอนศาสนาฆาตราช๕(๑)	๐๕๙	๐๖๓	๐๓๘	๐๓๖	๐๑๒	๐๒๐๘
เอกชนสอนศาสนาฆาตราช๕(๒)	๐๔๒	๐๔๒	๐๒๒	๐๒๔	๐๑๑	๐๑๔๑
เอกชนสอนศาสนาอย่างเดี่ยว	๐๑๗	๐๒๑	๐๑๖	๐๑๒	๐๐๑	๐๐๖๗
อุดมศึกษา	๐๐๐๐	๐๐๐๑	๐๐๐๑	๐๐๐๐	๐๐๐๐	๐๐๐๒

สัดส่วนการจัดการศึกษาของรัฐกับเอกชนในระดับต่าง ๆ

ระดับ	ยะลา	ปัตตานี	นราธิวาส	สตูล	รวม
ก่อนประถม	๘๑:๑๙	๘๖:๑๕	๘๓:๑๗	๐๙:๐๙	๘๕:๑๕
ประถม	๙๐:๑๐	๙๔:๐๗	๙๒:๐๘	๙๗:๐๓	๙๓:๐๗
ม.ต้น	๓๑:๖๙	๓๓:๖๗	๑๔:๕๙	๖๘:๓๒	๔๐:๖๐
ม.ปลาย	๔๒:๕๘	๔๖:๕๔	๕๕:๔๕	๘๑:๑๙	๕๓:๔๗

ข. ปัญหาการศึกษาในพื้นที่ฐาน

สภาพปัญหา

ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามและถือเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่ต้องให้บุตรหลานได้เล่าเรียนวิชาศาสนา แม้โรงเรียนของรัฐจะมีการสอนวิชาศาสนา แต่กระบวนการเรียนการสอนของรัฐไม่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ผู้ปกครองจึงนิยมส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนเอกชนและปอเนาะ และสาเหตุการไม่ส่งบุตรหลานไปเรียนโรงเรียนของรัฐที่

สำคัญอีกประการหนึ่งเป็นเพราะการสอนวิชาศาสนาในโรงเรียนของรัฐไม่จริงจังเท่าที่ควร ประกอบกับ ความเชื่อถือและศรัทธาวิทยาสอนวิชาศาสนาของโรงเรียนเอกชนและปอเนาะที่มีมากกว่าครูใน โรงเรียนของรัฐ ทำให้นักเรียนไทยมุสลิมที่เรียนในโรงเรียนของรัฐมีจำนวนน้อย จึงเป็นปัญหาที่รัฐไม่สามารถจัดการศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายได้ และปัญหาตามมาและส่งผลกระทบอย่างต่อเนื่องก็คือ คุณภาพการศึกษาของนักเรียนไทยมุสลิมที่จบการศึกษา จะด้อยกว่านักเรียนเขตภูมิภาคอื่นและมี นักเรียนเข้าเรียนต่อในระดับสูงค่อนข้างน้อย อีกทั้งเนื่องมาจากเมื่อนักเรียนเรียนจบในโรงเรียนของรัฐส่วนใหญ่แล้วจะไม่มีงานทำและไม่สามารถนำความรู้ที่ได้มาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ แต่การเรียนศาสนา นั้น อย่างน้อยที่สุดสามารถนำไปปฏิบัติได้

ดังนั้น ปัญหาคุณภาพการศึกษาของเด็กนักเรียน เป็นปัญหาที่รัฐต้องส่งเสริมการเรียน การสอนให้ได้มาตรฐาน เพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้ปกครองส่งลูกหลานไปเรียนในโรงเรียนของรัฐ โดย การส่งเสริมการเรียนวิชาศาสนาอย่างจริงจังและให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เพราะเท่าที่ผ่านมามีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาอิสลามศึกษาของผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษาอยู่ในระดับพอใช้เท่านั้น

โดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ปีการศึกษา ๒๕๔๔ สอบได้คะแนนภาคความรู้ อยู่ ในระดับค่อนข้างดี (ร้อยละ ๖๓.๖๖) คะแนน ภาคปฏิบัติอยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ ๘๗.๕๖) และเมื่อ พิจารณาเป็นรายวิชา พบว่าวิชาที่มีผลสัมฤทธิ์ค่อนข้างดีและควรพัฒนาได้แก่ วิชาภาษาอาหรับ รองลงมาคือ อัล-กุรอาน หลักศรัทธาศาสนาบัญญัติ จริยธรรมและประวัติศาสตร์ตามลำดับ

ปัญหาด้านการเรียนการสอน

๑. นักเรียนส่วนมากไม่สามารถปฏิบัติศาสนกิจได้หรือปฏิบัติได้ช้ากว่ากำหนดอายุครบ ๗ ปี ซึ่งศาสนากำหนดให้ผู้ปกครองจำเป็นต้องให้ปฏิบัติตั้งแต่วัยดังกล่าว

๒. ผู้ปกครองที่เคร่งครัดศาสนาจำนวนหนึ่ง นำบุตรหลานออกจากโรงเรียนก่อนจบการ ศึกษาภาคบังคับ

๓. สาระและจำนวนคาบสอนศาสนาในสถานศึกษาไม่เพียงพอต่อความต้องการของ ท้องถิ่น และไม่สามารถเรียนวิชาอิสลามศึกษาในระดับมัธยม

๔. ขาดแคลนหนังสือแบบเรียนวิชาอิสลามศึกษา และคู่มือครูสอนอิสลามศึกษา รวมทั้ง หนังสือนิพนธ์ประกอบการเรียนอื่น ๆ ที่จำเป็น

๕. สัดส่วนการเรียนวิชาศาสนา วิชาสามัญและวิชาชีพของนักเรียนขาดความสมดุล จึงส่งผลกระทบต่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

๖. วิชาอิสลามศึกษาบางโรงเรียนกำหนดให้เป็นวิชาเลือกเสรี ในขณะที่บางโรงเรียน กำหนดให้เป็นวิชาบังคับ ทำให้เด็กนักเรียนได้รับสิทธิไม่เท่ากัน

๗. ไม่มีศูนย์กลางบริหารงานและพัฒนา งานวิชาการ และบุคลากรหรือหน่วยงานที่จะดูแล

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

๒๑

๔. นักเรียนมีปัญหาเรื่องการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร จึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้อื่น ๆ

๕. ย้ำขาดความชัดเจนในเรื่องศูนย์ช่วยเหลือด้านวิชาการอิสลามศึกษา

ปัญหาด้านสถานภาพครูผู้สอน

๑. เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการภาครัฐมีข้อจำกัดในกระบวนการสรรหาและการบริหารจัดการให้เป็นไปตามระเบียบ

๒. ไม่มีความมั่นคงในวิชาชีพการสอนศาสนา ซึ่งมีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ครู ส่วนใหญ่ยังมีสถานภาพเป็นแค่ลูกจ้างชั่วคราว

๓. ไม่ได้รับค่าตอบแทนตรงตามกำหนดเวลา

แนวทางแก้ปัญหา

๑. ให้เพิ่มคาบเรียนวิชาอิสลามศึกษาอย่างน้อยต้องมี ๒ คาบ / สัปดาห์ ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒

๒. เพิ่มสัดส่วนการเรียนการสอนวิชาสามัญให้สมดุลกับวิชาศาสนา โดยให้ผู้นำศาสนาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิชาการ

๓. ให้กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้วิชาอิสลามศึกษาเป็นวิชาบังคับ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของสภาพสังคมของคนนับถือศาสนาอิสลาม และไม่มีการปฏิบัติที่แบ่งแยกศาสนาในสถานศึกษา

๔. ให้กระทรวงศึกษาธิการดูแลหนังสือแบบเรียนหรือหนังสือประกอบการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาอย่างทั่วถึง

๕. ให้มีการจัดสวัสดิการให้กับครูอิสลามศึกษาเหมือนข้าราชการทั่วไป

๖. ให้กระทรวงศึกษาธิการออกระเบียบพิเศษ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่ครูอิสลามศึกษา ทั้งที่เป็นลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว โดยบรรจุครูอิสลามศึกษา ดังกล่าว หรือคนในท้องถิ่นเป็นข้าราชการสอนวิชาศาสนา หรือจัดสวัสดิการแก่ครูสอนอิสลามศึกษาให้มากขึ้น และปรับปรุงกฎ ระเบียบ ให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานในพื้นที่

๗. ให้มีหน่วยงานประสานงานอิสลามศึกษาในการบริหารการศึกษาด้านวิชาการ บุคลากรและงบประมาณที่เป็นเอกเทศ

๘. จัดให้มีโรงเรียน ๒ ภาษา ทั้งในระดับประถมและมัธยมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างทั่วถึง

๙. หน่วยงานประสานงานจากข้อ ๗ ควรจัดตั้งใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้

ค. ปัญหาการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

โดยที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สงขลา และสตูล เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะและมีสภาพปัญหาแตกต่างไปจากภูมิภาคอื่นของประเทศ ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ให้ความสำคัญอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยมุสลิมในภูมิภาคนี้มีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับศาสนาอิสลาม ผู้ปกครองที่เป็นมุสลิมต้องการให้บุตรหลานได้ศึกษาวิชาศาสนา ทำให้จังหวัดชายแดนภาคใต้มีการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา ทั้งในสถานศึกษาของภาครัฐและเอกชน ดังนั้น การศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงแตกต่างจากภูมิภาคอื่นของประเทศ และมีความละเอียดอ่อนซึ่งเชื่อมโยงและส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงของประเทศชาติด้วย

การจัดการอิสลามศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่มีความเสมอภาคเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สิทธิต่าง ๆ ยังไม่เท่าเทียมกับโรงเรียนของรัฐ เช่น การจัดเงินอุดหนุนรายหัวของนักเรียน สวัสดิการครู – อาจารย์ ทั้ง ๆ ที่ประเทศไทยเราได้ปฏิรูปการศึกษาเพื่อจะพัฒนาการศึกษาของประเทศแบบบูรณาการแล้ว และมีกฎหมายบัญญัติให้รัฐต้องดำเนินการ คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ในมาตรา ๖ ได้บัญญัติว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” ประกอบกับกฎหมายสูงสุดที่ใช้ปกครองประเทศคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา ๔๓ บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพและเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการเป็นองค์กรที่มีบทบาททำกับดูแลและส่งเสริมการจัดการศึกษาเอกชนระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๒๕ มาตรา ๑๕ กำหนดลักษณะโรงเรียนเอกชนเป็น ๓ ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ ๑ โรงเรียนเอกชนตามมาตรา ๑๕ (๑) เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาในระบบโรงเรียน ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ หรือหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่โรงเรียนเอกชนสามัญศึกษาและโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา

ลักษณะที่ ๒ โรงเรียนเอกชนตามมาตรา ๑๕ (๒) เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษานอกระบบ ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ หรือหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ ประเภทการศึกษานอกระบบโรงเรียน กวดวิชา เคอร์คัสสอน สอนศาสนา อาชีวศึกษา

ลักษณะที่ ๓ โรงเรียนเอกชนตามมาตรา ๑๕ (๓) โรงเรียนที่จัดการศึกษาแก่บุคคลที่มีลักษณะพิเศษหรือมีอุปนิสัยร่างกาย สติปัญญาหรือจิตใจ รวมทั้งโรงเรียนที่จัดการศึกษาแก่บุคคลผู้ยากไร้หรือผู้เสียเปรียบทางการศึกษา

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จัดเป็นโรงเรียนเอกชนตามมาตรา ๑๕ (๒) แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๒๕ ต่อมากระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานโรงเรียนเอกชน ระดับมัธยมศึกษาที่เปิดสอนวิชาศาสนาและวิชาสามัญ พ.ศ. ๒๕๓๖” มีสาระสำคัญว่า โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามโรงเรียนใดสามารถจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานที่กำหนด จะได้รับอนุญาตให้เปลี่ยนสภาพเป็นโรงเรียนเอกชนตามมาตรา ๑๕ (๑) และจะได้รับเงินอุดหนุนเช่นเดียวกับโรงเรียนเอกชนสามัญศึกษาทั่ว ๆ ไป ซึ่งเป็นเงินอุดหนุนจำนวนมากว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามมาตรา ๑๕ (๒)

การจัดสรรเงินอุดหนุนซึ่งให้แก่โรงเรียนแต่ละประเภทไม่เท่ากันนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้จัดสรรตามเงื่อนไข ดังนี้

การจัดสรรเงินอุดหนุนจะจัดให้แก่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่สอนวิชาศาสนา ควบคู่วิชาสามัญเท่านั้น โดยจัดสรรให้ทั้งโรงเรียนตามมาตรา ๑๕ (๑) และ ๑๕ (๒) ที่มีคุณสมบัติถูกต้องครบถ้วนตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนโรงเรียนที่สอนศาสนาอย่างเดียวจะไม่ได้เงินอุดหนุน ในปัจจุบันโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามภาคใต้ได้รับเงินอุดหนุนตามอัตราค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

(๑) โรงเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุนร้อยละ ๑๐๐ ได้แก่ โรงเรียนที่มีมัสยิดหรือมูลนิธิเป็นผู้รับใบอนุญาตมาก่อนที่กระทรวงศึกษาธิการออกกระเบียบว่าด้วยการอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียนเอกชนเป็นบัตรค่าเล่าเรียน พ.ศ. ๒๕๓๙

(๒) โรงเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุนร้อยละ ๖๐ ได้แก่ โรงเรียนที่ขอแปรสภาพมาเป็นมัสยิดหรือมูลนิธิเป็นผู้รับใบอนุญาตภายหลังจากที่กระทรวงศึกษาธิการออกกระเบียบว่าด้วยการอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียนเอกชนเป็นบัตรค่าเล่าเรียน พ.ศ. ๒๕๓๙

(๓) โรงเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุนร้อยละ ๔๐ ได้แก่ โรงเรียนที่มีบุคคลธรรมดาเป็นผู้รับใบอนุญาตและจัดตั้งมาก่อน พ.ศ. ๒๕๑๗

(๔) โรงเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุนร้อยละ ๒๐ ได้แก่ โรงเรียนที่มีบุคคลธรรมดาเป็นผู้รับใบอนุญาตและจัดตั้งหลัง พ.ศ. ๒๕๑๗

- (๕) โรงเรียนที่สอนศาสนาควบคู่วิชาสามัญ แต่ยังเป็นโรงเรียนเอกชนตามมาตรา ๑๕ (๒) ได้รับการอุดหนุนตามสูตร (C-F)S

2

C = ค่าใช้จ่ายรายหัว ตามประเภทของหลักสูตร

- มัธยมต้น ๑,๖๗๐ บาท
- มัธยมปลาย ๑,๗๒๐ บาท
- กศน. ๑,๖๖๐ บาท

F = ค่าธรรมเนียมการเรียนวิชาศาสนาทั้งปี + ค่าธรรมเนียมการเรียนวิชาสามัญทั้งปี (ใช้ ๓๐๐ บาท เป็นตัวลบ หากเกิน ๓๐๐ บาท ให้ใช้จำนวนตามที่เก็บจริง)

S = จำนวนนักเรียนที่เรียนวิชาสามัญและวิชาศาสนา

ปัญหาและอุปสรรคโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

เนื่องจากปัญหาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีสภาพปัญหาคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเรื่องเงินอุดหนุนตามอัตราค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนจากภาครัฐ ความมั่นคงในวิชาชีพของครูสอนศาสนา และได้ครูขาดขวัญกำลังใจที่จะอุทิศตนสอนนักเรียน เพราะหากระแวงกลัวจะถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการก่อความไม่สงบเรียบร้อยในประเทศ สรุปสภาพปัญหาแต่ละด้านพอสังเขป ดังนี้

๑. ด้านงบประมาณอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียน

ด้วยโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้รับงบประมาณจากรัฐไม่แน่นอน ทำให้เกิดความไม่คล่องตัวในการบริหารจัดการในทุก ๆ ด้าน การจัดสรรเงินอุดหนุนจะขึ้นอยู่กับจำนวนของนักเรียน ถ้าปีใดมีนักเรียนมากก็จะได้มากและปีใดมีนักเรียนน้อยก็จะได้น้อย การรับเงินอุดหนุนจะอยู่ภายใต้กรอบ กฎ ระเบียบ ของกระทรวงศึกษาธิการ จึงสมควรแก้ไขกฎ ระเบียบ ดังนี้

๑.๑ ให้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามมาตรา ๑๕ (๒) ได้รับเงินอุดหนุนในอัตราค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเท่ากับโรงเรียนเอกชนทั่วไป

๑.๒ ให้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามมาตรา ๑๕ (๑) เดิมที่ได้รับเงินอุดหนุนอัตราร้อยละ ๖๐ ของค่าใช้จ่ายรายหัว ได้รับเงินอุดหนุนในอัตราร้อยละ ๑๐๐ ของค่าใช้จ่ายรายหัว

๒. ด้านสวัสดิการและความมั่นคงในอาชีพของครูผู้สอน

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามไม่มีสวัสดิการเหมือนข้าราชการและลูกจ้างของรัฐ บุคลากรโรงเรียนเอกชนมีเพียงสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล รายละ ๒,๐๐๐ บาท/ครอบครัว/ปี

และค่าเล่าเรียนบุตรซึ่งเบิกได้ตามสิทธิ โดยใช้เงินสงเคราะห์ที่ทางราชการหักจากครูสมทบร้อยละ ๓ โรงเรียนร้อยละ ๓ และราชการออกให้อีกร้อยละ ๖ รวมเป็นร้อยละ ๑๒ ต่อเดือน จากจำนวนเงินดังกล่าวครูเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีสวัสดิการน้อยมาก จึงขาดความมั่นคงในอาชีพ ประกอบกับรัฐบาลได้เปิดโอกาสให้ครูเอกชนสามารถโอนไปสังกัดกรมสามัญและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ ครูเอกชนจึงหาทางย้ายตนเองออกตลอดเวลา เป็นเหตุให้ครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีอัตราค่าจ้างไม่เพียงพอ

รัฐบาลต้องตระหนักถึงการแก้ไขปัญหาโดยหาแนวทางการบรรจุบุคลากรสอนศาสนาอิสลามในท้องถิ่นเป็นลูกจ้างชั่วคราวและลูกจ้างประจำ โดยกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น บุคคลที่มีคุณวุฒิและได้ทำการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปี ให้เป็นลูกจ้างประจำ เพื่อสร้างบุคลากรสอนศาสนาอิสลามและให้ความมั่นใจแก่ผู้สอนว่าเป็นอาชีพที่มั่นคงและเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

กรณีครูที่จบจากต่างประเทศไม่ได้รับการเทียบวุฒิ ทำให้ได้ค่าจ้างสอนน้อยกว่าครูที่จบปริญญาตรี

๓. ด้านปัญหาครูผู้สอนและการขาดขวัญกำลังใจ เพราะเหตุการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่

เนื่องจากการพัฒนาผู้สอนศาสนาอิสลามส่วนใหญ่ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจะใช้งบประมาณของโรงเรียนเป็นหลัก ซึ่งงบประมาณของโรงเรียนไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการอยู่แล้ว จึงทำให้ครูส่วนใหญ่ยังขาดเทคนิคความรู้ ความเข้าใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็กนักเรียน ดังนั้น รัฐบาลควรตระหนักถึงการพัฒนาศูนย์สอนศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูที่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี เพื่อให้มีคุณภาพมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการต่อไป

กรณีได้ครูโรงเรียนปอเนาะในสถานการณ์ปัจจุบันขาดขวัญและกำลังใจเป็นอย่างมาก เพราะถูกทางราชการเพ่งเล็งว่าได้ครูกับโรงเรียนปอเนาะมีความเกี่ยวข้องกับขบวนการก่อการร้าย และเกิดกรณีการจับกุมได้ครูเป็นตัวอย่างมาแล้ว ทำให้ได้ครูมีความหวาดระแวง ประกอบกับผู้ปกครองเป็นห่วงลูกหลานที่เรียนอยู่ในโรงเรียนปอเนาะ จึงไม่ให้ลูกหลานมาเรียน การเรียนการสอนหยุดชะงักและส่งผลกระทบต่อการศึกษาศาสนาอิสลามเป็นอย่างมาก การจับกุมได้ครูโดยไม่มีหลักฐานที่ชัดเจน นอกจากจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาแล้วยังส่งผลกระทบต่อจิตใจของพี่น้องชาวไทยมุสลิมอย่างคาดไม่ถึง เพราะพี่น้องชาวไทยมุสลิมที่ใกล้ชิดและมีความผูกพันกับได้ครูจะทราบตัวว่าได้ครูกระทำผิดหรือไม่ และคิดว่ารัฐกลั่นแกล้ง ดังนั้น รัฐบาลจะต้องปรับนโยบายและสร้างความเข้าใจกับสาธารณชนและพี่น้องชาวไทยมุสลิมทั่วประเทศ พร้อมกับศึกษาเรื่องของอิสลาม มิให้การข่าวที่

เกี่ยวกับพี่น้องชาวไทยมุสลิมปรากฏต่อสาธารณชนอย่างเปิดเผยชัดเจน อันจะทำให้ผู้ที่มีเชื้อมุสลิมมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนและมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อพี่น้องชาวไทยมุสลิม

๔. ด้านนักเรียนและหลักสูตรการเรียนการสอน

๔.๑ นักเรียนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน

๔.๒ นักเรียนขาดตำราค้นคว้าหาความรู้และขาดตำราที่เป็นภาษาท้องถิ่นที่จะใช้เสริมความรู้

๔.๓ เนื่องจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จัดการศึกษาภายใต้กรอบของหลักศาสนาอิสลาม โดยชุมชนมีส่วนร่วม หลักสูตรที่ใช้อยู่ยังไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชาวมุสลิมที่มีประชากรถึงร้อยละ ๘๒ ของจังหวัดชายแดนภาคใต้

๔.๔ ระเบียบของทางราชการบางกรณีไม่เอื้อประโยชน์ต่อการบริหารโรงเรียน เพราะแนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามต้องการให้สอดคล้องกับหลักศาสนา ดังนั้น ควรมีการ ระเบียบ ให้ท้องถิ่นมีบทบาทต่อการจัดการศึกษาด้วย

๔.๕ การพัฒนาหลักสูตรต่าง ๆ ภายใต้งบประมาณของโรงเรียนที่มีอยู่อย่างจำกัด เป็นอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาสื่อการเรียนรู้อะตาดาวเรียนเป็นอย่างมาก เช่น โรงเรียนจะอาศัยเอกสารของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดและอำเภอมาถ่ายเอกสารเพื่อศึกษาและเผยแพร่

๕. ด้านผลกระทบจากภาพปฏิรูปการศึกษา

๕.๑ สืบเนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง มีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลได้รับการศึกษามากับดับจำนวน ๙ ปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดเข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่จะสอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษามากับดับ จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษามากับดับ พ.ศ. ๒๕๔๕ รองรับและมิลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๖

เมื่อพระราชบัญญัติการศึกษามากับดับมีผลใช้บังคับ ทำให้เกิดผลกระทบต่อโรงเรียนเอกชนที่เปิดสอนเฉพาะวิชาศาสนาอย่างเดียว กล่าวคือนักเรียนทั้งชั้นประถมศึกษา ๖ แล้วมาศึกษาต่อที่โรงเรียนเอกชนซึ่งไม่ได้สอนวิชาสามัญควบคู่ไปด้วยจะเป็นการศึกษาที่ขัดต่อพระราชบัญญัติการศึกษามากับดับ และถือได้ว่าบิดา-มารดา ผู้ปกครองดูแลไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเพราะไม่ได้ส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๓) ที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งต้องเรียนวิชาสามัญเป็นวิชาบังคับ

ดังนั้น รัฐจะต้องพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชนที่เปิดสอนเฉพาะวิชาศาสนาให้เปิดสอนวิชาสามัญควบคู่ไปด้วย เพื่อให้ได้มาตรฐานตามกฎหมายของกระทรวงศึกษาธิการต่อไป

๕.๒. สืบเนื่องจากพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖ มีผลใช้บังคับแล้วเป็นผลให้โรงเรียนเอกชนเดิมสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนต้องไปขึ้นกับเขตพื้นที่การศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การเปลี่ยนแปลงสังกัดนี้มีผลกระทบต่อโรงเรียนเอกชน เนื่องจากโรงเรียนเอกชนมีระบบบริหารจัดการที่แตกต่างกับโรงเรียนของรัฐโดยสิ้นเชิง ตามตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

**เปรียบเทียบสภาพข้อแตกต่างของการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนของรัฐ
กับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม**

โรงเรียนของรัฐ	โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
๑. การบริหารจัดการ ๑.๑ มีผู้บริหาร โดยกำหนดตำแหน่งชัดเจน เช่น ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ เป็นผู้บังคับบัญชา และการบริหารจัดการ โดยอาศัยระเบียบแบบแผนของทางราชการเป็นแนวทางในการบริหารจัดการและมีขั้นตอนมาก	๑. การบริหารจัดการ ๑.๑ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มีผู้บริหาร ๓ ตำแหน่ง (ผู้รับใบอนุญาต, ผู้จัดการ, ครูใหญ่) ใช้พระราชบัญญัติการศึกษาเอกชน พ.ศ. ๒๕๒๕ การบริหารจัดการแบบเบ็ดเสร็จขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียน ภายใต้ พ.ร.บ.โรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๒๕ การบริหารไม่ผ่านขั้นตอนหลายขั้นตอน การตัดสินใจของผู้บริหาร เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการ
๒. ด้านงบประมาณ ๒.๑ โรงเรียนของรัฐได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐโดยตรง เพื่อมาบริหารจัดการอาคารสถานที่ งานวิชาการ และบุคลากร	๒. ด้านงบประมาณ ๒.๑ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้รับงบประมาณจากรัฐไม่แน่นอน ไม่คล่องตัวในการบริหารจัดการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ งานวิชาการ และการบริหารบุคลากร ๒.๒ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้รับการช่วยเหลือจากเอกชน ซึ่งเรียกว่า เงินบริจาค แต่ไม่แน่นอน ฉะนั้น โรงเรียนจะต้องช่วยตัวเองมาก
๓. การจัดการเรียนการสอน ๓.๑ โรงเรียนของรัฐมีหลักสูตรตามที่รัฐและสถานศึกษากำหนด เช่น หลักสูตรระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย	๓. การจัดการเรียนการสอน ๓.๑ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจัดการศึกษาวิชาสามัญควบคู่กับวิชาศาสนา เช่น หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ควบคู่กับหลักสูตรอิสลามศึกษา

โรงเรียนของรัฐ	โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
๓.๒ มีข้าราชการครูโดยการสนับสนุนจากรัฐและพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนด้วยเงินงบประมาณของรัฐ	ตอนต้น (อับติดาอียะฮ์) หลักสูตรอิสลามศึกษา ตอนกลาง (มุตวิชชีฎาฮ์) ๓.๒ การจัดการเรียน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจะต้องรับผิดชอบครูทั้ง ๒ หลักสูตร คือ หลักสูตรวิชาสามัญ และหลักสูตรอิสลามศึกษา บุคลากรจะต้องเพิ่มขึ้นเป็น ๒ เท่า คือ ครูสอนวิชาสามัญ และครูสอนวิชาศาสนาอิสลาม ๓.๓ การพัฒนาครูเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ส่วนใหญ่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใช้งบประมาณของโรงเรียนเป็นหลัก
๔. อาคารเรียน อาคารประกอบ ๔.๑ โรงเรียนของรัฐ รัฐเป็นผู้ก่อตั้งและสนับสนุน งบประมาณในการสร้างอาคารเรียน อาคารประกอบ ตามรูปแบบครบถ้วน	๔. อาคารเรียน อาคารประกอบ ๔.๑ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ผู้บริหาร (โต๊ะครู) เป็นผู้ก่อตั้ง การสร้างอาคารเรียน อาคารประกอบ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้จัดสร้างเองภายใต้ระเบียบของทางราชการ ซึ่งชุมชนมีส่วนร่วมในการบริจาคที่ดินและสิ่งก่อสร้างตามความศรัทธา ๔.๒ งบประมาณการก่อสร้างอาคารเรียน อาคารประกอบ ได้จากการบริจาคของชุมชนหรือรัฐช่วยเหลือบางส่วน บางครั้งจึงทำให้อาคารไม่แล้วเสร็จ ค้างคาอยู่ เพราะขาดงบประมาณ
๕. ด้านสวัสดิการ โรงเรียนของรัฐบาล บุคลากรเป็นข้าราชการครู มีสวัสดิการที่บุคลากรได้รับ - บ้านเหมา-บ้านญาติ - ค่าเช่าบ้าน - ค่ารักษาพยาบาล - ค่าเล่าเรียนบุตร - ฯลฯ	๕. ด้านสวัสดิการ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ไม่มีสวัสดิการเหมือนบุคลากรที่เป็นข้าราชการ และลูกจ้างของรัฐ บุคลากรโรงเรียนเอกชนฯ มีเพียง สวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลเพียงรายละ ๒๐,๐๐๐ บาท/ครอบครัวปี และค่าเล่าเรียนบุตรซึ่งเบิกได้ตามสิทธิ โดยใช้เงินสงเคราะห์ที่ทางราชการหักจากครูสมทบ ๓% โรงเรียน ๓% และราชการออกให้อีก ๖% รวมเป็น ๑๒% ต่อเดือน ฉะนั้น ครู

โรงเรียนของรัฐ	โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
	โรงเรียนเอกชนฯ มีสวัสดิการน้อยมาก ต้องช่วยตัวเอง
๖. บรรยากาศการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มักจะไม่มีกรอบหลักการศาสนาอิสลามที่ชัดเจน เข้าไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แต่เน้นการเรียนรู้เชิงวิชาการ วิชาสามัญเป็นหลัก	๖. บรรยากาศการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จัดการศึกษาอยู่ภายใต้กรอบตามหลักการของศาสนาอิสลาม เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาโดยชุมชนมีส่วนร่วม และเป็นที่ปรึกษาทางด้านศาสนาของชุมชน โดยจัดการศึกษาทั้งในระบบและกึ่งระบบ เพราะชุมชนมาเข้ารับ การอบรมทางศาสนาอิสลามด้วย เพราะศาสนาอิสลามเป็นวิถีชีวิตของมุสลิม
๗. การปฏิสัมพันธ์ของผู้สอน โรงเรียนของรัฐ ผู้เรียนไม่ได้อยู่ประจำที่โรงเรียนเดินทางไป-กลับ การปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนกับครูมีน้อยกว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และไม่ได้เน้นการปฏิบัติตามหลักการสอนศาสนาอิสลาม และการปฏิบัติศาสนกิจ	๗. การปฏิสัมพันธ์ของผู้สอน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ผู้เรียนพักอยู่ประจำที่โรงเรียน จึงมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและครูผู้สอนสูงมาก ซึ่งภาคกลางคืนปฏิบัติศาสนกิจร่วมกัน และมีการจัดการเรียนการสอน (กิตาบ) ฮาฟิซอัล-กุรอาน ในภาคกลางคืน เพื่อเกิดการเรียนสู่หลักการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์
๘. ความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนของรัฐสัมพันธ์กับชุมชน โดยมีคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการประชุมผู้ปกครองประจำปี	๘. ความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มีความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างมาก ใต้ครูเป็นผู้นำทางศาสนาและผู้นำชุมชน ชุมชนถือว่าโรงเรียนเป็นขอชุมชน มีความสัมพันธ์ทางด้าน - หลักการของศาสนาอิสลาม - กิจกรรมทางด้านศาสนาอิสลาม - การปฏิบัติศาสนกิจตามหลักการของศาสนา อิสลาม (ศาสนพิธีและศาสนบัญญัติ)

จากตารางเปรียบเทียบจะเห็นได้ว่า การบริหารจัดการ งานวิชาการ งานบุคลากร และ ความสัมพันธ์กับชุมชนจะแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ดังนั้น รัฐและผู้เกี่ยวข้องต้องตระหนักถึงปัญหาที่ อาจเกิดขึ้นและแก้ไข้ปัญหาโดยปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชนให้เหมาะสมต่อไป

ข้อเสนอแนะการแก้ปัญหา

๑. นโยบายด้านการปฏิรูปการศึกษา รัฐบาลต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย เช่น เรื่องการจัดเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียน ซึ่งรัฐบาลต้องรับการจัดสรรเงินให้เป็นไป ตามกฎหมาย มิใช่ปล่อยให้เป็นการขอประชาชน

อนึ่ง ในการปฏิรูปการศึกษารัฐบาลควรนำเรื่องศาสนาอิสลามมาเชื่อมโยงกับการ พัฒนาประเทศ เพื่อส่งเสริมการศึกษาของศาสนาอิสลามโดยสร้างความสัมพันธ์กับโลกมุสลิม ผลักดัน นโยบายให้มีการเกื้อหนุนทางการศึกษา ซึ่งความเป็นจริงที่ผ่านมาก็มีมุสลิมต่างประเทศให้ความ อุปถัมภ์ในการก่อสร้างอาคารสถานที่ แต่ก็ถูกทางราชการเพ่งเล็งเพราะเกรงว่าจะมีความเกี่ยวข้องกับ ขบวนการก่อการร้าย ผู้เกี่ยวข้องกับสถานศึกษามุสลิมของไทยก็กลัวว่าจะถูกจับจึงไม่กล้ารับการ อุปถัมภ์ กรณีนี้รัฐบาลต้องศึกษาความจริงให้แน่แท้และเปิดใจกว้าง เพื่อพัฒนาการศึกษาของประเทศ ไทย หากจะรอรับงบประมาณจากภาครัฐการพัฒนาการศึกษามุสลิมก็จะไม่ก้าวหน้าอย่างที่เป็นอย่างอยู่ใน ขณะนี้

๒. นโยบายด้านการต่างประเทศ รัฐบาลได้ให้ความร่วมมือกับต่างประเทศในการปราบปรามผู้ก่อการร้ายเป็นสิ่งที่ถูกต้อง แต่การดำเนินการปราบปรามฯ ต้องระมัดระวังมิให้มีผลกระทบต่อ ความรู้สึกในเรื่องของศาสนา เนื่องจากมีผลกระทบต่อการศึกษาของชาวไทยมุสลิมโดยตรง

อนึ่ง เรื่องก่อการร้ายเป็นเรื่องของบุคคลและมีเชื้อเรื่องของศาสนา การเสนอข่าวของรัฐ บาลและสื่อมวลชนต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับความเป็นมา โดยเฉพาะการเสนอศัพท์เป็นภาษา อาหรับ เป็นต้น เพราะจะทำให้สาธารณชนเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนได้ และผลจากการรับข่าวสาร ของสาธารณชนโดยไม่รู้ความหมายนี้ จะทำให้เกิดความเข้าใจผิดและมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อน้องชาวไทยมุสลิมได้

๓. นโยบายการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน

๓.๑ ควรประสานความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานทางการจัดการเรียนรู้อิสลาม ศึกษาในเขตพื้นที่อย่างทั่วถึงและต่อเนื่องสม่ำเสมอ

๓.๒ โรงเรียนควรสนับสนุนให้ครูศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการสอน การผลิตสื่อการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสอน และทำให้นักเรียนสนใจ เรียนมากขึ้น

๓.๓ โรงเรียนควรพิจารณาให้การสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์แก่ครูสอนอิสลามศึกษา เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดทำสื่อการสอน ตลอดจนมอบหมายให้หมวดวิชา ให้คำแนะนำแก่ครูสอนอิสลามศึกษาในการผลิตสื่อการสอน

๓.๔ ทางด้านผู้เรียน ควรนำนักเรียนไปละหมาดในวันศุกร์เป็นประจำ และควรยึดถือเป็นภารกิจอย่างหนึ่งนอกเหนือจากการสอน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ปกครองมีความเชื่อมั่นต่อตัวครู และการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนด้วย

๓.๕ ผู้เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษา เพื่อชี้แจงแนวทางในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา การสร้างขวัญกำลังใจแก่ครู ตลอดจนการพิจารณานหาแนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในโรงเรียน

๓.๖ สนับสนุนและผ่อนผันเงื่อนไขระเบียบในการจดทะเบียนปอเนาะให้เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา และให้ได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการศึกษาเต็ม ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์

๓.๗ เพื่อให้สอดคล้องกับข้อที่ ๓.๔ ทางรัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนห้องละหมาด ห้องปฏิบัติศาสนกิจด้วยส่วนหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้เด็กสามารถเรียนรู้พร้อมกับนำไปปฏิบัติและจะส่งผลให้ผู้ปกครองมีความเชื่อมั่นต่อโรงเรียนโดยเฉพาะในโรงเรียนรัฐบาล

จ. ปัญหาการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

คณะกรรมการการได้วิเคราะห์ปัญหาเชิงลึกแล้ว ตระหนักว่าพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะจังหวัดนราธิวาส จังหวัดยะลา และจังหวัดปัตตานี ควรจะมีมหาวิทยาลัยอิสลามนานาชาติที่เปิดสอนวิชาการแขนงต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ในการสนับสนุนเชิงวิชาการในการพัฒนาระดับและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงได้สนับสนุนให้มีการดำเนินการยกฐานะของวิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศ และพร้อมกันนี้ได้ดำเนินการสนับสนุนให้จัดตั้งมหาวิทยาลัยนราธิวาสเพื่อแก้ปัญหาด้านการศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กับปัญหาด้านอื่น อันจะเป็นการลดปัญหาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ในทุก ๆ ด้านจนเกิดความสงบเรียบร้อยอย่างยั่งยืนและถาวร รายละเอียดการพิจารณาศึกษา มีดังนี้

(๑) กรณีการยกฐานะมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานีให้เป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศ

สภาพปัญหา

จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส มีปัญหาในเรื่องความมั่นคงและความแตกต่างทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ เพราะเป็นจังหวัดที่มีลักษณะพิเศษซึ่งคนในพื้นที่พูดภาษามลายูท้องถิ่น จึงเป็นอุปสรรคที่จะใช้วิธีการทั่วไปในการพัฒนามหาวิทยาลัยที่มีอยู่

ในปัจจุบัน ไม่สามารถสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการและบุคลากรเข้ามาพัฒนา ๓ จังหวัดนี้ได้ เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม ดังนั้น เพื่อให้เกิดความมั่นคง เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สำหรับประชากรในพื้นที่ ๓ จังหวัดนี้ จึงจำเป็นต้องมีมหาวิทยาลัยที่เป็นเอกเทศรับผิดชอบพื้นที่ ๓ จังหวัดภาคใต้โดยตรง เพื่อยกระดับหลักสูตรให้เป็นมหาวิทยาลัยอิสลามนานาชาติ ซึ่งไม่ใช่มีลักษณะเป็นวิทยาเขตอย่างปัจจุบัน ด้วยเหตุผลดังนี้

๑. การเข้ามาใกล้ชิดกับปัญหาและศึกษาปัญหาอย่างจริงจัง เพื่อแก้ไขปัญหาก็จะเกิดการลดข้อจำกัดทางภาษา ทำให้นักวิชาการสามารถสื่อสารกันได้ระหว่างประชากรกับแหล่งความรู้ จะก่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี และท้ายสุดประชากรในพื้นที่สามารถมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

๒. สร้างสาขาการศึกษาให้ครอบคลุมศาสตร์ที่จะสร้างความเข้มแข็งให้แก่ท้องถิ่น การนำการศึกษาเข้ามาสู่พื้นที่พิเศษแห่งนี้ จะเปิดโอกาสให้มีการสร้างสาขาการศึกษาให้ครอบคลุมวิถีชีวิตของประชากร และเข้าถึงสภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ได้ดี ไม่ว่าจะเป็นวิชาการทางเศรษฐกิจ เช่น การเกษตร การประมง ฯลฯ

๓. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การนำระบบการศึกษาเข้ามาตั้งอยู่ในพื้นที่ จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้การศึกษาในมหาวิทยาลัยนี้ เป็นการเรียน การสอน ซึ่งเป็นความต้องการของ ประชาชนที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๔. การศึกษาระดับอุดมศึกษาจะได้มีพัฒนาการอย่างเต็มศักยภาพ จะก่อให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจได้อย่างดีใน ๒ ลักษณะ คือ ในระยะยาว เป็นการพัฒนาอาชีพ ด้วยการเพิ่มพูนความรู้และเทคโนโลยี ส่วนในระยะสั้นจะมีกิจกรรมในพื้นที่ก่อให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว การกระจายรายได้จะเข้าสู่ประชากรในระดับรากหญ้าได้อย่างดี และยิ่งไปกว่านั้น หากมีการจัดระบบการศึกษาที่เอื้อประโยชน์ให้ประเทศเพื่อนบ้าน เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไน ซึ่งมีภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีคล้ายคลึงกับประชากรในสามจังหวัดนี้ สามารถเข้ามาเรียนได้ จะสามารถนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทย ซึ่งผลลัพธ์ที่ตามมาคือประโยชน์อันเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนานัปการ

๕. สภาพการบริหารจัดการ ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี ถูกจำกัดด้วยกฎหมาย กอปรระเบียบปฏิบัติของมหาวิทยาลัยฯ ในหลาย ๆ ด้าน อาทิ การเปิดสาขาวิชาที่ต่างกับวิทยาเขตอื่นจะทำได้ แม้ว่าจะเป็นสาขาวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนซึ่งเป็นพื้นที่พิเศษที่จะต้องมองปัญหาให้ลึกซึ้งเพื่อการวางรากฐานแก้ไขปัญหาก็ยังยั้งและถ่วง

การเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียระหว่างการเป็นวิทยาเขต และการเป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศ

วิทยาเขต	มหาวิทยาลัยเอกเทศ
๑. การบริหารจัดการอยู่ภายใต้กรอบจำกัดของรองอธิการบดี	๑. การบริหารจัดการเต็มรูปแบบโดยอธิการบดี
๒. ไม่สามารถกำหนดนโยบายหลักโดยตัวเอง	๒. สามารถกำหนดนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อความต้องการของท้องถิ่นได้โดยตรง
๓. ไม่สามารถเปิดคณะที่มีความจำเป็นได้ เช่น วิศวกรรมศาสตร์ แพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ การบัญชี ฯลฯ	๓. มหาวิทยาลัยเอกเทศสามารถกำหนดสาขาวิชาที่จำเป็นได้เอง เช่น วิศวกรรมศาสตร์ แพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ การบัญชี เกษตรศาสตร์ วาริชศาสตร์ (ประมง) เศรษฐศาสตร์อิสลาม อุตสาหกรรมอาหาร (ฮาลาล) ศิลปศาสตร์ (มลายู, อาหรับ) เป็นต้น โดยที่สามคณะหลังสามารถยกระดับให้เป็นหลักสูตรนานาชาติได้
๔. การบริหารเป็นวิทยาเขตมีความเปลี่ยนแปลงโดยระบบบริหาร	๔. ไม่ต้องสิ้นเปลืองกับการบริหารวิทยาเขต
๕. ความเจริญของวิทยาเขตปิดตานี้อาจช้า	๕. สามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว
๖. วิทยาเขตไม่มีความชัดเจนต่อการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้	๖. สามารถกำหนดนโยบายให้ชัดเจนเพื่อแก้ปัญหา และพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อแก้ปัญหาความยากจน ปัญหาสังคม ปัญหาจิตวิทยา ปัญหาสาธารณสุขของประชาชนได้
๗. ประชาชนได้รับการตอบสนองในความต้องการในสาขาวิชาที่จำกัดทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายไปเรียนที่อื่นในสาขาที่ต้องการ	๗. ประชาชนได้รับการตอบสนองต่อความต้องการด้านวิชาการได้ในสาขาที่หลากหลาย การมีสถาบันชั้นสูงที่ประกอบด้วยคณะต่าง ๆ ที่ครอบคลุมความจำเป็นสามารถดึงดูดนักศึกษาจากต่างถิ่นเข้ามาในจังหวัดปัตตานีทำให้เกิดพลวัตรทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี

วิทยาเขต	มหาวิทยาลัยเอกเทศ
๘. ปัจจุบันนี้มีนักศึกษาจากจังหวัดชายแดนไม่เกิน ๕% ๙. วิทยาเขตปัตตานีได้รับการจัดสรรงบประมาณที่ไม่สมดุล วิทยาเขตขนาดใหญ่จะได้มากกว่า ๒ - ๓ เท่าทุกปี ๑๐. รายได้วิทยาเขตปัตตานีเป็น ๑ ส่วน ๑๐ ของวิทยาเขตขนาดใหญ่	๘. มหาวิทยาลัยสามารถกำหนดจำนวนนักศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาบุคลากรได้ ๙. ได้รับจัดสรรงบประมาณโดยตรง ๑๐. มหาวิทยาลัยเอกเทศมีสาขาที่หลากหลาย ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

การดำเนินการของคณะกรรมการ

คณะกรรมการได้พิจารณาเรื่องการแยกมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานีอย่างรอบคอบ โดยได้ร่วมประชุมหารือกับ

๑. นายสุรจันต์ ลิปิตพัลลภ	รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย
๒. นายแพทย์กระแล ชนะวงศ์	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๓. ศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอก ดร.วรเดช จันทพร	ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย
๔. นายประเสริฐ ชิตพงศ์	อธิการบดีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี

ท้ายสุดทั้งคณะกรรมการและผู้มาชี้แจงดังกล่าว มีความเห็นพ้องกันว่า การแยกมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างมีประสิทธิภาพแนวทางหนึ่ง โดยจะลดระดับปัญหาในทุก ๆ ด้าน โดยอาศัยระยะเวลาในการคลี่คลายปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่ความสงบสุขที่ยั่งยืนและถาวร คณะกรรมการจึงสนับสนุนให้รัฐบาลดำเนินการแยกมหาวิทยาลัยดังกล่าว โดยมีหนังสือถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการเร่งรัดทำการศึกษาขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อออกกฎ ระเบียบการดำเนินการต่อไปให้เกิดความชัดเจนและเป็นรูปธรรมต่อไป

(๒) การจัดการตั้งมหาวิทยาลัยนราธิวาส

สภาพปัญหา

จังหวัดนราธิวาสเป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างสุดของประเทศไทย อยู่ในพื้นที่ของเขต ๙ ซึ่งเขตนี้มีพื้นที่ครอบคลุมตั้งแต่จังหวัดพัทลุง สงขลา ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส มีประชากรโดยประมาณ ๖๙๐,๐๐๐ คน และมีผู้นับถือศาสนาอิสลามมากที่สุดของประเทศ แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์การศึกษาแบบบูรณาการทางศาสนาอิสลามที่เปิดสอนถึงระดับปริญญา ในแต่ละปีจะมีผู้สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษา ปีละประมาณ ๓,๓๐๐ - ๓,๔๐๐ คน และมีผู้ไม่ได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะสะสมจำนวนเป็นทวีคูณในทุก ๆ ปี ทั้งนี้ เป็นเพราะการแข่งขันสอบเข้าเรียนต่อมักจะสู้นักเรียนในภูมิภาคอื่นไม่ได้ เนื่องจากคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควร ประกอบกับสาเหตุสำคัญคือผู้ปกครองมีฐานะยากจนขาดแคลนทุนทรัพย์ที่จะส่งบุตรหลานไปเรียนต่อในสถาบันอุดมศึกษาต่างจังหวัด ประชาชนในจังหวัดนราธิวาสมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่ำที่สุดเพียง ๒๙,๐๐๐ บาท /คน /ปี จึงเป็นอุปสรรคต่อการศึกษต่อในสถาบันอุดมศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันมีนักศึกษาชาวไทยมุสลิมไปศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ได้แก่ ปากีสถาน มาเลเซีย และประเทศในตะวันออกกลาง เป็นต้น ซึ่งเป็นการแสดงถึงความต้องการทาง

การศึกษาระดับอุดมศึกษาของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว รัฐควรให้การสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาต่อในระดับสูงของประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งควรจะต้องหาทางแก้ไขให้มีนักศึกษาชาวไทยมุสลิมเดินทางไปศึกษาต่อในต่างประเทศ

แนวทางแก้ปัญหา

คณะกรรมการธิการได้พิจารณาอย่างรอบคอบแล้วเห็นว่า การจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาที่จังหวัดนราธิวาส นอกจากจะเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่ประชาชนในพื้นที่แล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างเอกภาพและความมั่นคงของชาติ ด้วยการเชื่อมโยงการศึกษากับศาสนาเข้าสู่วิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิม ซึ่งจะช่วยก่อให้เกิดความรัก ความผูกพัน และความสามัคคีกับมิตรชบดอสังคม วัฒนธรรม และประเทศชาติอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน รวมทั้งเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างรัฐกับชาวไทยมุสลิมให้เกิดความรัก ความสามัคคี ลดความขัดแย้งทางสังคมและการเมือง รวมทั้งการก่อความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ คณะกรรมาธิการจึงได้ขอเชิญผู้เกี่ยวข้องมาร่วมประชุมหารือเพื่อศึกษาข้อมูล ข้อเท็จจริงอย่างละเอียดรอบด้าน เพื่อสนับสนุนให้มีการตั้งมหาวิทยาลัยนราธิวาสต่อไป ผู้มาร่วมประชุมหารือกับคณะกรรมการธิการในเรื่องนี้ คือ

๑. นายปองพล อดิเรกสาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๒. นายประเสริฐ ชิตพงษ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผลการร่วมประชุมหารือปรากฏว่า ทั้งกรรมาธิการและผู้มาร่วมประชุมหารือเห็นพ้องกันว่า ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยนราธิวาสขึ้น แต่เนื่องจากข้อจำกัดทางงบประมาณจึงไม่ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งหรือขยายวิทยาเขตอุดมศึกษาในลักษณะของการก่อสร้างอาคารใหม่ เพราะต้องใช้งบประมาณลงทุนเป็นจำนวนมาก จึงควรหาทางออกโดยให้พัฒนามาจากสถาบันการศึกษาที่มีอยู่ในจังหวัด และหลอมรวมขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยอื่นจะทำให้ประหยัดทั้งงบประมาณในการก่อสร้าง อาคารและการดำเนินงาน รวมทั้งยังเป็นการพัฒนาศักยภาพสถาบันที่มีอยู่เดิมให้สูงขึ้น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด

หากได้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยนราธิวาสขึ้น ผลประโยชน์ที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในภาพรวม โดยเฉพาะจังหวัดนราธิวาสจะได้รับมีดังต่อไปนี้

๑. เป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสและจังหวัดใกล้เคียง โดยเฉพาะชาวไทยมุสลิม และประชาชนทั่วไปจะได้มีโอกาสเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษามากขึ้น อันจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชากร

อนึ่ง ควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยก่อน โดยให้กำหนดจำนวนนักศึกษาที่มีสิทธิพิเศษในระบบโควตา

๒. เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการจัดการศึกษา ตามแนวทางของรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน รวมทั้งเป็นการพัฒนาครู อาจารย์

บุคลากร ตลอดจนหน่วยงานในท้องถิ่น ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งยังสามารถจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนมากขึ้น

๓. เป็นการช่วยเสริมสร้างเอกภาพและความมั่นคงของชาติ ด้วยการเชื่อมโยงการศึกษา กับศาสนาเข้าสู่วิถีชีวิตของประชาชนมุสลิม ช่วยก่อให้เกิดความรัก ความผูกพัน และสำนึกรับผิดชอบ ต่อสังคม วัฒนธรรม และประเทศชาติอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ลดความขัดแย้งทางสังคม การเมือง และการก่อความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้

๔. เป็นการพัฒนาให้จังหวัดนราธิวาส เป็นศูนย์กลางทางการศึกษาวิจัย โดยเฉพาะด้าน อิสลามศึกษาในภูมิภาค อันจะช่วยลดการสูญเสียเงินค่าเล่าเรียนที่นักศึกษาชาวไทยมุสลิมจะต้องเดินทางไปศึกษาต่อในต่างประเทศ แต่ในขณะเดียวกันยังสามารถดึงดูดนักศึกษาต่างชาติให้เข้ามาศึกษา ในประเทศเพิ่มขึ้น

การดำเนินการของคณะกรรมการวิชาการ

เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาเรื่องนี้เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงได้มีหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี เพื่อสนับสนุนการจัดตั้งมหาวิทยาลัยนราธิวาส นายเอกภาพ พลซื่อ รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมืองปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ได้มีหนังสือแจ้งให้คณะกรรมการวิชาการ ทราบว่า ได้นำเรื่องกราบเรียนนายกรัฐมนตรีทราบแล้ว และได้ส่งข้อเสนองานของคณะกรรมการวิชาการให้คณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งมหาวิทยาลัยนราธิวาสพิจารณาต่อไปด้วยแล้ว

๓.๒ ปัญหาด้านยาเสพติด

สถานการณ์และสภาพปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (นราธิวาส ปัตตานี ยะลา) ในพื้นที่ ๓ จังหวัดดังกล่าว มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดนราธิวาสและปัตตานี ปัญหายาเสพติดที่สำคัญและมีผลกระทบโดยตรงต่อประชากรในพื้นที่ คือ การแพร่ระบาดและการค้า นอกจากนี้ยังมีปัญหานาการนำเข้า-ส่งออกยาเสพติด ซึ่งเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดการแพร่ระบาดและเป็นประเด็นเชื่อมโยงกับการก่อความไม่สงบในพื้นที่ ส่วนในด้านการผลิตนั้นตรวจพบการลักลอบปลูกกัญชาในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ยาเสพติดที่เป็นปัญหาในพื้นที่ ได้แก่ กัญชา เฮโรอีน เมทแอมเฟตามีน ยาแก้ไอผสมโคเคอีน วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ตามลำดับ

กลุ่มผู้ใช้ยาเสพติด ได้แก่ ผู้มีอาชีพรับจ้างในกิจการขนส่ง ส่วนยางพารา การบริการ การท่องเที่ยว โรงแรม แรงงานประมง ซึ่งเป็นแรงงานอพยพจากต่างประเทศหรือต่างภาค

ปัญหาอย่างหนึ่งของพื้นที่นี้ คือ ประชากรมีเชื้อสาย ศาสนา ประเพณี และพื้นที่ติดต่อกับประเทศมาเลเซีย และเนื่องจากมีหลายพื้นที่เป็นภูเขาและแม่น้ำกั้นพรมแดน การไปมาหาสู่สามารถ

ทำได้สะดวก โดยไม่จำเป็นต้องผ่านด่านที่เป็นทางการ และจากการที่มีสภาพภูมิประเทศและสังคมเอื้ออำนวยนี้ ส่งผลในด้านการเป็นแหล่งพักและส่งออก กล่าวคือ กัญชาและเฮโรอีนปริมาณมากทะลักเข้ามาเพราะระบาดในพื้นที่โดยมีผู้มีอิทธิพลหรือผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ และมีเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความช่วยเหลือทั้งทางตรงและทางอ้อม แนวโน้มที่ต้องเฝ้าระวัง คือ การนำเข้าเฮโรอีนและไอซ์ โดยปะปนกับกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวเอเชียและยุโรป ที่ผ่านเข้าออกทางชายแดน

สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในพื้นที่ ๓ จังหวัดดังกล่าว แบ่งได้ ๓ ลักษณะ คือ การแพร่ระบาด การค้าและการลักลอบนำเข้า-ส่งออก

๑. ปัญหาการแพร่ระบาด ที่ผ่านมามีการแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่ ๓ จังหวัดดังกล่าวโดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีชายแดนติดต่อกับประเทศมาเลเซียมาเป็นเวลานาน เช่น อำเภอตากใบ สุไหงโกก จันทันราวิวาส และอำเภอเบตง จังหวัดยะลา และปัจจุบันมีแนวโน้มสูงขึ้น ยาเสพติดที่แพร่ระบาดส่วนใหญ่ ได้แก่ เมทแอมเฟตามีน เฮโรอีน กัญชา เอ็กซ์ตาซี และยาแก้ไอผสมโคเคอีน กลุ่มผู้เสพยาเสพติด ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้แรงงานรับจ้าง เยาวชนว่างงาน ชาวประมง พนักงานสถานบริการ สถานบันเทิง นักเรียน และนักศึกษา โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา

ประเภทยาเสพติดที่แพร่ระบาด ได้แก่ กัญชาแท้ เมทแอมเฟตามีน เฮโรอีน ยาแก้ไอผสมโคเคอีน เอ็กซ์ตาซี และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท

๒. ปัญหาการค้ายาเสพติด พื้นที่ ๓ จังหวัดดังกล่าว โดยเฉพาะจังหวัดนราธิวาสเป็นพื้นที่สำคัญของการค้ายาเสพติด เนื่องจากในพื้นที่อำเภอสุไหงโกกและสุไหงปาตี มีนักค้ายาเสพติดรายสำคัญหลายราย บางรายเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักการเมืองท้องถิ่น เช่น สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากนี้ พื้นที่ ๓ อำเภอดังกล่าวยังเป็นแหล่งพักและแพร่กระจายยาเสพติดที่สำคัญของภาคใต้ เพื่อรอส่งจำหน่ายให้กับนักค้ายาเสพติดในพื้นที่อำเภอและจังหวัดใกล้เคียง ตลอดจนส่งออกไปยังประเทศมาเลเซีย โดยเฉพาะกัญชา เฮโรอีน และเมทแอมเฟตามีน ซึ่งนักค้ายาเสพติดในพื้นที่ยังคงลักลอบมีอิทธิพลสูง และยังมีความสัมพันธ์แนบแน่นกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่บางคน

๓. ปัญหาการลักลอบนำเข้า-ส่งออกยาเสพติด จากสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยเนื่องจากมีชายแดนติดต่อกับประเทศมาเลเซียมีถนนเชื่อมต่อที่สะดวกสบาย และมีข้อจำกัดที่ต้องผ่านด่านศุลกากรทั้งอำเภอสุไหงโกก อำเภอตากใบ จันทันราวิวาส และอำเภอเบตง จังหวัดยะลา นอกจากนี้ ในพื้นที่อำเภอสุไหงโกก อำเภอตากใบ จันทันราวิวาส ยังมีช่องทางที่สามารถข้ามไปมาได้ค่อนข้างสะดวกโดยใช้เรือเป็นยานพาหนะข้ามแม่น้ำสุไหงโกก ทำให้มีการลักลอบนำเข้าเฮโรอีน (ยาอี) จากประเทศมาเลเซียเข้ามาในพื้นที่อำเภอสุไหงโกก จันทันราวิวาส และอำเภอเบตง จังหวัดยะลา รวมทั้งลักลอบส่งออกยาเสพติดประเภทกัญชา เฮโรอีน และเมทแอมเฟตามีน ไปยังประเทศมาเลเซีย โดยผูกพันไปกับยานพาหนะ สัมภาระ และสินค้า

ยาเสพติดที่ถูกปล่อยออกนอกประเทศส่วนใหญ่ คือ เฮโรอีน และกัญชา ซึ่งลำเลียงมาจากภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง ผ่านไปยังประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และประเทศอื่น ๆ โดยใช้ทั้งเส้นทางทางทะเลในพื้นที่จังหวัดปัตตานี และเส้นทางบกตามช่องทางคมนาคมที่ติดต่อกับประเทศมาเลเซีย

ข้อสังเกตการเชื่อมโยงเหตุการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยกับยาเสพติด

จากเหตุการณ์ความไม่สงบในภาคใต้หลายครั้งในหลายรัฐบาลที่ผ่านมา มีการเชื่อมโยงเหตุการณ์ดังกล่าวเข้ากับปัญหาเสพติด ๓ ลักษณะ ดังนี้

๑. กลุ่มก่อการร้ายจ้างให้วัยรุ่นที่ติดยาเสพติดกระทำความผิด จากประเด็นดังกล่าวเห็นว่ามีเหตุผลหรือความเป็นไปได้น้อย กล่าวคือ การก่อความไม่สงบในลักษณะของการก่อวินาศกรรม หรือใช้อาวุธสงคราม ผู้กระทำต้องได้รับการฝึกฝนในระดับหนึ่งจะต้องมีความรู้ความชำนาญและจิตใจที่มั่นคง ไม่มีมโนคติหรือขอบเขตการใด่ว่าจ้างผู้ติดยาเสพติดมาดำเนินงานสำคัญ ๆ ดังกล่าว โดยเฉพาะงานที่ต้องทำเป็นระบบ เป็นความลับ และหวังผลได้ แต่ทางการข่าวเชื่อว่าบุคคลที่อยู่ในกลุ่มดังกล่าวอาจเป็นผู้ใช้ยาเสพติดด้วย

อนึ่ง แม้บางกรณีดูเหมือนว่าไม่ต้องใช้/จนชำนาญ เช่น การเผาโรงเรียน สถานที่ราชการ เรียกค่าคุ้มครอง อย่างไรก็ตาม ผู้กระทำจะต้องได้รับการสั่งการ การปกปิด ซ่อนเร้น การทำลายหลักฐาน เพื่อป้องกันการขยายผลถึงผู้บัญชาการหรือสั่งการ ผู้กระทำจะต้องมีวินัยและได้รับความเชื่อถือพอสมควรไม่ว่าจะจ้างวัยรุ่นที่ติดยาเสพติดเข้ารับคำสั่ง อบรบ หรือรักษาความลับได้ หากมีผลประโยชน์หรือสิ่งจูงใจที่เหนือกว่า

๒. กลุ่มนักค้ายาเสพติดสูญเสียผลประโยชน์จากการปราบปรามของเจ้าหน้าที่ กรณีดังกล่าวอาจเป็นเหตุผลในทางการปกครอง เพื่อจะไม่ให้ความสำคัญกับกลุ่มก่อการร้าย แต่หากเป็นประเด็นที่ตั้งไว้ โดยเข้าใจว่าเป็นจริงสามารถวิเคราะห์เป็นเหตุผลได้ ดังนี้

การปราบปรามยาเสพติดในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านมา ยังไม่มีกรณีใดที่เป็นชนวนก่อให้เกิดการแก้แค้นเจ้าหน้าที่ปราบปรามแต่ประการใด

๓. การเชื่อมโยงการแพร่ระบาดยาเสพติดที่รุนแรงในชุมชนมุสลิม จากการข่าวพบว่า มีการเชื่อมโยงปัญหาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดรุนแรงในชุมชนมุสลิม ให้ประชาชนเห็นว่ารัฐตั้งใจที่จะมอมเมาหรือทำลายคนมุสลิม เพื่อประโยชน์ในการต่อต้านอำนาจรัฐ เพื่อให้หันไปสนับสนุนฝ่ายตรงข้ามหรือกลุ่มที่ไม่หวังดี ตลอดจนการใช้เงื่อนไขดังกล่าว ก่อให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในสายตาของต่างประเทศ โดยอาจจะเพื่อหวังผลด้านการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อต่อต้านอำนาจรัฐต่อไป

ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไข

๑. การแก้ไขปัญหาเสฟติดในหมู่บ้าน / ชุมชนจะสำเร็จได้ อำเภอที่เป็นหน่วยงานหลักทำหน้าที่ในการประสานและบูรณาการแผนงาน / งบประมาณ / กิจกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ ต้องมีความพร้อมทั้งบุคลากรและทรัพยากร

แนวทางการแก้ปัญหา

ดำเนินการให้อำเภอมีความพร้อมและความเพียงพอด้านบุคลากร ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ ต้องมีความเข้าใจในแผนงาน เป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงานอย่างแท้จริง รวมถึงจัดระบบงบประมาณและเครื่องมือที่จำเป็นเพื่อรองรับภารกิจด้านยาเสพติด

๒. หน่วยท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน / ชุมชนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามีกิจกรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสฟติดใดที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่และไม่มียงบประมาณให้หมู่บ้าน ชุมชนดำเนินการ

แนวทางการแก้ปัญหา

ต้องให้หมู่บ้าน / ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำกิจกรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสฟติดของตนเอง และจัดสรรงบประมาณที่ใช้ในการจัดทำกิจกรรมลงให้ถึงในระดับพื้นที่ด้วยแทนที่จะให้องค์กรภาครัฐเป็นผู้ดำเนินการฝ่ายเดียว

๓. การมีส่วนร่วมของสถาบันทางศาสนา สถาบันครอบครัว และการรวมกลุ่มของประชาชน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสฟติดมีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานระดับหมู่บ้าน / ชุมชนอย่างชัดเจน

แนวทางการแก้ปัญหา

ต้องเร่งส่งเสริมให้สถาบันทางศาสนาและสถาบันครอบครัว ได้เข้ามามีบทบาทในการร่วมแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจังและกว้างขวางมากขึ้น และต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อการรวมตัวกันของประชาชนเพื่อทำให้ชุมชนเข้มแข็งในการต่อต้านยาเสพติด ควรเร่งรัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

๔. หน่วยงานภาครัฐในระดับจังหวัด / อำเภอยังคงเห็นว่างานยาเสพติดเป็น "งานฝาก" และจัดความสำคัญในระดับรองลงมา นอกจากนี้มีความต้องการให้จัดผู้รับผิดชอบในเรื่องยาเสพติดโดยตรงและให้พ้นจากงานประจำปกติ

แนวทางการแก้ปัญหา

- ต้องเน้นย้ำให้ทุกหน่วยงานในทุกระดับยึดถือตามนโยบาย เจริญบาลที่ว่า "การแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นภารกิจของทุกหน่วยงาน"

- ให้มีการจัดให้เป็นภารกิจที่เป็นทางการของทุกส่วนราชการที่เป็นทางการของทุกส่วนราชการที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นรูปธรรม
- ต้องมีการจัดบุคลากรให้ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบเรื่องยาเสพติดโดยตรง

๕. การโยกย้ายข้าราชการในพื้นที่ที่มีผลต่อความต่อเนื่องในการดำเนินงาน โดยเฉพาะด้านข้อมูลสถานการณ์ปัญหาและข้อมูลการดำเนินงาน ทั้งยังเป็นข้ออ้างเพื่อปฏิเสธความรู้เกี่ยวกับความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานและความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย

แนวทางการแก้ปัญหา

ต้องเร่งจัดทำระบบฐานข้อมูลสถานการณ์ปัญหาและข้อมูลการดำเนินงานด้านยาเสพติดในระดับพื้นที่ ที่สามารถใช้ในการติดตามความก้าวหน้าและการประเมินผลการปฏิบัติงานได้ทุกเวลา

๖. ความเป็นเอกภาพและการประสานความร่วมมือกันของหน่วยงานราชการในพื้นที่ โดยเฉพาะจังหวัดและอำเภอ มีผลโดยตรงต่อความสำเร็จในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับพื้นที่ ซึ่งปัจจุบันยังไม่ดีเท่าที่ควร

แนวทางการแก้ปัญหา

ต้องมีการกำกับดูแลให้มีการประสานความร่วมมือของหน่วยราชการในระดับพื้นที่ให้มีเอกภาพโดยมีตัวชี้วัดการประสานความร่วมมือที่เป็นรูปธรรมเป็นตัวชี้วัดตัวหนึ่งของการประเมินผลความสำเร็จของการปฏิบัติงานในระดับพื้นที่

๗. การได้มาซึ่งแผนปฏิบัติการฯ ในระดับจังหวัดและอำเภอ ส่วนใหญ่ไม่ได้มาจากการประชุมและกำหนดร่วมกันของหน่วยงานในพื้นที่ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการบูรณาการแผนงาน / งบประมาณ / กิจกรรมในการแก้ไขปัญหายาในพื้นที่

แนวทางการแก้ปัญหา

จังหวัดและอำเภอต้องทำหน้าที่จัดการประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อกำหนดแผนปฏิบัติการฯ ของจังหวัดและอำเภอให้มีความเป็นเอกภาพ และมีลักษณะของการบูรณาการแผนงาน / งบประมาณ / กิจกรรมตามนโยบายและแนวทางที่กำหนดไว้

๘. การดำเนินงานแก้ปัญหายาในพื้นที่เป็นลักษณะต่างหน่วยงานต่างทำขาดการเชื่อมโยงการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานที่ปฏิบัติงานในมาตรการที่ต่างกัน ซึ่งควรต้องเอื้อกัน

และในมาตรการเดียวกันทำให้เกิดความซ้ำซ้อน สิ้นเปลืองและสิ้นเปลืองในกลุ่มประชากรเป้าหมาย
แนวทางการแก้ปัญหา

ผู้บริหารของหน่วยงานในพื้นที่ต้องประสานความร่วมมือกันเพื่อให้การดำเนินกิจกรรม
 เป็นเอกภาพ สอดรับ สนับสนุนงานที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันต่อกลุ่มประชากรและพื้นที่เป้าหมาย

๙. การดำเนินกิจกรรมในจังหวัดและอำเภอยังเป็นกิจกรรมกว้าง ๆ เช่น การ
 รณรงค์ป้องกันมากกว่ากิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเฉพาะกลุ่มและพื้นที่ เช่น การ
 แก้ไขปัญหาในสถานศึกษา และการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

แนวทางการแก้ปัญหา

แผนงาน / งบประมาณ / กิจกรรมในระดับอำเภอต้องเน้นที่การแก้ไขปัญหาต่อกลุ่ม
 ประชากรและพื้นที่เป้าหมายให้เฉพาะเจาะจงมากขึ้น ส่วนในระดับจังหวัดต้องเน้นที่การบริหารจัดการ
 เป็นหลัก

๑๐. ในระดับจังหวัดส่วนใหญ่ใช้งบประมาณอำนวยการไปจัดทำกิจกรรมรณรงค์
 ป้องกันและจัดอบรมมากกว่าการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน และยังไม่ได้ให้ความสำคัญ
 กับการติดตามและประเมินผลซึ่งเป็น ๑ ใน ๔ แนวทางตามคำสั่งที่ ๑๑๙/๒๕๕๔ เห็นได้
 จากร้อยละ ๔๑.๓ ของผู้บริหารระดับจังหวัด และร้อยละ ๓๗.๕ ของผู้บริหารระดับอำเภอที่ได้
 ดำเนินการหรือจัดการให้มีการรายงานการประเมินผลการดำเนินงาน (ภายใน) ของจังหวัด
 และอำเภอให้กับสำนักงานอำนวยการแผนตามแนวทางของคำสั่ง

แนวทางการแก้ปัญหา

จังหวัดต้องให้ความสำคัญและดำเนินการเรื่องการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน
 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของอำเภอและจังหวัด และจัด
 ทำระบบฐานข้อมูลยาเสพติดในระดับท้องถิ่น

๑๑. การประสานงานระหว่างหน่วยงานฝ่ายปกครองและฝ่ายปราบปราม ยังไม่ดี
 เท่าที่ควรในหลายพื้นที่ ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพ / ประสิทธิผลของการแก้ไขปัญหายา
 เสพติด

แนวทางการแก้ปัญหา

ผู้บริหารหน่วยงานระดับชาติต้องดำเนินการกำกับให้มีการประสานงานกัน อย่างใกล้ชิด
 เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างฝ่ายปกครองและฝ่ายปราบปรามในระดับจังหวัดและอำเภอ

๑๒. มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งมีพฤติกรรมเป็น
 ผู้ค้าหรือสนับสนุนช่วยเหลือและคบหาสมาคมกับผู้มีพฤติกรรมค้ายาเสพติดในพื้นที่ นอก
 จากนี้มีส่วนที่ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่อันควร ปลอ่ยให้มีการค้าและการเสพยาเสพติดใน

หมู่บ้าน / ชุมชน โดยมีได้ดำเนินการใด ๆ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อความเชื่อมั่นศรัทธาและความร่วมมือของประชาชนที่จะมีให้กับรัฐในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

แนวทางการแก้ปัญหา

- ต้องดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างเฉียบขาดทั้งทางการบริหารและทางกฎหมายให้ประชาชนเห็นผลเป็นรูปธรรม
- หน่วยงานระดับชาติต้องกำกับและตรวจสอบการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีการดำเนินการตามข้อร้องเรียน หรือการแจ้งเบาะแสของประชาชนอย่างรวดเร็วและชี้แจงเหตุผลถึงการดำเนินงานบางอย่างที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่หลังจากปรับแก้และดำเนินการไปแล้ว

๓.๓ ปัญหาด้านการก่อความไม่สงบเรียบร้อยและอาชญากรรม

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโจรก่อการร้ายในอดีตของประเทศไทย

๑.๑ โจรก่อการร้าย (จกร.) ก่อตั้งขึ้นมาในลักษณะองค์กรใต้ดินโดยความริเริ่มของหายาเสพติดพระยาเมืองปัตตานีที่ไม่พอใจรัฐบาลกลาง เนื่องจากสูญเสียอำนาจในสมัยรัชกาลที่ ๕ ที่ได้มีการจัดการปกครองส่วนภูมิภาคใหม่ให้เป็นแบบมณฑลเทศาภิบาลใน พ.ศ. ๒๔๔๐ และได้ยุบเลิกตำแหน่งพระยาเมืองในเขตหัวเมืองภาคใต้ ทำให้กลุ่มผู้สูญเสียอำนาจได้เริ่มวางแผนก่อความไม่สงบและตั้งขบวนการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลไทยตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

๑.๒ โจรก่อการร้ายก่อความสงบ โฆษณาปลุกระดมเพื่อแบ่งแยกดินแดน ๔ จังหวัดภาคใต้ และบางส่วนของจังหวัดสงขลาออกจากการปกครองของไทย เนื่องจากประชาชนร้อยละ ๙๐ ในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส) นับถือศาสนาอิสลามและพูดภาษามลายูพื้นเมือง มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างจากชาวไทยในจังหวัดภาคใต้อื่น ๆ จกร. จึงโฆษณาชวนเชื่อให้ประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามต่อต้านรัฐบาล เพื่อแสวงหาแนวร่วม และก่อความสงบในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง

๑.๓ โจรก่อการร้ายกลุ่มต่าง ๆ มีดังนี้

๑.๓.๑ ขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปัตตานี (Patani Malay National Revolutionary Front หรือ Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani – BRN) ก่อตั้งเมื่อ ๑๓ มีนาคม ๒๕๐๓ เน้นการต่อสู้โดยวิธีการใช้กำลัง ก่อวินาศกรรม และดำเนินการทางการเมืองอย่างปิดลับ มีการเคลื่อนไหวทั้งทางด้านการเมือง การทหารในประเทศไทย

๑.๓.๒ องค์การปลดปล่อยรัฐปัตตานี หรือองค์การสหปัตตานีเสรี (Patani United Liberation Organization – PULO) ก่อตั้งเมื่อ ๒๒ มีนาคม ๒๕๑๑ เป็นองค์กรที่มีการจัดตั้งอย่างเป็นระบบทั้งในการจัดหาแนวร่วมและการสนับสนุนจนสามารถจัดตั้งสาขาขึ้นหลายแห่งทั้งใน

ประเทศและต่างประเทศ มีการเคลื่อนไหวทั้งในด้านการเมืองและการทหารในประเทศไทย มีการแบ่งแยกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่ม PULO เก่า และกลุ่ม PULO ใหม่

๑.๓.๓ ขบวนการมูจาฮิดีนปัตตานี (Gerakan Mujahidin Patani - GMP)/แนวร่วมมูจาฮิดีนปัตตานี (BBMP) ก่อตั้งเมื่อ ๑๖ กันยายน ๒๕๒๘ มีเป้าหมายต่อสู้ปลดแอกจังหวัดชายแดนภาคใต้และสถาปนาเป็น "รัฐปัตตานีดาร์ลมาอาหรับ" กลุ่มนี้รู้จักในนาม "มูจาฮิดีนปัตตานี" (มูจาฮิดีน หมายถึงนักรบหรือกลุ่มนักสู้เพื่ออิสลาม) เน้นงานด้านการฝึกอบรมสมาชิกและงานด้านการเมือง การดำเนินงานของกลุ่มไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ต่อมาได้ร่วมกับกลุ่มพันธมิตร ก่อตั้งเป็นแนวร่วมเพื่อเอกราชปัตตานี หรือ Bersatu

ในปี ๒๕๓๘ ได้มีโจรกลุ่มหนึ่งใช้ชื่อคล้ายคลึงกัน คือ กลุ่มมูจาฮิดีนอิสลามปัตตานี หรือ GMIP (Gerakan Mujahidin Islam Patani) ปรากฏการเคลื่อนไหวก่อการร้ายขึ้นในพื้นที่กลุ่มนี้ไม่มีโครงการสร้างการจัดที่เป็นรูปแบบ แต่มีบทบาทในการก่อการร้ายพอสมควร (เน้นหนักก่อวินาศกรรมในเมืองและชมบูร์กรือทรีพรี) และพยายามยกระดับฐานะของกลุ่มให้เหมือนโจรก่อการร้ายอื่น ๆ

๑.๓.๔ แนวร่วมเพื่อเอกราชปัตตานี หรือเบอร์ซาตู (Barisan Bersatu Kemerdekaan - BERSATU) ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๓๒ เพื่อรวบรวม จกร. กลุ่มต่าง ๆ ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเพื่อขจัดความสับสนในการที่จะรับการสนับสนุนทางการเงินจากต่างประเทศ ประกอบด้วยกลุ่มพันธมิตร ๔ กลุ่ม ได้แก่ PULO ใหม่ กลุ่ม BRN กลุ่ม GMP และกลุ่มแนวร่วมอิสลามปลดปล่อยปัตตานี (Barisan Islam Pembebasan - BIPP)

ปัจจุบันกับกลุ่มโจรก่อการร้ายในประเทศไทย

ในอดีตที่ผ่านมาความไม่สงบเรียบร้อยในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดจากการกระทำของขบวนการก่อการร้ายหรือกลุ่มโจรแบ่งแยกดินแดน โดยได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากประเทศที่นับถือศาสนาอิสลามบางประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง เงิน อาวุธ การฝึกอบรมเพื่อการก่อการร้าย แต่ในปัจจุบันกลุ่มขบวนการก่อการร้ายไม่ได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศ ทำให้แนวความคิดหรืออุดมการณ์ในเรื่องแบ่งแยกดินแดนเสื่อมถอยลงไป ตลอดจนจำนวนคนที่มีอยู่ลดน้อยลง จึงไม่มีสภาพเป็นขบวนการก่อการร้ายอีกต่อไป ส่วนสถานการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันเกิดจากการกระทำของกลุ่มโจรมุญาซซิบ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ซึ่งพยายามจะตั้งตัวเองเป็นขบวนการ ถือว่าเป็นปัญหาลากยาวโดยเฉพาะ เพราะกลุ่มโจรเหล่านี้มิได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศ

การมองปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยเพื่อประโยชน์ในการปราบปราม

เนื่องจากสถานการณ์ของความไม่สงบเรียบร้อยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดจากการกระทำของกลุ่มคนที่มีได้เกี่ยวข้อกับขบวนการก่อการร้าย ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว การดำเนินการตรวจสอบ บังคับ ปราบปรามและจับกุม ควรจะดีกรอบให้วิธีดำเนินการแบบลง เพื่อประโยชน์ในการค้นหาตัวผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ โดยเจาะจงดำเนินคดีในแต่ละเหตุการณ์เป็นกรณี ๆ ไป หากไม่มองว่าเป็นการกระทำของขบวนการก่อการร้ายในวงกว้าง จะทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่อการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะจะทำให้การดำเนินการสืบสวน สอบสวนหาผู้กระทำความผิด อาจจะต้องขยายผลในวงกว้างและอาจได้ข้อสันนิษฐานที่คลาดเคลื่อน อีกทั้งยังทำให้การสืบสวน สอบสวนของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเป็นไปด้วยความลำบาก และทิศทางเป้าหมายไม่แน่นอน

คณะกรรมการการได้ศึกษาเอกสารข้อมูลและได้เดินทางไปศึกษาข้อเท็จจริงในพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์ก่อการร้าย ณ จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส สรุปอุปสรรคของการแก้ปัญหาได้ ดังนี้

๑. ความรู้สึกและความคิดเห็นของราษฎรที่มีต่อความไม่สงบ โดยเฉพาะกรณีการลอบยิงเจ้าหน้าที่ตำรวจในหลาย ๆ พื้นที่ ปรากฏว่าราษฎรไม่ร่วมมือและไม่สนใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จากการศึกษาและวิเคราะห์ของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลความสงบโดยเฉพาะฝ่ายปกครอง ตั้งแต่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จนถึงผู้ว่าราชการจังหวัด และจากผลการประชุมของคณะกรรมการฯ เห็นสอดคล้องต้องกันว่าสาเหตุหนึ่งของความไม่สงบและราษฎรไม่ร่วมมือกับราชการมาจากกรณีราษฎรรู้สึก "ไม่ไว้เนื้อเชื่อใจรัฐ" และ "รัฐไม่ทำตัวเป็นที่พึ่ง" มิได้มีสาเหตุสำคัญจากขบวนการแต่อย่างใด

๒. เมื่อคณะกรรมการฯ ศึกษาถึงลงไปอีกก็พบว่า สาเหตุตามข้อ ๑. มาจากการจัดการความขัดแย้งที่รัฐใช้ความรุนแรงต่อประชาชนมาแต่อดีต และปัจจุบันก็ยังใช่วิธีการเช่นนี้อยู่เป็นการปฏิบัติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น การลักพาตัว การทำร้ายร่างกาย ฯลฯ และที่สําคัญจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่เข้าใจและไม่เคารพในคุณค่าวิถีชีวิตมุสลิม เช่น การแต่งกายตามศาสนา และอื่น ๆ ดังนั้น คณะกรรมการฯ จึงเห็นว่าหัวใจสำคัญขั้นพื้นฐานในการแก้ปัญหาความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็คือ การนำความไว้วางใจของประชาชนกลับมาสู่รัฐด้วยการที่รัฐต้องให้ความสำคัญและให้เกียรติคุณค่าของวิถีการดำเนินชีวิตชาวไทยมุสลิม เพราะเป็นสิ่งที่ชาวไทยมุสลิมทุกคนปรารถนาสูงสุดไม่วิถีการดำเนินชีวิตและยอมไม่ได้ทั้งพร้อมจะปกป้องถ้ามีการรังแกน่าใจในเรื่องศาสนา ข้อเสนอที่ยืนยันรองรับด้วยนโยบายความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ของสภาความมั่นคงและคณะรัฐมนตรี เห็นชอบให้ทุกส่วนราชการยึดถือและปฏิบัติ สำคัญสรุปคือ "การเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นต้นทุนของสังคม และรัฐยืนยันหนักแน่นให้พี่น้องดำเนินชีวิตมุสลิมอย่างภาคภูมิใจและมีเกียรติในสังคมไทย" นอกจากนี้ ยังรองรับโดยรัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบันที่เคารพในคุณค่าของความเป็นมนุษย์และเสรีภาพในการปฏิบัติศาสนกิจ

๓. จากการศึกษาของคณะกรรมการสิทธิฯ ถึงความต้องการและความรู้สึกเป็นทุกข์ของชาวบ้านพบว่า สถาบันการศึกษาบางแห่งยังไม่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ปฏิบัติศาสนกิจอย่างสมบูรณ์ คือ กรณีที่ ๑ การแต่งกายคลุมฮิญาบของวิทยาลัยแพทยศาสตร์ และกรณีที่ ๒ คือ การเปิดโอกาสให้เวลาแก่นักเรียนพลตำรวจได้มีเวลาทำละหมาดตามบทบัญญัติศาสนา ทั้ง ๒ กรณี เป็นเพียงตัวอย่างที่หากสถาบันของราชการได้ตระหนักและเคารพความแตกต่างทางศาสนา ก็จะเป็นเกียรติภูมิและความภาคภูมิใจของผู้บริหารของแต่ละสถาบันที่ใจกว้างและเป็นตัวอย่างที่ดีของการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในการอยู่ร่วมกันของความแตกต่าง จะเป็นวิธีที่ยั่งยืนถาวรในการนำความร่มเย็นเป็นสุขมาสู่ราษฎรและสังคม อันจะทำให้เกิดความสามัคคีและไว้เนื้อเชื่อใจ และเมื่อเกิดความรู้สึกเช่นนี้ก็แน่นอนที่ราษฎรจะร่วมมือในการรักษาความสงบเพื่อสังคมส่วนรวม

ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมและความไม่สงบเรียบร้อย

คณะกรรมการสิทธิฯ ได้พิจารณาถึงปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาอาชญากรรม และการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น การประทุษร้ายต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐจับกุมผู้ต้องสงสัยหรือผู้กระทำความผิด โดยมุ่งเน้นกรณีศึกษาระหว่างชาวไทยมุสลิมกับตำรวจ พบข้อเท็จจริงว่าสาเหตุของปัญหาที่สำคัญคือประชาชนขาดความเชื่อมั่นและไม่ไว้วางใจตำรวจ และการข่าวของหน่วยราชการคลาดเคลื่อน จึงขอเสนอแนะให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติและหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับการข่าวต้องตระหนักถึงการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหา ดังนี้

๑. ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ดำเนินการคัดสรรบุคคลที่จะส่งไปประจำในพื้นที่ชายแดนอย่างจริงจัง จากกรณีการเกิดเหตุในหลายเหตุการณ์พบข้อเท็จจริงว่า ตำรวจผู้ถูกทำร้ายหรือเสียชีวิตไม่มีคนในพื้นที่และไม่รู้พื้นที่ ไม่รู้ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น จึงแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไม่ได้

๒. การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจที่มีคุณภาพและตั้งใจทำงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน เนื่องจาก ยังมีการโยกย้ายไปรับตำแหน่งหรือไปแสวงหาผลประโยชน์ในพื้นที่อยู่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรคัดเลือกสรรหาบุคคลไปลงพื้นที่อย่างบริสุทธิ์ใจเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมอย่างแท้จริง

๓. การสอบบรรจุข้าราชการตำรวจในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรพิจารณาเพิ่มจำนวนคนในพื้นที่

๔. ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งเป็นผู้นำสูงสุดในการบริหารงานในจังหวัด (ผู้ว่า CEO) กำหนดยุทธศาสตร์ปรับปรุงงานระบบการข่าวในจังหวัด โดยตั้งศูนย์รวบรวมข่าวประจำจังหวัดขึ้น และให้เชื่อมโยงข้อมูลด้านการข่าวกับจังหวัดอื่นและส่วนกลาง เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการข่าว

ข่าวที่ได้มาวิเคราะห์หาข้อสรุปให้ชัดเจน เพื่อจะได้ดำเนินการไปสู่เป้าหมายเดียวกัน และที่สำคัญคือ หน่วยงานการข่าวจะต้องประสานงานกันอย่างทั่วถึง เพื่อเตรียมความพร้อมป้องกันเหตุร้าย มิใช่ต่างคนต่างเสนอให้กับผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานของตน ซึ่งทำให้ข้อมูลในเรื่องเดียวกันของแต่ละหน่วยงานไม่ตรงกันและท้ายสุดการแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่น การจับกุมผู้ต้องสงสัยอาจคลาดเคลื่อนไม่ตรงกับความจริง และยังทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกที่ไม่ดี และไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

**สรุปการก่อความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
ในรอบ ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๓๕ - พ.ศ. ๒๕๔๔)**

ลำดับที่	ปี พ.ศ.	ลอบวางระเบิด สถานที่สำคัญ	ทำลายทรัพย์สิน ราชการ/ เอกชน	ลอบยิง จนท. รัฐ และ ราษฎร	รวม
๑.	๒๕๓๕	๙	๒๓	๙	๔๑
๒.	๒๕๓๖	๗	๑๐	๕	๒๒
๓.	๒๕๓๗	๖	๑๔	๘	๒๘
๔.	๒๕๓๘	๙	๑๐	๖	๒๕
๕.	๒๕๓๙	๑๖	๓๒	๒๒	๗๐
๖.	๒๕๔๐	๒๕	๓๖	๒๕	๘๖
๗.	๒๕๔๑	๑๘	๒๒	๑๙	๕๙
๘.	๒๕๔๒	๒๖	๑๒	๒๑	๕๙
๙.	๒๕๔๓	๔	๙	๑	๑๔
๑๐.	๒๕๔๔	๖	๑๘	๑๓	๓๗
รวม		๑๕๗	๑๘๖	๑๒๖	๔๖๙

ประมวลสถิติการก่อความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
ในรอบ ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๓๕ - พ.ศ. ๒๕๔๔)

ที่	ปี พ.ศ.	สถานที่เกิดเหตุ	จำนวนครั้ง	สถานการณ์ในภาพรวม	ความเสียหาย
๑.	๒๕๓๕	จังหวัดยะลา	๙	๑. ลอบยิง จนท. ของรัฐและราษฎรทั่วไป ๒. ลอบวางระเบิดสถานที่สำคัญ ๓. ลอบทำลายทรัพย์สินทางราชการ เอกชน ผู้ประกอบการ และประชาชน	๑. เสียชีวิต ๒ ราย ๒. บาดเจ็บ ๓๑ ราย ๓. ทรัพย์สินราชการและเอกชนเสียหาย
		จังหวัดปัตตานี	๙		
		จังหวัดนราธิวาส	๒๒		
		จังหวัดสงขลา	๑		
	รวมทั้งปี		๔๑		
๒.	๒๕๓๖	จังหวัดยะลา	๕	๑. ลอบยิงรถโดยสารประจำทางและรถบรรทุกสินค้า รวมทั้งรถไฟ ๒. ลอบวางระเบิดสถานที่ประกอบการ ๓. ลอบวางเพลิงโรงเรียน รวม ๓๔ โรงเรียน	๑. เสียชีวิต ๘ ราย ๒. บาดเจ็บ ๓๕ ราย ๓. ทรัพย์สินราชการและเอกชนและราษฎรเสียหายจำนวนมาก
		จังหวัดปัตตานี	๕		
		จังหวัดนราธิวาส	๑๒		
	รวมทั้งปี		๒๒		
๓.	๒๕๓๗	จังหวัดยะลา	๘	๑. ลอบวางระเบิดรางรถไฟ สะพานและสถานประกอบการของเอกชน ๒. ลอบยิงจุดตรวจและรถบรรทุกสินค้า ๓. ช่มชู้กรโชกทรัพย์	๑. บาดเจ็บ ๒ ราย ๒. รถไฟเสียหาย มูลค่า ๑๕ ล้านบาท ๓. ทรัพย์สินเสียหาย
		จังหวัดปัตตานี	๙		
		จังหวัดนราธิวาส	๗		
		จังหวัดสงขลา	๔		
	รวมทั้งปี		๒๘		
๔.	๒๕๓๘	จังหวัดยะลา	๖	๑. ลอบยิงสถานประกอบการ และรถบรรทุกสินค้า ๒. ลอบวางระเบิดสถานที่ราชการและที่สาธารณะ ๓. เผาขบวนรถยนต์บนถนนหลวงใน ๓ จังหวัด	๑. เสียชีวิต ๑ ราย ๒. บาดเจ็บ ๔ ราย ๓. ทรัพย์สินราชการและเอกชนเสียหาย
		จังหวัดปัตตานี	๑๐		
		จังหวัดนราธิวาส	๘		
		จังหวัดสงขลา	๑		
	รวมทั้งปี		๒๕	จขต. รวม ๓๑ จุด	

ที่	ปี พ.ศ.	สถานที่เกิดเหตุ	จำนวนครั้ง	สถานการณ์ในภาพรวม	ความเสียหาย
๕.	๒๕๓๙	จังหวัดยะลา	๒๑	๑. ลอบวางเพลิงเครื่องมือจักรกลของผู้รับเหมาก่อสร้าง ๒. ลอบขว้างระเบิดใส่จุดตรวจตำรวจ ๓. ลอบยิงสถานที่ราชการและสถานประกอบการ	
		จังหวัดปัตตานี	๑๓		
		จังหวัดนราธิวาส	๓๖		
	รวมทั้งปี		๗๐		
๖.	๒๕๔๐	จังหวัดยะลา	๓๑	๑. ลอบวางระเบิดตามที่สาธารณะ ๒. ลอบวางระเบิดสถานประกอบการ ๓. ลอบยิง จนท. ของรัฐ	๑. เสียชีวิต ๑๙ ราย ๒. บาดเจ็บ ๓๑ ราย ๓. ทรัพย์สินราชการและประชาชนเสียหาย
		จังหวัดปัตตานี	๒๒		
		จังหวัดนราธิวาส	๓๓		
	รวมทั้งปี		๘๖		
๗.	๒๕๔๑	จังหวัดยะลา	๑๔	๑. ลอบยิง จนท. ของรัฐและราษฎร ๒. ลอบวางระเบิดสถานที่สำคัญและตามที่สาธารณะ ร้านค้าประกอบการ ๓. ลอบวางเพลิงเครื่องมือจักรกลของหน่วยราชการและเอกชน	๑. เสียชีวิต ๑ ราย ๒. บาดเจ็บ ๑๙ ราย ๓. ทรัพย์สินราชการและประชาชนเสียหาย
		จังหวัดปัตตานี	๑๐		
		จังหวัดนราธิวาส	๓๒		
		จังหวัดสงขลา	๓		
	รวมทั้งปี		๕๙		
๘.	๒๕๔๒	จังหวัดยะลา	๑๑	๑. ลอบวางระเบิดสถานประกอบการ ๒. ลอบยิง จนท. ของรัฐและราษฎร ๓. จดหมายอุกกรโชกทรัพย์	๑. บาดเจ็บ ๑๗ ราย ๓. ทรัพย์สินราชการและผู้ประกอบการเสียหาย
		จังหวัดปัตตานี	๙		
		จังหวัดนราธิวาส	๓๙		
	รวมทั้งปี		๕๙		

ที่	ปี พ.ศ.	สถานที่เกิดเหตุ	จำนวนครั้ง	สถานการณ์ในภาพรวม	ความเสียหาย
๙.	๒๕๔๓	จังหวัดยะลา	๓	๑. ลอบยิง จนท. ตร. และราษฎร	๑. เสียชีวิต ๒ ราย
		จังหวัดปัตตานี	๙	๒. ลอบวางระเบิดสถานที่ราชการและ	๒. บาดเจ็บ ๑ ราย
		จังหวัด	๒	สถานที่สำคัญทางศาสนา	
		นราธิวาส		๓. ลอบวางเพลิงเผาโรงเรียน	
	รวมทั้งปี		๑๔		
๑๐.	๒๕๔๔	จังหวัดยะลา	๖	๑. ปล้นและขโมยอาวุธปืนลูกซองหนู	๑. เสียชีวิต ๙ ราย
		จังหวัดปัตตานี	๑๓	บ้าน อพป.	๒. บาดเจ็บ ๔ ราย
		จังหวัด	๑๔	๒. ลอบยิง จนท. ตำรวจและข้าราชการ	
		นราธิวาส	๓	รวมทั้งราษฎร	
		จังหวัดสงขลา	๑	๓. ลอบวางระเบิดสถานที่สำคัญ	
		จังหวัดสตูล			
	รวมทั้งปี		๓๗		
	รวมทั้ง ๑๐ ปี		๕๔๑		

๓.๔ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

สภาพปัญหา

๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ สตูล สงขลา ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส มีจำนวนประชากรรวมกันประมาณ ๓.๒๗ ล้านคน มีประชากรมุสลิมประมาณร้อยละ ๖๒ และถ้าไม่นับรวมกับจังหวัดสงขลาจะมีประชากรมุสลิมถึงร้อยละ ๘๒ ทั้ง ๕ จังหวัดเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญทั้งด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงของภาคใต้และของประเทศ โดยมีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นแตกต่างจากจังหวัดอื่นและมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับประเทศมาเลเซีย โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจและสังคม ในระยะเวลาที่ผ่านมา การพัฒนาเศรษฐกิจทั้ง ๕ จังหวัด ประสบปัญหาในภาพรวมคล้ายคลึงกัน โดยมีสภาพปัญหา ดังนี้

๑. โครงสร้างการผลิตในพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้มีฐานแคบพึ่งพา ผลผลิตด้านการเกษตรไม่กี่ชนิด เช่นยางพารา น้ำมันปาล์ม และประมง

๒. ด้านการกระจายรายได้ ประชากรในพื้นที่ชายแดนภาคใต้มีรายได้เฉลี่ย ๔๗,๙๙๕ บาท/คน/ปี ต่ำกว่ารายได้ต่อหัวเฉลี่ยทั้งประเทศ ๗๔,๖๗๕ บาท/คน/ปี และรายได้ต่อหัว

เฉลี่ยของภาคใต้ ๕๑,๒๔๔ บาท/คน/ปี นอกจากนี้เฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีปัญหาด้านการกระจายรายได้ที่ต่างกันมาก โดยสงขลาซึ่งเป็นจังหวัดมีประชากรมากที่สุดมีรายได้เฉลี่ยสูงสุด ๕๙,๐๐๐ บาท/คน/ปี ในขณะที่นราธิวาสมีรายได้เฉลี่ยต่ำสุด ๒๙,๐๐๐ บาท/คน/ปี

๓. การกระจายตัวของการลงทุนใน ๕ จังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล มีไม่มากนัก อุตสาหกรรมที่ลงทุนส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบในพื้นที่ ได้แก่ อุตสาหกรรมแปรรูปเกษตรประเภทผลิตภัณฑ์ประมง อาหาร ยางพารา และเฟอร์นิเจอร์ไม้ ยางพารา เป็นต้น

๔. โดยที่โครงสร้างการผลิตของ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้มีฐานแคบพึ่งพามลผลิตด้านการเกษตรไม่มากนักโดยเฉพาะยางพารา ปาล์มน้ำมัน และประมง ซึ่งเกือบทุกชนิดมีปัญหาด้านเสถียรภาพของราคา จึงทำให้เกษตรกรที่มีถึงร้อยละ ๕๓ ของประชากรใน ๕ จังหวัด มีฐานะยากจน ประกอบกับการมีที่ตั้งอยู่ห่างไกลกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของประเทศทำให้แรงกระตุ้นการพัฒนา โดยให้สาขาเศรษฐกิจอื่นจากส่วนกลางสนับสนุนไม่ได้ผลเท่าที่ควร ดังนั้น การพัฒนาที่ผ่านมาจึงจำเป็นต้องใช้ศักยภาพและทรัพยากรในพื้นที่เป็นหลัก

๕. ความเหลื่อมล้ำของระดับการพัฒนาระหว่างจังหวัดสงขลา กับ ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้และความเหลื่อมล้ำของระดับรายได้ระหว่างกลุ่มคนในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร โดยกลุ่มภาคเกษตรมีรายได้เฉลี่ยประมาณ ๓๗,๐๐๐ บาท/คน/ปี ในขณะที่กลุ่มนอกภาคเกษตรมีรายได้เฉลี่ยปีละ ๖๒,๐๐๐ บาท/คน/ปี โดยเฉพาะกลุ่มคนภาคเกษตรที่ยากจนในจังหวัดนราธิวาสและยะลา มีรายได้เฉลี่ยเพียง ๑๙,๐๐๐ บาท/คน/ปี

๖. ภาพลักษณ์ความไม่สงบเรียบร้อยและปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินที่มีผลต่อความเชื่อมั่นและการตัดสินใจของนักลงทุนและนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาสู่พื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้

คณะกรรมการธิการ ได้ดำเนินการพิจารณาศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไข ปัญหาเศรษฐกิจในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีมุ่งเน้นในเรื่องดังนี้

๑. ภาคการเกษตรได้แก่ ยางพารา ปาล์มและปาล์มน้ำมัน ผลไม้ ปศุสัตว์ ประมง ที่ดิน
๒. ภาคอุตสาหกรรม ได้แก่ การปรับปรุง ขยายและตั้งโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อเชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจด้านอื่น ๆ ของจังหวัดชายแดนภาคใต้
๓. การปรับปรุง ขยายและก่อสร้างท่าเรือ เพื่อเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจด้านอื่น ๆ

๔. การพัฒนาการค้าชายแดนของจังหวัดชายแดนภาคใต้

๕. การก่อสร้างและปรับปรุงเส้นทางคมนาคม

๖. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๗. การพัฒนาการท่องเที่ยว

๘. การพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต

ตารางรายได้เฉลี่ยต่อคนของประชากรในภาคใต้ เป็นรายจังหวัด ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ - ๒๕๔๔

Per Capita GRP. And GPP. In Southern Region by Changwat : ๑๙๙๖ - ๒๐๐๑

ภาคและ จังหวัด	ปี พ.ศ.						Region and Changwat
	๒๕๓๙	๒๕๔๐	๒๕๔๑	๒๕๔๒	๒๕๔๓	๒๕๔๔	
ภาคใต้	๕๒๖,๕๘๘	๕๒๖,๖๑๐	๕๔๔,๖๓๙	๕๕๑,๐๙๙	๕๖๓,๙๖๖	๕๖๔,๑๖๖	Southern Region
ภูเก็ต	๑๖๐,๗๗๖	๑๖๖,๐๒๐	๑๘๖,๖๖๖	๑๘๙,๕๔๗	๒๑๖,๖๗๕	๒๒๕,๐๖๐	Phuket
สุราษฎร์ธานี	๖๑,๓๐๓	๕๙,๓๙๗	๖๐,๕๐๓	๕๕๕,๗๔๓	๕๔๘,๙๗๐	๕๙๙,๕๔๗	Surat Thani
ระนอง	๑๐๗,๒๑๙	๑๐๐,๘๖๖	๑๐๑,๕๕๖	๘๘,๑๑๘	๘๒,๐๗๗	๗๗,๙๐๒	Ranong
พังงา	๖๗,๖๓๙	๗๓,๔๑๗	๖๔,๖๘๒	๕๖๓,๔๔๘	๕๔๘,๖๓๖	๕๕๕,๗๗๕	Phangnga
กระบี่	๕๕๕,๑๘๖	๕๖๓,๖๕๘	๖๑,๕๐๑	๕๖๖,๐๗๖	๕๕๑,๕๔๐	๖๑,๖๙๖	Krabi
ชุมพร	๕๕๑,๓๙๙	๔๙,๖๑๙	๕๕๕,๑๐๔	๕๕๐,๗๓๙	๕๕๐,๐๙๖	๔๗,๐๓๕	Chumphon
นครศรีธรรมราช	๔๐,๓๓๕	๔๑,๖๖๕	๔๓,๖๕๖	๔๒,๙๘๘	๔๔,๘๓๖	๔๕,๕๙๘	Nakhon Si Thammarat
สงขลา	๖๑,๕๙๓	๖๒,๑๔๔	๖๕,๑๓๑	๕๙,๔๖๕	๖๒,๔๘๙	๖๒,๕๔๔	Songkhla
สตูล	๕๒,๔๙๐	๕๓,๘๗๔	๕๙,๕๔๕	๖๑,๕๐๒	๖๘,๑๘๙	๖๕,๕๔๓	Satun
ยะลา	๔๔,๒๙๖	๔๔,๑๗๘	๔๔,๒๙๙	๓๙,๙๓๕	๔๕,๐๔๐	๔๑,๑๖๐	Yala
ตรัง	๔๗,๙๓๑	๔๖,๒๕๑	๔๖,๒๘๙	๔๔,๗๖๙	๔๕,๑๘๓	๔๕,๐๘๖	Trang
นราธิวาส	๓๓,๒๖๖	๓๑,๘๘๔	๓๐,๘๗๔	๒๙,๓๘๔	๓๑,๕๗๖	๓๑,๔๑๖	Narathiwat
พัทลุง	๓๑,๐๔๘	๒๙,๕๖๗	๒๙,๙๑๐	๒๘,๐๒๕	๒๙,๓๙๐	๒๙,๓๔๗	Phatthalung
ปัตตานี	๔๙,๐๐๕	๒๐,๖๖๔	๕๑,๕๙๙	๔๘,๖๘๑	๔๙,๗๒๐	๔๗,๖๙๐	Pattani

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

รวบรวมโดย : สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

รายละเอียดการพิจารณาในแต่ละเรื่องมีดังต่อไปนี้

๑. ยางพารา

ปัจจุบันในภาคใต้มีพื้นที่ปลูกยางทั้งสิ้น ๑๐.๕ ล้านไร่หรือ ร้อยละ ๘๕ ของพื้นที่ทั้งหมด คิดเป็นผลผลิต ๒.๒ ล้านตัน หรือ ร้อยละ ๙๐ ของผลผลิตทั้งหมด ซึ่งค่อนข้างเกินความต้องการ

สภาพปัญหา

๑. ผลผลิตบางปีล้นตลาดและราคาคงต่ำ เพราะปลูกมากเกินไปความต้องการตลาด
๒. การเชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์ยางพาราอย่างครบวงจรเพื่อเพิ่มมูลค่าอย่างไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร
๓. การปรับปรุงพันธุ์และบำรุงพันธุ์ยางพารา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตตลอดจนการพัฒนากระบวนการผลิตยาง ไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร
๔. พื้นที่ว่างเปล่าบางพื้นที่ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ เช่นที่จังหวัดนราธิวาส มีพื้นที่ว่างเปล่าไม่น้อยกว่า ๖๕,๐๐๐ ไร่

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. ลดพื้นที่เพาะปลูกยางพาราที่ไม่เหมาะสม โดยส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่น เช่น ไม้ผล ไม้ยืนต้น เลี้ยงปศุสัตว์
๒. เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในพื้นที่ที่เหมาะสมโดยการวิจัยปรับปรุงพันธุ์และบำรุงพันธุ์ รวมทั้งส่งเสริมการปลูกพืชร่วมในสวนยาง เช่น สมุนไพร สะเดาเทียม เพื่อให้เกษตรกรใช้ประโยชน์จากสวนยางอย่างเต็มที่
๓. ส่งเสริมการเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมแปรรูปทั้งผลิตภัณฑ์ยางจากน้ำยางและไม้ยาง เพื่อใช้ภายในประเทศและส่งออก เช่น ถุงมือยาง ยางแท่ง ยางแผ่น เพอร์มิเจอร์ไม้ยาง เป็นต้น
๔. สนับสนุนอุตสาหกรรมแปรรูปยางพาราอย่างครบวงจร เพื่อเพิ่มมูลค่ายางพาราและแก้ปัญหาราคายางพาราคงต่ำ โดยปรับปรุงเขตนิคมอุตสาหกรรมของที่มีความพร้อมของพื้นที่และสามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็วในพื้นที่ประมาณ ๑,๑๐๐ ไร่ ให้เป็นเขตอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์ยางพาราอย่างครบวงจร รวมทั้งการคลังสินค้าและสถานีขนส่งของภาคใต้
๕. พัฒนาระบบตลาดยาง โดยสนับสนุนการดำเนินงานของบริษัทร่วมทุนยาง (ITRO : International Tripartite Rubber Organization) ระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย-อินโดนีเซีย เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนขายยางพาราและจัดตั้งตลาดกลางยางพาราเข้าสู่ระบบตลาดซื้อขายสินค้า

เกษตรลงน้ำ เพื่อให้เป็นตลาดสาธิตเป็นที่ยอมรับของผู้ซื้อและผู้ขาย ให้มีมาตรฐานและรักษาเสถียรภาพราคายาง

๖. เร่งรัดให้มีการนำพื้นที่ว่างไปใช้ประโยชน์ในการปลูกยางพารา โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่จังหวัดนราธิวาสให้สำรวจพื้นที่ว่างเปล่าว่าเหมาะสมกับการปลูกยางพาราหรือไม่ หากไม่เหมาะสมก็ให้นำไปใช้ประโยชน์อื่น ๆ แทน

๒. ปาล์มน้ำมัน

ปัจจุบันมีพื้นที่ปลูกประมาณ ๑.๖๕ แสนไร่

สภาพปัญหา

๑. เป็นพืชที่ต้องอาศัยน้ำในการเจริญเติบโตเป็นจำนวนมากจึงจะได้ผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้น และมีการปลูกนอกพื้นที่ชลประทาน

๒. เมล็ดพันธุ์ยังไม่ดีเท่าที่ควรทำให้ผลผลิตต่ำ

๓. ในท้องถิ่นที่ไม่มีโรงงานกลั่นน้ำมันปาล์มขนาดเล็ก เช่น ที่จังหวัดนราธิวาส มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันอีกไม่น้อยกว่า ๔๐,๐๐๐ ไร่ แต่ยังไม่มีการส่งเสริมการปลูกและไม่มีโรงงานกลั่นน้ำมันปาล์มรองรับ เพื่อให้เกษตรกรมีทางเลือกในการขายสินค้าและไม่ถูกกดราคา เพราะในปัจจุบันโรงงานที่มีอยู่ในจังหวัดชายแดนฯ ยังไม่เพียงพอต่อการผลิตและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. ลดพื้นที่เพาะปลูกในที่ที่ไม่เหมาะสมโดยส่งเสริมให้เกษตรกรนำพื้นที่ไปใช้เพื่อกิจการอื่นทดแทน เช่น ปลูกไม้ผล หรือเลี้ยงปศุสัตว์

๒. ลดพื้นที่การปลูกนอกเขตพื้นที่ชลประทาน และสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กเพื่อสนับสนุนการเพาะปลูก

๓. ส่งเสริมการปลูกและวิจัยพัฒนาอย่างเป็นระบบทั้งด้านเมล็ดพันธุ์ดี กล้าพันธุ์ดี วิธีการเพาะปลูก การสกัดน้ำมัน และขนาดของธุรกิจปาล์มแบบครบวงจรที่เหมาะสม โดยการจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาปาล์มน้ำมัน และน้ำมันปาล์มขึ้นในพื้นที่ภาคใต้

๔. ตั้งโรงงานกลั่นน้ำมันปาล์มขนาดเล็กในชุมชนเพื่อให้เกษตรกรมีทางเลือกในการขายสินค้าและไม่ถูกกดราคา พร้อมกับปรับปรุงโรงงานเดิมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๕. ส่งเสริมการนำกากที่เหลือไปแปรรูปใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ไม่สามารถปลูกพืชอื่น ๆ ได้ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ขอบพรุที่เกษตรกรยากจนทำกินอยู่แล้ว

๓. ผลไม้

ผลไม้เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีอนาคต ผลไม้หลัก ๆ ที่ภาคใต้ผลิตได้แก่ทุเรียน มังคุด เงาะ และลองกอง พื้นที่ปลูกทั้งหมดประมาณ ๑.๒ ล้านไร่

สภาพปัญหา

๑. ผลผลิตไม่ได้คุณภาพมาตรฐานการส่งออกและราคาค่อนข้างต่ำ
๒. การแปรรูปและบรรจุหีบห่อไม่ได้รับการส่งเสริม
๓. การกระจายสินค้าไม่สามารถกระจายได้ทันตามฤดูกาล

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. ส่งเสริมการปลูกไม้ผลทดแทนในพื้นที่ยางพาราและปาล์มน้ำมันที่ถูกปรับลด
๒. ปรับปรุงการผลิตโดยใช้ปุยตามการวิเคราะห์สภาพดิน
๓. สนับสนุนและจัดตั้งสถาบันการวิจัยเพื่อปรับปรุงพันธุ์ การผลิตและการเก็บรักษา ผลผลิตและกำหนดเป้าหมายการผลิต
๔. สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยเทคโนโลยีการบรรจุหีบห่อ การแปรรูปอาหาร เพื่อเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารฮาลาล
๕. ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเสนอแผนส่งผลไม้ที่จะออกตามฤดูกาลว่าจะมีแผนอย่างไร เพื่อจะได้กระจายสินค้าให้ทันตามฤดูกาล

๔. ปศุสัตว์

การพัฒนาปศุสัตว์ ได้แก่ โค แพะ แกะ และสัตว์ปีกโดยเฉพาะจังหวัดนราธิวาสกับปัตตานี

สภาพปัญหา

๑. ผลิตได้ไม่พอกับความต้องการบริโภค จึงต้องนำเข้า
๒. ปัญหาการเพาะเลี้ยงและการเก็บรักษาเนื้อสัตว์ที่ชำแหละแล้ว

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. เ่งรื้อการพัฒนาปศุสัตว์ที่สำคัญในเชิงพาณิชย์ได้แก่ โค แพะ แกะ และสัตว์ปีกในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการพัฒนาเทคโนโลยีการเลี้ยง การปรับปรุงพันธุ์ และการวิจัยปลูกพืชอาหารสัตว์ รวมทั้งความเหมาะสมของการเลี้ยงสัตว์แต่ละประเภทในพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาไม่ ต้องนำเข้า และต้องส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพ

๒. เพิ่มจำนวนการผลิตอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นวัตถุดิบของอุตสาหกรรมอาหาร
ฮาลาล และขยายผลิตภัณฑ์สดสู่ตลาดมุสลิม

๓. ส่งเสริมการดูแลด้านการเก็บรักษาสัตว์ที่ฆ่าแล้วแล้ว เช่น สับสุนัขให้มีห้องเย็น
เก็บรักษาเนื้อสัตว์

๕. การประมงและทำเรือ

สินค้าที่สำคัญคือ กุ้ง สัตว์น้ำทั่วไป และผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป โดยมีท่าเทียบเรือ
เป็นปัจจัยสำคัญในการเกื้อหนุนการทำประมง และนอกจากนี้ท่าเรือยังสามารถสนับสนุนการค้าชายแดน
และการท่องเที่ยวได้

สภาพปัญหา

๑. คุณภาพสัตว์น้ำไม่ได้มาตรฐานและส่งผลกระทบต่อ การส่งออก
๒. ประมงชายฝั่งซึ่งมีการใช้ทรัพยากรชายฝั่งกันมากก่อให้เกิดความเสื่อมโทรม
๓. การแปรรูปสัตว์น้ำให้เป็นผลิตภัณฑ์อาหารยังไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร
๔. เขตประมงไม่มีความชัดเจน
๕. ท่าเทียบเรือประมงมีขนาดเล็กไม่ได้รับการปรับปรุง เช่น ท่าเทียบเรือนาเกลือ
จังหวัดปัตตานี และที่จังหวัดนราธิวาส

แนวทางแก้ปัญหา

๑. ส่งเสริมการศึกษาวิจัยพัฒนาพันธุ์สัตว์น้ำ โดยเฉพาะกุ้งให้มากยิ่งขึ้นและ
ตรวจสอบสารตกค้างในตัวกุ้ง
๒. กำหนดเขตการประมงทะเลให้ชัดเจน เช่น เขตประมงเชิงพาณิชย์ เขตประมงพื้น
บ้านและเขตการเพาะเลี้ยงสัตว์ชายฝั่ง ทั้งนี้ให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด
๓. ปรับปรุงท่าเทียบเรือประมงและสะพานปลาให้ถูกสุขอนามัยตามมาตรฐานสากล
๔. พัฒนาความร่วมมือทางการประมงกับประเทศเพื่อนบ้าน เจริญขยายขอบเขต
การทำประมงไปยังประเทศอื่น ๆ
๕. พัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำจืดเพื่อพัฒนาประมงชายฝั่งโดยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดประชุมร่วมกับ
ผู้นำชุมชนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำจืดโดยให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและดูแล
รักษา
๖. การแปรรูปสัตว์น้ำให้เป็นผลิตภัณฑ์อาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตภัณฑ์อาหาร
ฮาลาล ต้องเร่งปรับปรุงคุณภาพการผลิตของโรงงานตลอดจนถึงโรงงานเพิ่มเติม

๗. ปรับปรุงท่าเทียบเรือของรัฐ โดยให้ขยายท่าเรือที่นาเกลือจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส เพื่อสนับสนุนการป้อนวัตถุดิบเข้าสู่อุตสาหกรรมอาหารฮาลาลที่จังหวัดปัตตานี และเพื่อสนับสนุนการค้าชายแดนและการค้ากับจังหวัดใกล้เคียง โดยเฉพาะการสร้างท่าเรือน้ำลึกที่จังหวัดยะลาที่ปัตตานี เพื่อรองรับอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล การค้าชายแดนและการท่องเที่ยวในอนาคต

๘. ปรับปรุงระบบการเก็บรักษาเสตว์น้ำและผลิตภัณฑ์ประมง เพื่อยกระดับราคาสินค้าชาวประมงให้แก่ประมงรายย่อยในฤดูที่จับปลาหรือเสตว์น้ำได้มาก

๖. การปรับปรุงดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินว่างเปล่า

ปัจจุบันมีพื้นที่ว่างเปล่าที่มีได้นำมาใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมาก จึงควรมีการปรับปรุงดินและที่ดินให้เกิดประโยชน์เพื่อการเกษตรและอุตสาหกรรม

สภาพปัญหา

๑. ไม่มีการส่งเสริมให้มีการใช้ที่ดินว่างเปล่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น ที่นาร้าง เหมืองร้าง ซึ่งมีพื้นที่กว่า ๑๐๐,๐๐๐ ไร่ ซึ่งรัฐต้องเร่งรัดการนำพื้นที่ว่างเปล่ามาใช้ให้เกิดประโยชน์
๒. ไม่มีการจัดระเบียบการใช้ที่ดินและการจัดทำผังการใช้ประโยชน์ในที่ดิน
๓. ยังไม่มีการกำหนดพื้นที่เขตเกษตรเศรษฐกิจของพืชที่สำคัญเช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน

แนวทางแก้ปัญหา

๑. ต้องเร่งรัดและสนับสนุนการใช้ที่ดินให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดโดยกำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจของพืชที่สำคัญเช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน พร้อมทั้งกำหนดมาตรการส่งเสริมอย่างจริงจัง นอกจากนี้ต้องส่งเสริมให้มีการใช้ที่ดินว่างเปล่า ที่นาร้าง เหมืองร้าง ซึ่งมีพื้นที่กว่า ๑๐๐,๐๐๐ ไร่ เช่นที่นราธิวาสมีพื้นที่ว่างเปล่าไม่น้อยกว่า ๖๕,๐๐๐ ไร่ ให้เกิดประโยชน์ทางการผลิตตลอดจนการใช้ผลการศึกษาวิจัยของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองและโครงการพัฒนาการเกษตรอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เช่น โครงการฟาร์มตัวอย่าง โครงการแก่งดิน โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรขนาดเล็ก เป็นต้น เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงบำรุงดิน โดยเฉพาะดินเปรี้ยวซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในพื้นที่ฝั่งอ่าวไทย

๒. ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานและเร่งรัดการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคใต้ (อช.) อำเภอขนาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ให้มีความพร้อมรองรับการลงทุน โดยเฉพาะอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์ยางพาราและอุตสาหกรรมอื่น ๆ

๓. จัดระเบียบการใช้ที่ดิน

๓.๑ จัดทำผังการใช้ประโยชน์ที่ดินพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

๓.๒ จัดทำผังพัฒนาพื้นที่ชุมชนนาทวีและชุมชนชายแดนบ้านประกอบ จังหวัด

สงขลา

๓.๓. ปรับปรุงผังเมืองรวมนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

๓.๔ จัดทำผังเมืองชายแดนสะเดาและปาดังเบซาร์

๓.๕ จัดทำผังพัฒนาพื้นที่ชุมชนอุตสาหกรรม เช่น พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมลุง

อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

๓.๖ จัดทำผังพัฒนาเมืองชายแดนเบตง จังหวัดยะลา

๓.๗ จัดทำผังพัฒนาชุมชนชายแดนสุโงโกล-ลก และตากใบ จังหวัดนราธิวาส

๓.๘ จัดทำผังพัฒนาพื้นที่การเกษตร

๘. อุตสาหกรรม

โดยที่โครงสร้างเศรษฐกิจของพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้มีฐานการผลิตแคบโดยส่วนใหญ่อาศัยสินค้าภาคการเกษตรไม่กี่ชนิด เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ผลไม้ ประมงและปศุสัตว์ จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาฐานการผลิตให้หลากหลายขึ้น เพื่อเป็นแหล่งรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ โดยต้องส่งเสริมและขยายฐานการผลิตสินค้า เพื่อเป็นวัตถุดิบเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรม เพื่อแปรรูปสินค้าให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น ดังนั้น การปรับปรุงและตั้งโรงงานอุตสาหกรรม และการปรับปรุงและก่อสร้างท่าเทียบเรือ เพื่อรองรับสินค้า เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะต้องดำเนินการควบคู่กัน ในขณะเดียวกันต้องดำเนินการให้เกิดความร่วมมือด้านการลงทุนอุตสาหกรรมระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านด้วย การกระจายรายได้จึงจะสัมฤทธิ์ผล อย่างไรก็ตามการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากมีข้อจำกัดในการพัฒนานานัปการ ในที่นี้จะกล่าวถึงสภาพปัญหาหลัก ๔ ประการ ซึ่งเป็นปัญหาของภาคอุตสาหกรรมโดยตรงและปัญหาที่เกี่ยวข้องเนื่องอันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม ดังนี้

สภาพปัญหา

๑. ปัญหาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ คือยังไม่มีมีการปรับปรุงพัฒนาโรงงานเดิมหรือสร้างโรงงานขึ้นใหม่ เพื่อรองรับวัตถุดิบให้เป็นโรงงานอุตสาหกรรมอย่างครบวงจร เช่น โรงงานอุตสาหกรรมอาหารชาลาล และโรงงานอุตสาหกรรมยางพารา

๒. ปัญหาอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลาง คือขาดการปรับปรุงและก่อสร้างโรงงานเพื่อรองรับวัตถุดิบและการจ้างงานเพื่อบรรเทาปัญหาการว่างงานในชุมชน เช่น โรงงานกลั่นน้ำมันปาล์ม

๓. ปัญหากลไกการตลาดระบบบริหารจัดการตลาด ขาดความเชื่อมโยงทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาคและในระดับระหว่างประเทศ

๔. ปัญหาคุณภาพสินค้า เช่น ผลิตรัณฑ์แปรรูปอาหารฮาลาลยังไม่เป็นที่ยอมรับของประเทศมุสลิมเพื่อนบ้านเมื่อเทียบกับผลิตรัณฑ์อาหารฮาลาลของประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นที่ยอมรับจากสังคมมุสลิมอย่างกว้างขวาง

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. อุตสาหกรรมอาหารฮาลาล

สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีจังหวัดปัตตานีเป็นศูนย์กลาง เนื่องจากจังหวัดปัตตานีซึ่งมีชาวไทยมุสลิมอยู่ประมาณ ร้อยละ ๙๐ และเป็นที่รู้จักของประเทมุสลิมเป็นอย่างดี จะสามารถสร้างความเชื่อมั่นต่อผลิตรัณฑ์อาหารฮาลาล โดยมีมาตรการดังนี้

ก. สนับสนุนการจัดตั้งกลไกการรับรองมาตรฐานอาหารฮาลาล ให้มีความเป็นเอกภาพและสามารถตรวจสอบรับรองมาตรฐานตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลามได้อย่างเป็นอิสระและมีประสิทธิภาพภายใต้องค์กรศาสนาอิสลาม คือ สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย โดยรัฐบาลให้การสนับสนุนงบประมาณในระยะเริ่มแรก เพื่อให้กลไกสามารถดำเนินการด้วยตัวเองได้ในระยะต่อไป

อนึ่ง ผู้ผลิตและผู้ส่งออกอาหารฮาลาล ที่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย มีจำนวนประมาณ ๗๐๐ ราย (อดีต - ปี ๒๕๕๕) ขึ้นตอนและค่าใช้จ่ายในการขอรับเครื่องหมาย จะใช้เวลานานและเสียค่าใช้จ่ายสูง ทำให้ผู้ส่งออกมีต้นทุนค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เช่น วัตถุดิบที่ผ่านการรับรองจากต่างประเทศแล้ว ต้องนำมาผ่านกระบวนการรับรองของประเทศไทยอีกครั้ง

ข. ปรับปรุงท่าเรือประมงปัตตานี โดยเฉพาะด้านสุขอนามัยและการบริหารท่าเรือประมงปัตตานีให้ได้มาตรฐานสากล เพื่อรองรับการขนส่งวัตถุดิบเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล

ค. จัดหาพื้นที่เขตอุตสาหกรรมใหม่ในจังหวัดปัตตานี เนื่องจากปัจจุบันเขตอุตสาหกรรมปัตตานีมีพื้นที่เหลือเพียงประมาณ ๗๐ ไร่ ไม่เพียงพอสำหรับรองรับอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลในอนาคต จึงควรเร่งรัดการระดมจัดตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารฮาลาลขึ้น ภายใต้การกำกับดูแลของกรมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

๑. ให้กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงการต่างประเทศส่งเสริมการเปิดตลาดใหม่ในประเทศมุสลิมเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และยุโรปตะวันออก

๑. กำหนดสิทธิประโยชน์ในการลงทุนอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อเพิ่มข้อได้เปรียบและแรงจูงใจนักลงทุน โดยเฉพาะสิทธิประโยชน์ด้านภาษี ในลักษณะอุตสาหกรรมเฉพาะทางให้เกิดการลงทุนในพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ และสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้

๒. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอาหารฮาลาลเพื่อให้อยู่ค้องกับความต้องการตลาด โดยการสนับสนุนสถาบันการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาคเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ

๓. ปรับปรุงพื้นที่เขตอุตสาหกรรมปัตตานี โดยเฉพาะการจัดระบบการจัดการด้านน้ำเสียและของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมให้ได้มาตรฐานไม่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในพื้นที่ เพื่อให้สามารถรองรับการลงทุนอุตสาหกรรมที่จะเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล

๔. วางแผนงานการผลิตวัตถุดิบโดยเฉพาะการเลี้ยงปศุสัตว์ในเชิงพาณิชย์ ได้แก่ โค แพะ และแกะ (สัตว์ปีกในพื้นที่จังหวัดปัตตานีกับนราธิวาส) ในจังหวัดชายแดนภาคใต้และจังหวัดใกล้เคียง เพื่อสนับสนุนการผลิตอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล ให้ครบวงจร

๕. ให้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจวิเคราะห์และการเฝ้าระวังเรื่องสารปนเปื้อนในผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาล และการให้ความรู้ด้านอาหารฮาลาล ที่วางจำหน่าย และเผยแพร่แนวทางการผลิตที่มีคุณภาพ ให้แก่ผู้เกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่ และประชาสัมพันธ์ตราเครื่องหมายฮาลาลของไทย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อการออกไปรับรองอาหารฮาลาลของไทยให้แก่ผู้ซื้อ และผู้บริโภคต่างประเทศ

๖. ส่งเสริมการผลิตอาหารฮาลาล

๑) พัฒนาพันธุ์ปศุสัตว์และกระจายปศุสัตว์พื้นเมืองภาคใต้สู่สำหรับเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อลดปัญหาการนำเข้า

๒) พัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์แพะเนื้อ และแพะนม

๓) พัฒนาคูคลากและกระบวนการผลิตอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออก

๔) การวิจัย และพัฒนาวัตถุดิบ พืช ปศุสัตว์ และสัตว์น้ำ

๕) พัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลและถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่แม่บ้านเกษตรกรภาคใต้

๖) ฝึกอบรมแรงงานชาวไทยมุสลิมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล

๒. อุตสาหกรรมยางพารา

ส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปยางพาราครบวงจร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของยางพาราและแก้ปัญหาราคายางพาราลดต่ำ โดยต้องดำเนินการดังนี้

ก. ปรับปรุงการใช้ประโยชน์ที่ดินและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในนิคมอุตสาหกรรมภาคใต้ (อตุ) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ให้มีความพร้อมและสามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็วในพื้นที่ประมาณ ๑,๑๐๐ ไร่ รวมทั้งพัฒนาพื้นที่อื่นที่มีความเหมาะสมให้เป็นเขตอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์ยางพาราครบวงจร

ข. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจ

ค. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรสวนยางและวิสาหกิจชุมชน

ง. ส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ยางให้ได้มาตรฐานสากล

จ. จัดตั้งเมืองยางในนิคมอุตสาหกรรมภาคใต้ ที่จังหวัดสงขลาและจังหวัด

อื่น ๆ ที่เหมาะสม

๓. โรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อม

เร่งรัดการพัฒนาอุตสาหกรรมและก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็ก เพื่อขยายการตลาด รองรับมีมือแรงงานและเพิ่มการจ้างงาน โดยต้องดำเนินการดังนี้

ก. สนับสนุนสินเชื่อเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลาง ตลอดทั้งการทำวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบรรจุภัณฑ์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและความเป็นที่นิยมของตลาด และส่งเสริมการลงทุน ตลอดทั้งสนับสนุนนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

ข. ส่งเสริมให้จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะจังหวัดยะลา นราธิวาสและปัตตานีเป็นแหล่งออกแบบและผลิตเครื่องแต่งกายมุสลิมโลก โดยการออกแบบผลิตและส่งออกหมวกผ้าคลุมผม ผ้าละหมาด เสื้อผ้า เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวมุสลิม

ค. สร้างโรงงานกลั่นน้ำมันปาล์มในชุมชนที่มีความพร้อมและมีศักยภาพในการพัฒนา

๔. กลไกการตลาด

ให้ส่งเสริมความร่วมมือด้านการลงทุนอุตสาหกรรมระหว่างไทย-มาเลเซีย และประเทศที่ ๓ โดยมุ่งเน้นอุตสาหกรรมแปรรูปเป็นหลัก และกำหนดเมืองศูนย์กลางการค้าขึ้นโดยเฉพาะที่หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อเชื่อมโยงและกระจายสินค้าสู่เมืองอื่น ๆ ในพื้นที่ ได้แก่ จังหวัดสตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส และขยายผลไปสู่ภูมิภาคอื่น ให้สินค้าเป็นที่ยอมรับเพื่อจะได้กระจายสินค้าได้อย่างต่อเนื่อง

๔. การค้าขายแดน

โดยปัจจุบันการค้าขายแดนระหว่างไทยกับมาเลเซียมีมูลค่าสูงถึงประมาณปีละ ๑๐๐,๐๐๐ ล้านบาท ผ่านด่านชายแดนหลัก ได้แก่ สะเดา ปาดังเบซาร์ เบตง สุโงโกล-ลก ตากโม และวังประจัน โดยเฉพาะด่านสะเดาและปาดังเบซาร์ มีมูลค่าการค้าขายแดนสูงถึงกว่าร้อยละ ๙๐ ของมูลค่าการค้าขายแดนไทย - มาเลเซียทั้งหมด และปริมาณดังกล่าวมีผลต่อรายได้และการจ้างงานในพื้นที่

การค้าขายแดนกับประเทศเพื่อนบ้านที่ผ่านมา นับได้ว่าเป็นกิจการที่ส่งเสริมการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจที่สำคัญยิ่งของจังหวัดชายแดนภาคใต้ และมีการขยายตัวมากขึ้นเป็นลำดับ รัฐจึงควรส่งเสริมการค้าขายแดนให้มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามศักยภาพการค้าขายแดนของประเทศไทยมีข้อจำกัดและอุปสรรคในการขยายตัวหลายประการ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

สภาพปัญหา

๑. ปัญหาเรื่องที่ทำกาารของส่วนราชการด่านชายแดน

ก. สถานที่เดิมคับแคบและไม่เพียงพอต่อการขยายตัวการค้าขายแดนและปัญหาของพิธีการด้านศุลกากร

ข. ความจำเป็นจะต้องก่อสร้างสถานที่ราชการใหม่เพื่อรองรับการขยายตัวของการค้าขายแดน

๒. ปัญหาการขาดตลาดกลางสินค้าชายแดน การพัฒนาตลาดและการขยายฐานผลิต

๓. ปัญหาขาดศูนย์รวบรวมและกระจายสินค้า และไม่มีระบบบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาการเอารัดเอาเปรียบและการกดราคา

แนวทางแก้ไขปัญา

๑. การพัฒนาด่านชายแดน

ก. ให้ก่อสร้างด้านศุลกากรสะเดาแห่งใหม่โดยเร่งด่วน เพื่อรองรับการขยายตัวของการค้าขายแดนและการท่องเที่ยวภาคใต้

ข. เร่งจัดทำผังพัฒนาและก่อสร้างด้านศุลกากรแห่งใหม่ ณ บ้านประกอบ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

ค. ให้ก่อสร้างอาคารส่วนราชการด่านชายแดนเบตง จังหวัดยะลา

ง. ให้ก่อสร้างศูนย์ราชการชายแดนสุโงโกล-ลก จังหวัดนราธิวาส

จ. ให้ขยายลานตรวจและลานพักตู้คอนเทนเนอร์ด้านศุลกากรปาดังเบซาร์

๒. ด้านศุลกากร

ให้เจรจากับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อส่งเสริมการค้าชายแดนให้เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการยกระดับจุดตรวจด่านวังเกี้ยนเป็นด่านศุลกากร และปรับปรุงพิธีการศุลกากรที่ด่านสะเดาให้มีมาตรฐานเดียวกัน โดยเฉพาะการตรวจปล่อยร่วมจุดเดียว การใช้แบบฟอร์มสำแดงแบบเดียวกันและการเพิ่มเขตانการขนส่งสินค้าที่นำเข้ามายังมาเลเซียไปยังสิงคโปร์

๓. การพัฒนาตลาดและขยายฐานการผลิต

ก. เร่งรัดโครงการจัดตั้งตลาดกลางสินค้าชายฝั่งชายแดน เพื่อเป็นกลไกการบริหารจัดการตลาดและอำนวยความสะดวกด้านการค้าชายแดน เนื่องจากปัจจุบันมีปัญหาเพราะขาดศูนย์รวบรวมและกระจายสินค้า ขาดระบบการเก็บรักษาสินค้าเกษตรที่ถูกต้อง และขาดการเชื่อมโยงระหว่างเกษตรกรกับตลาดทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับภูมิภาค โดยเฉพาะที่สะเดาและสุโงโง-ลก

ข. พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนสะเดา – ปาดังเบซาร์ ให้เป็นเขตเศรษฐกิจชายแดนทั้งด้านการค้า การคมนาคมขนส่งและเขตประกอบการอุตสาหกรรมที่ไม่มีมลพิษ โดยให้สิทธิประโยชน์จูงใจภายใต้กฎหมายที่มีอยู่ ได้แก่ กฎหมายศุลกากร (เขตปลอดอากร) พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรม (เขตการค้าเสรี) พระราชบัญญัติกรมโรงงานอุตสาหกรรม พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน และพระราชบัญญัติการผังเมือง รวมทั้งเอื้อประโยชน์และเกื้อกูลต่อการลงทุนของภาคเอกชน

ค. พัฒนาลาดชายแดนและเมืองชายแดน สะเดา ปาดังเบซาร์ เบตง สุโงโง-ลก และตากใบ ให้เป็นเมืองการค้าชายแดนที่ทันสมัย โดยมีการวางผังเมือง มีการจัดระเบียบตลาด คลังสินค้า และระบบการขนส่งที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะด้านศุลกากร ด้านตรวจคนเข้าเมือง สถานีพักสินค้า และการเชื่อมโยงตลาดระหว่างผู้ซื้อมาเลเซียและผู้ส่งออกฝั่งไทยกับผู้ผลิตในส่วนต่าง ๆ ของประเทศไทย

ง. สร้างฐานการผลิตสินค้าขึ้นภายในพื้นที่จังหวัดชายแดน โดยส่งเสริมภาคเอกชนให้ผลิตสินค้าตามความต้องการของตลาดมาเลเซียและสิงคโปร์ทดแทนสินค้าที่ขนส่งจากพื้นที่อื่น โดยเฉพาะนโยบายหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล โดยสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ การบรรจุหีบห่อ การเชื่อมโยงระบบตลาดท้องถิ่นเข้าสู่ตลาดสายหลัก เพื่อช่วยเพิ่มรายได้และเกิดการจ้างงานในพื้นที่

จ. เร่งรัดการขยายตลาดนัดชายแดนไทย – มาเลเซีย บ้านวังประจันขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล

๔. การตั้งศูนย์รวบรวมและกระจายสินค้าที่สะพานและสุโงโง-ลก

การพัฒนาชลโกลาต ปัจจุบันการค้าขายแดนบริเวณสะพานและสุโงโง-ลก มีปัญหาด้านขาดระบบการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์เกษตรที่ถูกต้อง และขาดการเชื่อมโยงระหว่างเกษตรกรกับตลาดทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค นอกจากนี้ยังขาดระบบบริหารจัดการตลาดที่สามารถต่อตรงกับพ่อค้ามาเลเซียได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ถูกเอารัดเอาเปรียบและกดราคาอย่างไม่เป็นธรรม จึงควรเร่งรัดโครงการพัฒนาศูนย์รวบรวมและกระจายสินค้าชายแดนที่สะพาน และสุโงโง-ลก เชื่อมโยงระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตกับตลาดภายในและตลาดต่างประเทศ

๕. การคมนาคม

ระบบคมนาคมขนส่งและโครงสร้างพื้นฐาน มีการพัฒนาในภาคใต้ตอนบนและภาคใต้ตอนล่างที่ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีโครงข่ายถนนสายหลัก ๔ ช่องจราจร เชื่อมแนวเหนือ-ใต้ เลียบชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก และเลียบชายฝั่งตะวันตก รวมทั้งทางรถไฟ ที่สามารถเชื่อมโยงจากกรุงเทพฯ ไปสู่มาเลเซียและ สิงคโปร์ ส่วนในแนวตะวันตก-ตะวันออกได้มีการก่อสร้างถนน ๔ ช่องจราจรสายกระบี่ - ชนอม และสตูล - สงขลา ด้านการเชื่อมโยงทางอากาศมีสนามบินพาณิชย์ ๑๐ แห่ง เป็นสนามบินภายในประเทศ ๔ แห่ง และสนามบินนานาชาติ ๒ แห่ง คือ สนามบินนานาชาติภูเก็ตและหาดใหญ่ สำหรับการเชื่อมโยงทางน้ำ มีท่าเรือน้ำลึกฝั่งชาวไทยที่สงขลาและฝั่งอินโดนีเซียที่ภูเก็ต นอกจากนี้มีท่าเรือชายฝั่งอีกหลายแห่ง เช่น ท่าเรือระนอง ท่าเรือกันตัง (ตรัง) ท่าเรือกระบี่ ท่าเรือสุราษฎร์ธานี และท่าเรือตำมะลังที่สตูล อย่างไรก็ตาม ท่าเรือดังกล่าวมีร่องน้ำที่ยังไม่สามารถรองรับเรือขนาดใหญ่กว่า ๒๐,๐๐๐ ตัน

สภาพปัญหา

เส้นทางขนส่งทั้งทางบก ทางทะเลและทางอากาศที่มีอยู่ในปัจจุบัน ยังไม่เพียงพอที่จะส่งเสริมศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเส้นทางขนส่งทางบกขาดการปรับปรุงซ่อมแซม และเส้นทางจำเป็นต้องสร้างเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และขนถ่ายสินค้าเพื่อส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศยังไม่ได้ก่อสร้าง ผลกระทบการขาดเส้นทางขนส่ง และเส้นทางขนส่งเดิมไม่มีความสะดวกทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจของภาคใต้และประเทศไทยดำเนินไปอย่างไม่เต็มศักยภาพ ทั้ง ๆ ที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเส้นทางคมนาคม จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสนับสนุนและอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการท่องเที่ยว และจะส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดชายแดนภาคใต้และประเทศไทยโดยรวม

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. การขนส่งทางบก

ก. ให้ก่อสร้างสะพานมิตรภาพไทย - มาเลเซีย ข้ามแม่น้ำสุโขทัย - ลก เป็นกรณีเร่งด่วน เพื่อให้เป็นเส้นทางคมนาคมระหว่างไทย - มาเลเซีย

ข. ปรับปรุงถนนเชื่อมสตูลกับด่านวังประจันเพื่อเชื่อมโยงการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน

ค. ก่อสร้างทางหลวงเชื่อมโยงฝั่งทะเลอันดามัน จังหวัดสตูล และฝั่งอ่าวไทย อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ง. ปรับปรุงทางหลวงหมายเลข ๔ หาดใหญ่ - สะเดา

จ. ปรับปรุงทางหลวงหมายเลข ๔๐๗ สงขลา - หาดใหญ่

ฉ. ก่อสร้างถนน เชื่อมโยงการค้าชายแดนตำบลสำนักขาม

ช. ปรับปรุงทางหลวงหมายเลข ๔๑๐ ชวัง ยะลา - เบตง

ซ. ก่อสร้างทางหลวงชายแดน หลักเขตแดน ๔๓A/๑๒๓ - อำเภอภาชี-

บันนังสตา-สตูล- ศรีสาคร-แว้ง -บูเกะตา

ณ. ก่อสร้างสะพานบูเกะตาข้ามแม่น้ำโก - ลก

ญ. ก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโก - ลก ที่ตากใบ

ฎ. ก่อสร้างถนนเลียบเมืองสุโขทัย - ลก

ฏ. ก่อสร้างถนนเชื่อมโยงกับประเทศมาเลเซีย ปันัง-เบตง-ปัตตานี และ

แว้ง-สุโขทัย-ลก- อลอสตาร์-โกตาบารู

ฐ. ก่อสร้างเส้นทางรถไฟใหม่ เพื่อช่วยในการขนถ่ายสินค้าไทย - มาเลเซีย

๒. การขนส่งทางทะเล

ต้องปรับปรุงขีดความสามารถของท่าเรือสงขลาและท่าเรือกันตัง (ตรัง) ทั้งด้านการรองรับปริมาณสินค้าที่จะเพิ่มขึ้น และการจัดการให้สามารถดึงดูดการขนส่งสินค้าเข้า - ออก เชื่อมโยงกับท่าเรือปันัง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในระยะยาวเมื่อมีปริมาณสินค้ามากเพียงพอจึงพิจารณา ก่อสร้างท่าเรือบูโยที่จังหวัดสตูล เพื่อเชื่อมโยงให้เป็นสะพานเศรษฐกิจสงขลา - สตูล ต่อไป ตลอดจนพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการเดินเรือ ชายฝั่งอ่าวไทยไปยังภาคใต้ตอนบน และภาคตะวันออก (ท่าเรือแหลมฉบัง) เพื่อเชื่อมโยงระบบขนส่งทางทะเลระหว่างประเทศ

๓. การขนส่งทางอากาศ

ให้เชื่อมโยงเส้นทางการบิน

เบตง - ลังกาวิ - ภูเก็ต

เบตง - ลังกาวิ - กรุงเทพฯ

๑๐. การท่องเที่ยว

ปริมาณนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี ๒๕๕๔ จำนวน ๒.๔ ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นชาวมาเลเซีย ๑.๗ ล้านคน รองลงมาเป็นชาวสิงคโปร์ ประมาณ ๐.๒ ล้านคน ซึ่งส่วนใหญ่เดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวเมืองชายแดน ได้แก่ เมืองหาดใหญ่ เบตง สุไหงโก-ลก อย่างไรก็ดี พื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายและมีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับนานาชาติได้ ซึ่งบางพื้นที่ประเทศเพื่อนบ้านได้ใช้เป็นจุดขายด้านการตลาดร่วมกับแหล่งท่องเที่ยวของตนเองด้วย

จากสถิติข้างต้น จะเห็นได้ว่านอกจากการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเพื่อคนไทยด้วยกันแล้ว การพัฒนาความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติให้เดินทางเข้ามาในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ซึ่งจะต้องส่งเสริมพัฒนาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ในการไหลเวียนของระบบเศรษฐกิจใน ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจะส่งผลให้ลดผลกระทบในท้องถิ่นและการค้าชายแดนพัฒนาคุณภาพและเพิ่มปริมาณสินค้าตามไปด้วย อันจะทำให้เศรษฐกิจของท้องถิ่นขยายตัว และคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะดีขึ้น

สภาพปัญหา

๑. ความไม่สะดวกในการเดินทางเพราะเส้นทางการคมนาคมมีจำกัดและไม่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง
๒. แหล่งท่องเที่ยวขาดการพัฒนา ปรับปรุง และยกระดับเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างประเทศ
๓. แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมขาดการบำรุงรักษา และไม่มีกำหนดเขตกิจกรรมด้านบันเทิง เช่น คลับ บาร์ ที่ชัดเจน
๔. ชุมชนและท้องถิ่นขาดการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการ บำรุงรักษา และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. ส่งเสริมให้สงขลา – หาดใหญ่ เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภาคใต้ตอนล่างที่เชื่อมโยงจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส พัทลุง ตรังและสตูล เน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวจากประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย จีน ฯลฯ โดยการจัดรายการท่องเที่ยวแบบแพ็คเกจริ่ง (Package Tour) และรณรงค์การประชาสัมพันธ์ให้กว้างขวาง”

๒. พัฒนาหมู่บ้านเกาะตะรุเตา อาดัง - ราวี - หลีเป๊ะ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพเชิงนิเวศนันทิหารระดับโลก โดยให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายเชื่อมโยงชายฝั่งสตูลและแหล่งท่องเที่ยวเกาะสังการีของมาเลเซียและเกาะสุมาตราของอินโดนีเซีย โดยพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐานสากล เช่น การปรับปรุงขยายท่าเรือชายฝั่งท่ามะลิสด การแก้ไขด้านบริการท่าเรือท่องเที่ยวที่ปากปารา (สตูล) การจัดการเชิงพื้นที่และเชื่อมโยงเศรษฐกิจชุมชนกับธุรกิจการท่องเที่ยว เพื่อยขยายการท่องเที่ยวสู่ตลาดโลก

๓. ยกระดับ “เมืองเบตง” เป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ เชื้อนบางกลาง และป่าฮาลาบาลา โดยพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบการพักระยะยาว (Long Stay) อาศัยจุดขายด้านความโดดเด่นของภูมิประเทศและลักษณะอากาศหนาวเย็นแบบภาคเหนือ รวมทั้งอาหารท้องถิ่นที่มีชื่อเสียง

๔. พัฒนาโครงข่ายวงจรธุรกิจการท่องเที่ยว โดยปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว ทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีเทศกาล เช่น การสักการะเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวที่ปัตตานี แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เขื่อนบางลาง จังหวัดยะลา พรุได้เแดงหินราวีวาสและแหล่งท่องเที่ยวเมืองชายแดนต่าง ๆ

๕. ส่งเสริมบทบาทชุมชนและองค์กรชุมชน โดยสนับสนุนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างครบวงจร ทั้งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การบำรุงรักษา และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนการสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นบ้านให้มีคุณภาพเชื่อมโยงกับธุรกิจท่องเที่ยว

๖. ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานสากล เช่น ป้ายบอกทาง แผนที่เมืองและสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ การคมนาคมขนส่ง ท่าเทียบเรือท่องเที่ยว ระบบการสื่อสารโทรคมนาคม และระบบการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๗. สนับสนุนให้ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ชุมชนและประชาชน ร่วมกันดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้คงสภาพไม่เสื่อมโทรมทั้งหาดทรายน้ำทะเล และสภาพภูมิทัศน์ควบคู่ไปกับการจัดระเบียบสังคมและกำหนดเขตสำหรับกิจกรรมด้านบันเทิง เช่น บาร์ ผับ ดิสโก้เทค เป็นต้น

๘. พัฒนากิจกรรมต่อเนื่องกับการท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหารไทย ร้านอาหารฮาลาล ร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น โดยเน้นคุณภาพและราคาอย่างมีมาตรฐาน

๙. การแปลงยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวภาคใต้ไปสู่การปฏิบัติ โดยให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยประสานการส่งเสริมการตลาด และการปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวให้สัมพันธ์สอดคล้องกัน

๑๐. พัฒนาโครงข่ายการท่องเที่ยวเชื่อมโยงสู่ฐานภูริธานี (เกาะสมุย) กับฝั่งอันดามัน ภูเก็ต พังงา กระบี่ ตรัง และสตูล ตามแนวดอนน ๔ ช่องจราจร กระบี่-ขนอม โดยเฉพาะโครงข่าย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณเขื่อนรัชชประภา อุทยานแห่งชาติเขาสก และหมู่เกาะชายฝั่งทะเลอันดามัน โดยให้มีการศึกษาเพื่อวางแผนปฏิบัติการด้านท่องเที่ยว

๑๑. พัฒนาเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติทางทะเลระหว่าง ภูเก็ต - พังงา - กระบี่ - ตรัง - สตูล รวมทั้งเกาะลันกาวิ ประเทศมาเลเซีย โดยปรับปรุงท่าเรือท่องเที่ยวรองรับอย่างมีมาตรฐาน ควบคู่กับการปรับปรุงถนนเลียบริมชายฝั่งทะเลอันดามันให้สะดวก ตลอดจนส่งเสริมภาคเอกชนลงทุนการท่องเที่ยวทางทะเลด้วยเรือขนาดใหญ่ และเรือท่องเที่ยวส่วนตัว

๑๑. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติทั้งที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ และประมง รวมทั้ง ความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และอ่าวปัตตานี ได้ส่งผลกระทบต่อ การประกอบอาชีพ รายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องแก้ไขปัญหาเป็นกรณีเร่งด่วน และในขั้นนี้จะกล่าวถึงสภาพปัญหาและข้อเสนอการแก้ปัญหาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมโดยเน้นพื้นที่ที่ประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง

สภาพปัญหา

๑. ปัญหาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่ประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมรุนแรง
๒ พื้นที่ คือ

ก. พื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ปัจจุบันมีปัญหาความเสื่อมโทรมและความตื้นเขินของพื้นที่ทะเลสาบและร่องน้ำ นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือทำประมงกระจัดกระจายในทะเลสาบ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสัญจรทางน้ำ

ข. พื้นที่อ่าวปัตตานีและชายฝั่ง

ปัจจุบันอ่าวปัตตานีกำลังประสบปัญหาด้านระบบนิเวศน์วิทยาทั้งน้ำเสียจากชุมชนและโรงงานอุตสาหกรรม และจากการทำอวนรุน อวนลากในพื้นที่ทะเลใน (ในอ่าวปัตตานี) และพื้นที่ทะเลนอก (บริเวณชายฝั่งด้านอ่าวไทย) โดยเฉพาะเมื่อมีการรุกไล่ทำประมงอวนรุน อวนลาก เข้ามาในเขต ๓,๐๐๐ เมตร จะส่งผลกระทบต่อชาวประมงขนาดเล็ก

๒. ปัญหาเรื่องการจัดระเบียบเรื่องการประมง และแผนปฏิบัติการการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม การก่อสร้างระบบการกำจัดหรือบรรเทาปัญหาด้านมลพิษ เช่นระบบการบำบัดน้ำเสีย ระบบกำจัดขยะ เป็นต้น

๓. ปัญหาเรื่องการกำหนดมาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติภายใต้ พระราชบัญญัติสิ่งแวดล้อม พระราชบัญญัติควบคุมมลพิษ พระราชบัญญัติกรมโรงงานอุตสาหกรรม พระราชบัญญัติผังเมือง พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน และพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรม เป็นต้น

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม เน้นในพื้นที่ที่ประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมรุนแรง ๒ พื้นที่ คือ

ก. พื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ปัจจุบันมีปัญหาคความเสื่อมโทรมและความตื้นเขินของพื้นที่ทะเลสาบและร่องน้ำ นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือทำการประมงกระจัดกระจายไม่เป็นระเบียบ ขาดการจัดระเบียบเป็นอุปสรรคต่อการสัญจรทางน้ำ จึงควรเร่งจัดทำแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหานี้เชิงนิเวศวิทยาอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการขุดลอกร่องน้ำ จัดระเบียบการทำประมงให้การสัญจรทางเรือมีความสะดวกขึ้น และพัฒนาหมู่บ้านริมทะเลสาบให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และให้ดำเนินการแก้ไขปัญหานี้เรื่องดังนี้เป็นกรณีเร่งด่วนด้วย

(๑) อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม

๑) แก้ไขปัญหาระบบนิเวศน์จากการเปิดปากกระจะ

๒) ปลุกป่าชายเลนและป่าพรุ

๓) ฟื้นฟูพื้นที่ต้นน้ำและพื้นที่ลุ่มน้ำ

(๒) ปรับปรุงระบบบริหารพื้นที่ลุ่มน้ำ

๑) จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ

๒) การบริหาร การติดตามและประเมินผลแบบบูรณาการ

(๓) ควบคุมมลพิษ

๑) แก้ไขและป้องกันน้ำเสีย ชยะ และมลพิษ

(๔) การจัดการทรัพยากรน้ำและการประมง

๑) จัดระเบียบการประมงในทะเลสาบสงขลา

๒) ตรวจสอบสภาพทรัพยากรสัตว์น้ำ

(๕) พัฒนาอาชีพและระบบชุมชน

๑) ส่งเสริมอาชีพการเกษตรผสมผสานในชุมชน

(๖) พื้นฟู บูรณะโบราณสถานและศิลปวัฒนธรรม

๑) พัฒนาโบราณสถาน

๒) สนับสนุนชุมชนมีส่วนร่วมฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำ

(๗) ส่งเสริมการท่องเที่ยว

๑) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ทะเลน้อย และพื้นที่ชุ่มน้ำ

(๘) ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน

๑) ก่อสร้างถนนสายโลกถึง-บ้านหัวป่า

(๙) สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

๑) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ใช้ประโยชน์

และตรวจลอบน้ำ

๒) เสริมสร้างเครือข่ายอาสาสมัครอนุรักษ์ป่าและน้ำ

ข. พื้นที่อ่าวปัตตานีและชายฝั่ง

ปัจจุบันอ่าวปัตตานีกำลังประสบปัญหาด้านระบบนิเวศวิทยาที่น้ำเสียจากชุมชนและโรงงานอุตสาหกรรม และจากการทำอวนรุน อวนลาก ในพื้นที่ทะเลใน (ในอ่าวปัตตานี) และพื้นที่ทะเลนอก (บริเวณชายฝั่งด้านอ่าวไทย) โดยเฉพาะเมื่อมีการรูกล้าทำประมงอวนรุน อวนลากเข้ามาในเขต ๓,๐๐๐ เมตร ส่งผลกระทบต่อชาวประมงขนาดเล็ก จึงควรเร่งรัดจัดทำแผนปฏิบัติการจัดการอ่าวปัตตานี การก่อสร้างระบบกำจัดน้ำเสียจากชุมชนและโรงงานอุตสาหกรรม และการกำหนดมาตรการที่เคร่งครัดในการจัดทำ Zoning ในพื้นที่ ๑๒ ไมล์ทะเล เพื่อกำหนดเขตการทำประมงประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะเขตห้ามใช้เครื่องมืออวนรุนและให้กำหนดมาตรการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความขัดแย้งระหว่างชาวประมงพื้นบ้านและชาวประมงพาณิชย์ที่ใช้อวนรุน รวมทั้งปรับปรุงท่าเทียบเรือประมงปัตตานี

๒. การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อื่น ๆ

ก) ก่อสร้างระบบกำจัดขยะเทศบาลตำบลสูงเนินโก-ลก จังหวัดนราธิวาส สตูล

ข) ก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียและขยะมูลฝอยในพื้นที่ชุมชนเมือง เช่น ชุมชนเทศบาลนครยะลา จังหวัดนราธิวาส และสตูล

๓. การฟื้นฟู อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาพรวม

ก) สนับสนุนการจัดทำแผนการบริหารทรัพยากรธรรมชาติเป็นรายพื้นที่ และบูรณาการเป็นแผนจังหวัด โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข) ฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเล โดยการปลูกเพิ่มป่าชายเลนในพื้นที่เสื่อมโทรม การอนุรักษ์ปะการังธรรมชาติและการสร้างปะการังเทียม การเข้มงวดตรวจตราการทำ

ประมงให้เป็นไปตามกฎหมาย รวมทั้งการขยายผลรูปแบบชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองด้านการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง เช่น กรณีของจังหวัดสตูล ให้แพร่หลายอย่างเป็นรูปธรรม

ค) ปรับปรุงการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมบริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมรับผิดชอบดูแลรักษา ทั้งจากผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจนำมาตรการการจัดเก็บภาษีท้องถิ่นมาใช้ เพื่อการพัฒนาและบำรุงดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวและให้องค์กรส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลป้องกันแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะปัญหาขยะมูลฝอย และน้ำเสียในพื้นที่

ง) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ และความต้องการใช้ โดยการพัฒนาระบบน้ำขนาดเล็กระดับครัวเรือน การก่อสร้างเหมืองฝายทำนบ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ในลำนน้ำธรรมชาติ โดยเฉพาะในพื้นที่ลุ่มน้ำเพกา - นาทวี

จ) ทำการศึกษารูปแบบรวมทั้งความเหมาะสมเชิงเศรษฐกิจและการบริหารจัดการในการกำจัดขยะของนิคมอุตสาหกรรมภาคใต้ (ขลุง) ร่วมกับชุมชน/เมืองในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น หนองใหญ่-สงขลา สตูล เป็นต้น

๔. กำหนดมาตรการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัด ตามแนวพื้นที่สะพานเศรษฐกิจ ปันัง-สงขลา-ปีนัง-ปัตตานี โดยประสานมาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ เช่น พระราชบัญญัติสิ่งแวดล้อม พระราชบัญญัติควบคุมมลพิษ พระราชบัญญัติโรงงานอุตสาหกรรม พระราชบัญญัติผังเมือง พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรม และพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน เป็นต้น

๑๒. การพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต

๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศโดยส่วนรวม และมีเอกลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากเขตภูมิภาคอื่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนใน ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านมาโดยเฉพาะในจังหวัดยะลา นราธิวาส ปัตตานีและสตูล จะอาศัยรายได้จากการเกษตรเป็นหลัก เนื่องจากการส่งเสริมและการสนับสนุนการพัฒนาด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นกลไกจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมยังขาดความต่อเนื่องและไม่มีแผนปฏิบัติที่ชัดเจน เช่น การศึกษาของเด็กและเยาวชนตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงอุดมศึกษา การสาธารณสุขและการบริหารพัฒนาคน เพื่อเตรียมความพร้อมให้สอดคล้องกับสังคมที่ได้เปลี่ยนแปลงไปในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกษตรอุตสาหกรรม การค้า การท่องเที่ยว ฯลฯ หากรัฐส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าวนี้อย่างจริงจังต่อเนื่อง ประชาชนก็จะมีศักยภาพและจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมในทุก ๆ ด้านให้บรรลุเป้าหมาย

สภาพปัญหา

๑. ระบบการศึกษายังไม่สอดคล้องกับการพัฒนาภาคการผลิตและบริการ และคุณภาพยังไม่ได้มาตรฐาน นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงการบริการการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาในระดับปฐมวัย และระดับอุดมศึกษา

๒. การพัฒนาอาชีพและมีมือแรงงานยังไม่สอดคล้องกับโครงสร้างการผลิตที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะการผลิตภาคอุตสาหกรรม ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะขยายตัวมากขึ้น

๓. บุคลากรทางการแพทย์ชาวไทยมุสลิมที่จบการศึกษาด้านการแพทย์จากต่างประเทศ มีเป็นจำนวนมาก ซึ่งบางคนเคยทำงานหรือมีงานในหน่วยแพทย์องค์การยูเนสโก ในโรงพยาบาลของประเทศมาเลเซีย บรูไน ซาอุดีอาระเบีย เป็นต้น แต่หมดโอกาสที่จะใช้วิชาความรู้ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ต่อพื้นที่บ้านเกิดของตน เพราะยังไม่มีใบประกอบวิชาชีพของประเทศไทย ส่วนแพทย์ที่ทำงานในโรงพยาบาลชุมชนของรัฐในบ้านเกิด ยังมีสถานะเป็นเพียงลูกจ้างชั่วคราวซึ่งยังไม่มีรากฐานให้เป็นข้าราชการ

๔. การดูแลสุขภาพและระบบป้องกันโรค เช่น ไข้มาเลเรียตามแนวชายแดนไทย-มาเลเซีย และโรคติดต่อที่มากับคนต่างด้าว ยังไม่มีการป้องกันที่ดีพอ

แนวทางการแก้ปัญหา

การพัฒนาด้านสังคมต้องเน้นการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในเรื่องดังนี้

๑. การเตรียมความพร้อมขอคนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะด้านการศึกษาโดยจัดหลักสูตรวิชาสามัญให้สอดคล้องกับเอกลักษณ์ วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี

วัฒนธรรม ตามหลักศาสนาอิสลามตั้งแต่วัยเด็ก จนถึงระดับกลาง โดยสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ครอบคลุมทุกตำบลใน ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ และการเร่งปรับปรุงหลักสูตรผสมผสานระหว่างวิชาสามัญกับวิชาตามหลักศาสนาให้ทั่วถึง เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีโอกาสศึกษาต่อและประกอบอาชีพได้ทัดเทียมกับนักศึกษาทั่วไป อนึ่ง เรื่องการศึกษาได้กล่าวไว้ในส่วนที่สอง แล้ว

๒. การผลิตและการพัฒนาฝีมือแรงงานและอุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องประดับไหมคุณภาพมาตรฐานและสอดคล้องกับโครงสร้างการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไป ให้สามารถรองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวในอนาคต โดยสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและฝึกอบรมกับสถาบันประกอบการ เช่น โรงงานอุตสาหกรรม ธุรกิจในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะเร่งรัดดำเนินการจัดตั้งศูนย์พัฒนามือแรงงานนานาชาติที่สงขลา เพื่อการแลกเปลี่ยนความ

ร่วมมือการพัฒนาฝีมือแรงงานกับประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย และให้เป็นที่ยอมรับของตลาดแรงงาน ทั้งภายในและต่างประเทศ โดยการฝึกอบรมตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน การใช้ภาษาต่างประเทศและคอมพิวเตอร์

๓. แก้ไข กฎ ระเบียบ และกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าซึ่งวัตถุติดผ่านด่านศุลกากร เรื่องข้อจำกัดและสินค้าต้องห้ามนำเข้า ซึ่งการห้ามนำเข้าของสินค้าบางชนิดมีผลกระทบต่อส่งเสริมและพัฒนาด้านฝีมือแรงงานของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น การห้ามนำเข้าผ้าขาวา จะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมครัวเรือน เป็นต้น

๔. การพัฒนาอาชีพเสริมให้ผู้ด้อยโอกาสให้ดำเนินการดังนี้

(๑) ฝึกอบรมให้แกสตรีในชนบท

(๒) การบริการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพแก่สตรี

(๓) ฝึกอบรมให้แกสมาชิกนิคมสร้างตนเอง

(๔) สนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพสำหรับผู้ถูกเลิกจ้างงาน

๕. ให้กระทรวงสาธารณสุขแก้ไขปัญหามารยาทและนิกายการทางแพทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

(๑) อนุญาตให้แพทย์ ทันตแพทย์และเภสัชกรชาวไทยมุสลิม ที่สำเร็จการจากต่างประเทศและแพทยสภารับรองแล้ว แต่ยังไม่ได้อนุญาตประกอบวิชาชีพ สามารถเข้าทำงานในโรงพยาบาลของรัฐในจังหวัดชายแดนฯ ได้ในตำแหน่งข้าราชการประจำ

(๒) บุคคลตามข้อ (๑) ที่เคยทำงานในโรงพยาบาลในฐานะลูกจ้างชั่วคราว ครบ ๓ ปี แล้วควรจะมีการประเมินผล และออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเป็นกรณีพิเศษ

(๓) บุคคลตามข้อ (๑) ที่ยังไม่ได้ทำงาน แต่มีความประสงค์จะกลับมารับใช้ชาติ ช่วยเหลือประชาชนในท้องที่ของตนเอง ให้สามารถกลับมาทำงานได้ทันที

อนึ่ง หากการดำเนินการตาม (๑) - (๓) ข้างต้น เป็นการดำเนินการที่ขัดต่อระเบียบข้อบังคับ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กระทรวงสาธารณสุขต้องแก้ไข กฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องเท่าที่ กฎ ระเบียบจะเปิดช่องให้ทำได้ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาย่างเต็มความสามารถ ทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนการบำบัดรักษาผู้ป่วยในพื้นที่ซึ่งมีความแตกต่างในทางภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม หากได้แพทย์ที่มีภาษาศาสนาและวัฒนธรรมเดียวกันจะช่วยแก้ไขปัญหาด้านจิตวิทยาได้ด้วย

๖. เฝ้าระวังให้กระทรวงสาธารณสุขจัดระบบการป้องกันโรคที่จะมีความรุนแรงในพื้นที่ภาคใต้ โดยเฉพาะไข้มาเลเรียตามแนวชายแดนไทย-มาเลเซีย โรคเอดส์ และโรคติดต่อที่เข้ามากับแรงงานต่างด้าว ตลอดจนประสานการแก้ไขปัญหาดังเลศติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยให้ดำเนินการดังนี้

(๑) ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มนักเรียนและผู้ใช้แรงงาน จังหวัด สงขลา สตูล ยะลา ปัตตานีและนราธิวาส

(๒) ป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคเอดส์ จังหวัดสงขลา สตูล ยะลา ปัตตานี และ นราธิวาส

(๓) เสริมสร้างสุขภาพประชาชน จังหวัดสงขลา สตูล ยะลา ปัตตานี และ นราธิวาส

(๔) เฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ จังหวัดสงขลา สตูล ยะลา ปัตตานี และ นราธิวาส

๗. ส่งเสริมการดำเนินการเรื่องการคุ้มครองสวัสดิภาพเยาวชนโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูเยาวชนที่กระทำความผิด ณ จังหวัด ยะลา ปัตตานี นราธิวาส สงขลา และสตูล

๓.๕ ปัญหากลไกรัฐด้านการเมืองการปกครอง

การแก้ปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะบรรลุวัตถุประสงค์อย่างยั่งยืนได้ จะอยู่ที่ความร่วมมือของประชาชนที่มีต่อองค์กรภาครัฐ โดยภาครัฐจะต้องเป็น กลไกหลักในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และทำให้ประชาชนไว้วางใจและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา อย่างผู้ที่บรรลุดีภาวะทางการเมือง และหากประชาชนเห็นความสำคัญและคุณค่าของนโยบายหรือ แผนงานทางราชการ มีความรู้ความเข้าใจก็จะให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง ต่อเนื่อง ปัญหาความมั่นคง ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็จะเข้าสู่สภาวะปกติ และมีความเจริญก้าวหน้าโดยอาจกล่าวได้ว่า กลไก ของรัฐมีความสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหา หากการแก้ไขปัญหานั้นได้ผลก็แสดงว่าแผนงานหรือนโยบายต่าง ๆ ที่รัฐได้วางมาตรการไว้ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติของรัฐได้ดำเนินการอย่างถูกต้องทาง แล้ว

สภาพปัญหา

ปัญหาในระดับโครงสร้างที่เป็นจุดอ่อนสำคัญคือโครงสร้างการบริหาร คณะกรรมาธิการ ขอเสนอความเป็นมาและผลกระทบของปัญหา ๒ ประการคือ

๑. ปัญหาพื้นฐานทางโครงสร้างที่สำคัญมี ๒ ปัจจัย คือ

๑) มีความขัดแย้งเชิงลึกจากนโยบายและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่มีมาในอดีต เช่น การใช้กำลังปราบปรามผู้ที่ถูกสงสัยเป็นชนวนการโจรก่อการร้าย จึงมีผลให้กลุ่มคนบางกลุ่มเกิด อกตိฝังลึกในจิตใจ แม้นโยบายของรัฐจะเปลี่ยนแปลงไปแล้ว แต่ประสบการณ์และอคติที่ฝังอยู่ในจิตใจ ยังสลายไปไม่หมดสิ้น

๒) การไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือถูกรังแกจากเจ้าหน้าที่ แม้ไม่ได้เกิดขึ้นกับตัวเอง แต่รู้สึกจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นว่า “เขาทำพวกเรา” รังแกพี่น้องร่วมศาสนา และในอดีตที่ต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน ปัญหาการสื่อสารภาษายังมีอยู่ซึ่งอาจจะลดลงบ้างบางพื้นที่ และปัญหาด้านภาษานี้ยังผลให้เกิดการแบ่งแยกพวกเขาพวกเรา

๒.๑ ปัญหาการปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาให้รักษาความสงบเรียบร้อย ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติจะปฏิบัติการโดยไม่รู้สึกลำบากใจและลงมือกระทำโดยคิดเพียงว่ากำลังรักษาความสงบเรียบร้อยหรือจัดการกับพวกโจร ซึ่งอาจรุนแรงกว่าความจำเป็น โดยเฉพาะหากชาวบ้านรู้ว่าผู้ที่ถูกกระทำเป็นคนบริสุทธิ์ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายหรือทราบว่ามีคนก่อการร้ายมีความเป็นมาอย่างไร รับผิดชอบต่อใคร ก็จะทำให้ชาวบ้านต่อต้านรัฐ และเมื่อมีเหตุการณ์ก่อการร้ายเกิดขึ้นอีกก็จะเป็นการเพิ่มความซับซ้อนของปัญหาว่าเป็นผู้ใดลงมือกระทำ โจรทั่วไปหรือขบวนการโจรก่อการร้าย

๒.๒ เหตุการณ์จากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งมีการสลับเปลี่ยนโยกย้ายข้าราชการทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่อง ประชาชนสับสนเหตุการณ์ในอนาคตจะเป็นอย่างไร ซึ่งในช่วงเวลาก่อนหรือหลังการเปลี่ยนแปลงอาจมีการสร้างสถานการณ์และยากแก่การสรุปว่าฝ่ายใดเป็นผู้กระทำ

๒.๓ การส่งข้าราชการไปประจำในพื้นที่ อาจมีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่จะได้รับในพื้นที่นั้น ๆ หรือบางกรณีส่งไปเพราะมีเจตนาจะลงโทษข้าราชการผู้นั้น อาจทำให้ในบางพื้นที่ที่มีข้าราชการที่ด้อยประสิทธิภาพ

๒.๔ ข้าราชการด้วยกันไม่ร่วมมือกัน ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากไม่กล้ากระทำการทั้งกัน ต่างฝ่ายต่างอยู่ไม่ก้าวต่อกัน แม้จะทราบว่าเจ้าหน้าที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่สุจริตหาผลประโยชน์จากสิ่งผิดกฎหมาย เมื่อมีเหตุการณ์ก่อการร้ายหรือมีการกระทำที่ผิดกฎหมายที่จะต้องขอความร่วมมือกัน อีกฝ่ายหนึ่งจะไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควรหรือยิ่งไปกว่านั้นคือ เพิกเฉยเสีย เพราะเห็นว่าไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว

๒.๕ ข้าราชการและชาวบ้านที่ดีไม่ยอมร่วมมือ ไม่กล้าพูดความจริงแม้จะรู้เหตุการณ์ดี เพราะไม่ยอมเสี่ยงอันตราย

๒.๖ ประชาชนเสื่อมศรัทธาและไม่ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ ข้อนี้เป็นเหตุผลที่สำคัญที่สุด เพราะพฤติกรรมที่หมดศรัทธาซึ่งก็คือ ชาวบ้านรู้และสื่อสารส่งข่าวถึงกัน เพราะมีพื้นฐานคือ “พวกเรา” ต้องรักและสามัคคีกันเพื่อความอยู่รอดและไม่ถูกรังแก แม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ที่พูดไม่จริงก็จะฝังใจว่าไม่มีใครจริงใจกับเรา แม้สถานการณ์บางห้วงเวลาจะดีขึ้นและชาวบ้านบางคนต้องการจะส่งข่าวสารให้แก่ทางราชการ แต่ก็ไม่กล้าเพราะไม่แน่ใจในความปลอดภัยของตน ข้อเท็จจริงนี้เป็นเหตุที่สำคัญที่สุดที่ราษฎรไม่ให้ความร่วมมือกับทางราชการ สิ่งที่พบเสมอเมื่อเกิดเหตุร้ายชาวบ้านจะพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า “ไม่รู้ ไม่เห็น” และมีการตักเตือนกันโดยอ้อมอย่างเด็ดขาดว่า “อย่าไปบอกเจ้าหน้าที่”

และถ้ามีกรณีเจ้าหน้าที่คนใดยุ่งเกี่ยวกับสิ่งผิดกฎหมายก็จะพูดกันอย่างติดปากว่า “กลัวเจ้าหน้าที่มากกว่าใคร”

แนวทางแก้ปัญหา

๑. สร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับทุกฝ่ายเห็นคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรมอันเป็นจุดแข็งของสังคมที่เป็นพลังสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนา ตลอดจนสามารถทำงานร่วมกันเมื่อมีภัยหรือมีปัญหา

๒. สร้างความเข้าใจในคุณค่าและความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนต่างวัฒนธรรมบนพื้นฐานของความเคารพและการยอมรับในความแตกต่างของการอยู่ร่วมกันอย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีโดยสันติสุข

๓. ให้การดำเนินวิถีชีวิตและการปฏิบัติตามหลักศาสนาเป็นไปโดยไม่มีอุปสรรค ปรับทัศนคติที่ไม่ถูกต้อง และปรับกระบวนของราชการ โดยทุกฝ่ายต้องศึกษาและเข้าใจคุณค่าของวิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่เป็นจุดแข็ง และใช้จุดแข็งเพื่อการแก้ไขปัญหาให้สังคมมีความมั่นคงที่ยั่งยืน

๔. สนับสนุนให้หน่วยงานการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่นและชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาให้มากที่สุด โดยจัดกระบวนการหรือกลไกการบริหารจัดการของรัฐที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาพื้นที่

๕. สรรหาและพัฒนาข้าราชการให้มีคุณลักษณะเหมาะสมสำหรับปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และโยกย้ายข้าราชการที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมออกจากพื้นที่

๖. สนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่มีโอกาสและบทบาทในการมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหาและการพัฒนา และการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายในสังคม เพื่อปกป้องวิถีชีวิตของคนในสังคมจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงและแรงกดดันจากภายนอก

๗. สนับสนุนองค์กรปกครองท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล ให้ประสานงานกำหนดกิจกรรมหลัก คือ การส่งเสริมให้สถาบันครอบครัวในพื้นที่ได้เรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำงานในกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม อันจะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามัคคี โดยยึดหลัก “อยู่อย่างมุสลิมในสังคมไทย แต่ร่วมกิจกรรมกับเพื่อนร่วมชาติอย่างมีความสุข”

๘. ให้มีการอบรมข้าราชการที่จะไปประจำในพื้นที่ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เป็นตัวแทนของรัฐที่จะไปทำงานร่วมกับประชาชนในพื้นที่ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการสร้างปัญหาทางสังคม จิตวิทยา โดยไม่ได้ตั้งใจ

อนึ่ง การสรรหาข้าราชการไปประจำพื้นที่ รัฐควรกำหนดนโยบายส่งคนในพื้นที่เป็นหลัก ซึ่งจักเป็นการวางรากฐานและการกำหนดทิศทาง การแก้ไขปัญหาก็ถูกต้อง แม้จะต้องอาศัยระยะเวลา ในการแก้ไขปัญหาก็ตาม

๓.๖ ปัญหาด้านการต่างประเทศ

ผลกระทบจากการก่อการร้ายในต่างประเทศ

ในสถานการณ์โลกปัจจุบัน มีการก่อวินาศกรรมในประเทศต่าง ๆ ด้วยการกระทำของ เครือข่ายผู้ก่อการร้าย ซึ่งดำเนินการเป็นระยะ ๆ และการหลบซ่อนของเครือข่ายผู้ก่อการร้ายจะลึกลับ ไม่ปรากฏต่อสายตาชาวโลกทำให้ยากต่อการปราบปราม แม้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจะร่วมมือกันก็ตาม การก่อวินาศกรรมแม้จะไม่มีผลเกี่ยวข้องและเกิดขึ้นกับประเทศไทย แต่ก็มีอาจประมาณได้ เพราะ อาจมีการข่าวต่างประเทศเชื่อมโยงสถานการณ์กับขบวนการก่อการร้ายทำให้ประเทศไทยเสียหายต่อ ชื่อเสียงได้ เช่น กรณีที่มีการจับกุมชาวไทยมุสลิม ๒ คน ที่ประเทศกัมพูชา เมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๔๖ ด้วยข้อหา อาจเป็นสมาชิกเครือข่าย “เจมาฮิสลามียาห์” ซึ่งเชื่อว่าเป็นกลุ่มก่อการร้ายระดับภูมิภาคที่อยู่อีกหลัง การก่อวินาศกรรมที่เกาะบาหลีประเทศอินโดนีเซีย และมีสายสัมพันธ์กับเครือข่าย ก่อการร้าย “อัลไกด้า”

การก่อวินาศกรรมไม่จำเป็นเป็นการกระทำของคนกลุ่มใด ชาวไทยมุสลิมก็จะไม่ สนับสนุนอย่างแน่นอน แต่เมื่อมีการจับกุมชาวไทยมุสลิมตามกรณีดังกล่าว ทำให้ชาวไทยมุสลิมใน จังหวัดชายแดนภาคใต้มีการเคลื่อนไหว แสดงความคิดเห็นเพื่อเรียกร้องหาความเป็นธรรม ให้รัฐ ดำเนินการช่วยเหลือผู้ถูกจับกุม เพราะเชื่อว่าบุคคลทั้งสองเข้าไปในประเทศกัมพูชาโดยมิได้มีเจตนา เข้าไปก่อการร้ายตามที่ประเทศกัมพูชากล่าวหา เพียงแต่ต้องการไปเผยแพร่ศาสนาอิสลามและทำงาน หาเลี้ยงชีพโดยสุจริต ซึ่งทำงานอยู่ที่มูลนิธิมุสลิมกอรอ ที่ได้จดทะเบียนเป็นองค์กร NGO อย่างถูกต้องตามระเบียบของประเทศกัมพูชา โดยมูลนิธินี้ ได้รับเงินบริจาคจากประเทศซาอุดีอาระเบีย และ งานหลักของมูลนิธิคือการเปิดโรงเรียนสอนศาสนา

ไม่ว่าบุคคลทั้ง ๒ จะมีความเกี่ยวข้องกับขบวนการก่อการร้ายต่างประเทศหรือไม่ แต่ เมื่อถูกจับกุมที่ต่างประเทศด้วยข้อกล่าวหาร้ายแรงว่ามีความสัมพันธ์กับเครือข่ายก่อการร้ายระดับ ประเทศ ย่อมมีผลกระทบต่อชื่อเสียงของประเทศ กรณีเช่นนี้ เป็นปัญหาระหว่างประเทศ ที่รัฐจะต้อง สร้างความเข้าใจกับประเทศเพื่อนบ้านและสังคมโลก ให้รู้ว่าเป็นประเทศไทยไม่มีความเกี่ยวข้องกับขบวนการก่อการร้าย ไม่จำเป็นในหรือนอกประเทศ และรัฐต้องดำเนินการช่วยเหลือผู้ถูกจับกุมให้พ้นจากข้อ กล่าวหา หากชาวไทยมุสลิมที่ถูกจับกุมไม่มีความผิด พร้อมกันนี้ รัฐจะต้องคลี่คลายสถานการณ์ความไม่ สันในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้หมดไป โดยปราศจากข้อสงสัยของชาวต่างประเทศว่า สถานการณ์ชายแดน ภาคใต้เป็นสถานการณ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับขบวนการก่อการร้าย แม้ว่าในอดีตสถานการณ์ความไม่สงบ

ร้อยในภาคใต้จะเชื่อมโยงกับกลุ่มขบวนการก่อการร้าย และได้รับการสนับสนุนจากประเทศมุสลิมบางประเทศ ซึ่งเหตุการณ์ในอดีตนี้อาจทำให้ประชาชนชาวไทยและชาวต่างประเทศเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนในสถานการณ์ ปัจจุบันว่าประเทศไทยยังมีความเกี่ยวข้องกับขบวนการก่อการร้าย แต่นั่นคือเหตุการณ์ในอดีตเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้สังคมโลกรู้ว่า ประเทศไทยไม่มีความเกี่ยวข้องกับขบวนการก่อการร้ายใด ๆ ทั้งสิ้น และเหตุการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยเกิดขึ้น ในปัจจุบันแต่เป็นเพียงปัญหภายในประเทศเท่านั้น

บุคคลสองสัญชาติกับปัญหาความมั่นคงของประเทศ

เนื่องจากประเทศมาเลเซียได้เปิดช่องทางให้คนไทยมุสลิมสามารถทำบัตรประชาชนมาเลเซียได้ เพื่อประโยชน์ทางการเมืองในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จึงทำให้ชาวไทยมุสลิมไปทำบัตรประชาชนมาเลเซียเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในจังหวัดนราธิวาสเพียงจังหวัดเดียวมีบุคคลสองสัญชาติประมาณ ๑๐,๐๐๐ คน โดยส่วนใหญ่ของชาวไทยมุสลิมที่ไปทำบัตรประชาชนมาเลเซีย จะมีวัตถุประสงค์เพื่อไปทำงานเลี้ยงชีพ ซึ่งบุคคลสองสัญชาติกลุ่มนี้ จะไม่มีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่อีกกลุ่มหนึ่งจะเป็นพวกกระทำความผิดแล้วหลบหนีเข้าประเทศมาเลเซีย รวมทั้งพวกที่มีพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ ซึ่งคนกลุ่มนี้จะต้องถอนสัญชาติมาเลเซีย เพื่อดำเนินการตามกฎหมาย

สภาพปัญหา

๑. กลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ อาศัยประโยชน์การถือบัตรประจำตัวประชาชนสองสัญชาติ เข้าไปในประเทศมาเลเซีย เพื่อเตรียมการวางแผนก่อการร้าย ไม่สงบเรียบร้อย หรือหลีกเลี่ยง หลบซ่อนการตรวจสอบของทางราชการไทย ทำให้การป้องกันและตรวจสอบของประเทศไทยยากยิ่งขึ้นและได้ข้อมูลที่ไม่ชัดเจน

๒. กลุ่มคนที่ได้กระทำความผิดแล้วหลบหนีเข้าประเทศมาเลเซียทำให้ยากต่อการติดตามและจับกุม

๓. ประเทศมาเลเซียมีข้อจำกัดในการช่วยประเทศไทยปราบปรามผู้ก่อการร้าย เนื่องจากการถอนสัญชาติมาเลเซียของบุคคลสองสัญชาติอาจมีผลกระทบทางด้านการเมืองของประเทศตน และเกรงว่าจะถูกกดดันจากประชาชนชาวมาเลเซียด้วยกันว่ารัฐบาลทำร้ายคนชาติเดียวกัน อีกทั้งอาจถูกกดดันจากกระแสต่อต้านของโลกมุสลิมด้วย

๔. การปฏิบัติตามสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศไทยกับมาเลเซีย การดำเนินการในภาคปฏิบัติยังไม่มีการประชุมงานร่วมกัน เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติที่ชัดเจน เช่น การดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะต้องมีการกำหนดหลักปฏิบัติให้ชัดเจนโดยต้องระบุว่าผู้กระทำ

ความผิดเป็นใคร ทำความผิดอะไร มีหลักฐานที่ชัดเจนอย่างไร เป็นต้น ซึ่งองค์ประกอบและหลักเกณฑ์การปฏิบัติเหล่านี้จะนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ และประเทศไทยกับมาเลเซียจะต้องทำความเข้าใจกันให้ชัดเจน

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. ให้รัฐบาลกำหนดนโยบายด้านต่างประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาบุคคลสองสัญชาติ โดยอาจตั้งคณะกรรมการร่วมกับประเทศมาเลเซีย และดำเนินการแยกกลุ่มบุคคลสองสัญชาติให้ชัดเจน โดยกลุ่มที่ไปทำงานเลี้ยงชีพโดยสุจริตให้ร่วมกันสนับสนุนช่วยเหลือต่อไป แต่กลุ่มผู้กระทำความผิดและกลุ่มที่มีพฤติกรรมเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศทั้งสอง ให้ดำเนินการตรวจสอบป้องกัน และปราบปรามอย่างจริงจัง

๒. ให้ประเทศมาเลเซียตระหนักว่า ปัญหาเรื่องการก่อการร้ายเป็นปัญหาระหว่างประเทศทั้งสอง เนื่องจากจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาพื้นที่ชายแดนไทยและรัฐตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย โดยเฉพาะการดำเนินโครงการอุตสาหกรรมที่จะมีขึ้นในอนาคต การจัดปัญหาโจรก่อการร้ายจะช่วยเสริมสร้างเสถียรภาพ ความมั่นคง และส่งเสริมการลงทุน การท่องเที่ยว เศรษฐกิจ การค้า และการไปมาหาสู่ระหว่างประชาชนของประเทศทั้งสอง ซึ่งเปรียบเสมือนว่าเป็นพี่น้องกัน ดังนั้น จึงไม่ควรให้ปัญหาโจรก่อการร้ายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

๓. การประสานขอความร่วมมือให้ประเทศมาเลเซียถอนสัญชาติมาเลเซียของบุคคลสองสัญชาติ เป็นปัญหาระหว่างประเทศซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องเชื้อชาติและศาสนาที่มีความละเอียดอ่อนและลึกซึ้ง และยากต่อการดำเนินการของประเทศมาเลเซีย ดังนั้นการส่งรายชื่อผู้ก่อการร้าย เพื่อให้ประเทศมาเลเซียตรวจสอบและดำเนินการจะต้องมีความรอบคอบ ถูกต้อง ชัดเจนและระมัดระวังผลกระทบด้านความสัมพันธ์เป็นกรณีพิเศษ

๔. การประสานงานขอความร่วมมือให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามสนธิสัญญาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศไทยกับมาเลเซีย โดยที่โจรก่อการร้ายที่ได้กระทำความผิดบนผืนแผ่นดินของประเทศไทยแล้วหลบหนีไปซ่อนตัวอยู่ในประเทศมาเลเซีย เป็นผู้ต้องหาคดีอาญาของแผ่นดิน หากมีหมายจับตามกฎหมายการยุติธรรมของประเทศไทย ผู้ต้องหาเหล่านั้นย่อมมิใช่ผู้ต้องหาคดีการเมือง ดังนั้นจะใช้สิทธิพักอาศัยอยู่ในประเทศมาเลเซีย ในฐานะผู้ลี้ภัยไม่ได้ รัฐบาลต้องดำเนินการขอความร่วมมือให้ประเทศมาเลเซียส่งผู้นั้นกลับมายังประเทศไทยเพื่อดำเนินการตามกฎหมายต่อไป แต่รัฐบาลไทยต้องมีข้อมูลที่ชัดเจนและถูกต้องโดยเจาะจงองค์ประกอบสำคัญลงไปว่า ผู้กระทำความผิดมีกี่คน เป็นผู้ใด ทำความผิดเรื่องอะไร มีหลักฐานที่ชัดเจนอย่างไร เป็นต้น

ข้อสังเกตการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศอาเซียนและโลกมุสลิม

๑. ควรมีหน่วยงานขององค์กรมุสลิมไทยที่ทำหน้าที่เฉพาะการไปสร้างความเข้าใจกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม เพื่อยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยมีฐานะเป็นทูตทางศาสนาของชาวไทยมุสลิม

๒. มุ่งเน้นการช่วยเหลือ เกื้อกูลระหว่างกันโดยเฉพาะเรื่องการศึกษา การแก้ปัญหาแรงงานและการว่างงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศอาเซียนและตะวันออกกลาง

ส่วนที่สาม

ข้อเสนอการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนและ
หลักปฏิบัติของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๑. การแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

๑.๑ มูลเหตุเชิงลึกของปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย

ปัญหาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ถือเป็นกรณีตัวอย่างอันหนึ่งที่สาหัส สะท้อนถึงความขัดแย้งที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในสังคมไทย เพียงแต่ต่างกันตรงที่กระแสในสังคมและสื่อมวลชนจะพุ่งเป้าความสนใจไปที่กรณีความขัดแย้งในบริเวณพื้นที่ชายแดนภาคใต้เป็นหลัก อันเนื่องมาจากลักษณะเด่นของอนุภูมิภาคแห่งนี้

ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงแล้ว รูปแบบความขัดแย้งในลักษณะดังกล่าว ปรากฏขึ้นอยู่ทั่วไปในผืนแผ่นดินไทย สังคมไทยยังคงมีทัศนคติและการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมต่อกลุ่มคนต่าง ๆ ที่อยู่ชายขอบของสังคม โดยเฉพาะคนชายขอบในลักษณะของกลุ่มเชื้อชาติและอนุวัฒนธรรมอื่นที่แตกต่าง อาทิ ชนกลุ่มน้อยทางชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อยทางศาสนาและกลุ่มความเชื่อ คนชายขอบที่ด้อยโอกาสทางสังคม เช่น คนพิการ คนเร่ร่อน เป็นต้น

มูลเหตุที่ลึกที่สุดของปัญหาดังกล่าว มีต้นตอมาจากรากเหง้าทางวัฒนธรรมความคิด นั่นคือการที่คนในสังคมไทยส่วนใหญ่มีความคิดที่ยังไม่เห็นคุณค่าในความแตกต่างหลากหลาย ยังไม่เห็นว่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานความเป็นจริงที่ดำรงอยู่ของทุกสังคมในโลกและเป็นทุนทางสังคมที่มีมูลค่ามหาศาล หากรู้จักนำมาผสมผสานและใช้ให้เป็นประโยชน์ในทางที่ถูกต้อง รากปัญหาดังกล่าวจึงเป็นเงื่อนไขเชิงวัฒนธรรมความคิดของคนในสังคม โดยสะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรมการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมต่อกลุ่มอนุวัฒนธรรมอื่น ๆ

การแก้ไขปัญหานี้ในประเด็นดังกล่าว จำเป็นต้องเริ่มที่การปรับเปลี่ยนโลกทัศน์ความคิดของคนในสังคมให้ถูกต้อง เนื่องจากโลกทัศน์เป็นตัวกำหนดค่านิยม และค่านิยมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม ดังนั้น หากจะเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในสังคมให้ถูกต้องอย่างถาวร จึงต้องเปลี่ยนโลกทัศน์และค่านิยมของคนเป็นอันดับแรก

สำหรับในกรณีปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยที่มีต่อกลุ่มคนต่างวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังมานาน ควรที่จะต้องรับเร่งแก้ไขให้หมดสิ้นไปโดยมิช้า ดังนั้น เพื่อให้อัตราการเปลี่ยนแปลงที่ระดับวัฒนธรรมความคิดเป็นไปโดยรวดเร็วและเกิดความชัดเจน ภาครัฐควรจะศึกษาพิจารณาถึงพฤติกรรมของคนในสังคม ทั้งข้าราชการ และบุคคลทั่วไปว่ามีพฤติกรรมใดบ้างที่สร้างความแตกแยก และพฤติกรรมใดที่สร้างความสมานฉันท์อันควรเป็นแนวปฏิบัติของคนในสังคม

เมื่อพิจารณาถึงสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่านโยบายของภาครัฐนับได้ว่าเป็นนโยบายที่ให้ความสำคัญกับปรัชญาความคิดในเรื่องการเห็นคุณค่าในความแตกต่างหลากหลาย ดังจะเห็นได้จากแนวนโยบายของสภาความมั่นคงแห่งชาติ และแนวนโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบันซึ่งได้เขียนระบุไว้อย่างชัดเจนเป็นที่ทราบทั่วกัน

อย่างไรก็ตาม ปมปัญหาความขัดแย้งยังเกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ และต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากกรณีปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นกรณีตัวอย่าง จากการศึกษาของคณะกรรมการฯ ชุดนี้มีความเห็นพร้อมกันว่า ปมเหตุที่สำคัญมาจากการเกิดช่องว่างระหว่างนโยบายกับแนวการปฏิบัติ ปฏิบัติ กล่าวคือ การปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนบางส่วนไม่สอดคล้องกับแนวนโยบายในเรื่องการเห็นคุณค่าความแตกต่างหลากหลาย ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญของสภาความมั่นคงแห่งชาติและรัฐบาลชุดปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุป ช่องว่างระหว่างนโยบายระดับชาติที่ถูกต้องกับวิถีปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกันนี้ เป็นเสมือนการสร้างเงื่อนไขที่สำคัญของปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยที่ยังคงเรื้อรังอยู่ในปัจจุบัน

๑.๒ ข้อเสนอแนะในภาคปฏิบัติต่อรัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

คณะกรรมการวิชาการวิสามัญพิจารณาศึกษาการลอบวางระเบิดและก่อความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีข้อเสนอแนะบางประการในภาคปฏิบัติที่อยากให้รัฐบาลรับไว้พิจารณาและดำเนินการ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยลุล่วงไปอย่างถาวร ดังนี้

๑) นายกรัฐมนตรีควรประกาศเจตนารมณ์สู่สาธารณะในวงกว้าง และทำการรณรงค์อย่างจริงจังให้คนไทยเห็นคุณค่าในความแตกต่างหลากหลาย โดยสั่งให้หน่วยงานรัฐทุกหน่วยปฏิบัติตาม

๒) รัฐบาลมอบหมายให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ทำการศึกษาและแก้ไขใน ๔ เรื่อง เจาะจง ดังนี้

๒.๑ ศึกษาและแก้ไขแนวการปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐที่ทำผิดต่อปรัชญาความคิดการเห็นคุณค่าความแตกต่างหลากหลาย

เนื่องด้วยในบางครั้งหน่วยงานเหล่านี้อาจกระทำผิดต่อปรัชญาดังกล่าว โดยไม่รู้ตัว จึงเห็นควรให้ทำการศึกษาในเรื่องดังกล่าวอย่างเจาะจง ในกระทรวง ทบวง กรม กอง และหน่วยงานปฏิบัติทุกหน่วยอย่างละเอียดและครบถ้วน โดยมุ่งพิจารณาในส่วนของการทำงานภาคปฏิบัติเป็นหลัก ว่าขัดต่อปรัชญาและแนวนโยบายดังกล่าวอย่างไร พร้อมทั้งเสนอแนวพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าวอย่างเหมาะสม และทำการแก้ไขพฤติกรรมเหล่านั้นโดยทันที โดยบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน ประกาศเป็นกฎกระทรวงหรือคำสั่งนายกรัฐมนตรี

๒.๒ ศึกษาถึงแนวปฏิบัติทั่วไปของคนในสังคมไทยที่ประพฤติไม่สอดคล้องต่อปรัชญาความคิดการเห็นคุณค่าความแตกต่างหลากหลาย

โดยอาจมอบหมายให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องร่วมกับสถาบันการศึกษาและองค์กรทางสังคมอื่น ๆ ทำการศึกษาวิจัยถึงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติสำหรับคนทั่วไปในสังคมไทย ให้สอดคล้องกับปรัชญาแนวคิดดังกล่าว อาจอยู่ในรูปแบบของโครงการวิจัยที่จัดสรรงบประมาณของรัฐจัดจ้างหน่วยงาน/องค์กรเหล่านี้ ทำและเผยแพร่ผลการศึกษาให้สาธารณชนรับทราบในวงกว้าง พร้อมทั้งทำการรณรงค์เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าวอย่างต่อเนื่องจริงจัง

๒.๓ ศึกษาพิจารณาและจัดทำ "ดัชนีวัดความสงบ" เพื่อนำมาปรับใช้กับสังคมไทย การจัดทำดัชนีวัดความสงบจะเป็นการใส่ทัศนคติและค่านิยมในมุมมองให้กับคนในสังคมไทย อันจะช่วยให้สังคมไทยมีค่านิยมแสวงหาสันติภาพระหว่างกันมากขึ้น และเป็นการส่งเสริมปรัชญาความคิดการเห็นคุณค่าความแตกต่างหลากหลายในขณะเดียวกัน

การจัดทำดัชนีดังกล่าว อาจดำเนินการโดยสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) เป็นหน่วยงานกลางในการสร้างเครือข่ายระดมความคิดของคนกลุ่มต่าง ๆ และองค์กรต่าง ๆ ในประเทศไทยมาร่วมกันจัดทำดัชนีขึ้น โดยกำหนดให้มีการรายงานค่าดัชนีเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ อาทิ รายไตรมาส เป็นต้น เพื่อประเมินถึงสถานการณ์ปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร พร้อมทั้งจะสามารถปรับแผนปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ทันที

๒.๔ ศึกษาถึงหน่วยงานทั้งภาครัฐและองค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐ ที่ไม่ได้รับการถ่วงดุลในทางทฤษฎีและปฏิบัติอย่างเหมาะสม และเสนอแนวทางการตรวจสอบถ่วงดุลที่เหมาะสมต่อหน่วยงานเหล่านั้น

การตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างหน่วยงานเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะช่วยให้การกระทำ ความผิดต่อปรัชญาความคิดการเห็นคุณค่าความแตกต่างหลากหลายของหน่วยงานเหล่านั้นกระทำได้ยากขึ้น เนื่องด้วยมีการตรวจสอบซึ่งกันและกันอย่างแน่นหนา แต่การตรวจสอบถ่วงดุลจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อข้อกำหนดในการถ่วงดุลในทางทฤษฎีนั้นต้องมีความรัดกุม และในทางปฏิบัติจะต้องดำเนินการอย่างเหมาะสม โดยต้องมียกเว้นควบคุมไม่ให้เกิดช่องว่างระหว่างทฤษฎีที่วางไว้และในทางปฏิบัติจริงที่เกิดขึ้น และอาจเปิดให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีส่วนร่วมตรวจสอบซึ่งกันและกัน ดังนั้น การศึกษาในเรื่องดังกล่าวจึงเป็นสิ่งสำคัญที่มีอาจสนใจได้ และเมื่อได้ผลการศึกษาคัดเจนแล้วให้นำมาจัดทำเป็นแนวทางการตรวจสอบถ่วงดุลที่เหมาะสม ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ประกาศเป็นคำสั่งนายกรัฐมนตรีต่อไป

๒. ข้อเสนอการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อชาวไทยมุสลิม

๒.๑ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับระเบียบราชการหรือพิธีการ

แม้ว่าผู้นับถือศาสนาอิสลามในประเทศไทยมีจำนวนน้อยกว่าผู้นับถือศาสนาพุทธ แต่มีได้หมายความว่าชาวไทยมุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อยที่จะต้องปฏิบัติตามสังคมชาวพุทธทุกกรณี เนื่องจากศาสนาทั้งสองมีค่านิยมที่แตกต่างกันหลักปฏิบัติย่อมแตกต่างกันไป คนไทยต้องยอมรับในความแตกต่างซึ่งกันและกัน หากจะพยายามนำมาประยุกต์หรือยกปัญหาเพื่อจะหลอมรวมให้มีรูปแบบปฏิบัติอย่างเดียวกัน ก็จะทำให้เกิดความแตกแยกระหว่างคนในชาติมากกว่าที่จะเกิดความเป็นเอกภาพ เพราะแม้ว่าทางราชการจะมีความปรารถนาดีเพียงใดก็ไม่อาจทำให้ชาวไทยมุสลิมเกิดความรู้สึกที่ดีได้ เพราะเมื่อมีการปฏิบัติที่ขัดกับหลักการของศาสนาแล้ว ความรู้สึกดีๆ ของชาวไทยมุสลิมจะคิดว่าถูกบังคับ เพราะฉะนั้นควรเปิดโอกาสให้ทั้งสองศาสนาได้ปฏิบัติตามหลักศาสนาของตนด้วยความเคารพในความแตกต่างของกันและกัน ซึ่งเป็นวิธีเดียวเท่านั้นที่จะรักษาความมั่นคงของสังคมไว้ได้

ดังนั้น คณะกรรมการจึงขอเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมตามระเบียบพิธีการที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม ดังนี้

๑) ปัญหาการประกอบพิธีการที่มีการจัดรูปเขียนบูชาพระรัตนตรัย

ให้ชาวไทยมุสลิมนั่งอยู่กับที่ตามเดิม และถ้าจะยืนให้ยืนต้อนรับเฉพาะประธานขณะประธานเดินเข้าห้องประชุมเท่านั้น

๒) ปัญหาการเรียนตามหลักสูตรวิชาบังคับและการร่วมกิจกรรมให้ครูในสถานศึกษา

ให้ชาวไทยมุสลิมงดเว้นการกราบเนื่องจากผิดหลักการศาสนาอิสลาม เช่น การกราบในวิชามวยไทย กระบี่กระบอง นาฏศิลป์

๓) ปัญหาในงานประเพณีต่าง ๆ

พิธีกรรมทางศาสนาที่แผ่อยู่ในประเพณีต่าง ๆ เช่น แห่เทียนเข้าพรรษา ลอยกระทง สงกรานต์ ทอดกฐิน ฯลฯ ไม่ควรเชื่อเชิญชาวไทยมุสลิมไปร่วมงานประเพณีดังกล่าว

๔) ปัญหาการร่วมกิจกรรมในวันสำคัญของไทย

การร่วมในพิธีวันสำคัญของชาติ เช่น วันปียมหาราช จะมีการถวายพวงมาลา แล้วมีการถวายบังคมพระบรมรูปทรงม้า ให้ชาวไทยมุสลิมงดเว้นการถวายบังคมพระบรมรูป เพราะการทำความเคารพแบบนี้จะผิดต่อบัญญัติศาสนาอิสลาม กรณีดังกล่าวให้ชาวไทยมุสลิมยืนตรงต่อหน้าพระบรมฉายาลักษณ์แทน

๕) ปัญหาการแต่งกายตามระเบียบราชการ

หากมีกรณีที่ต้องให้มุ่งทางเกนขาสั้น เช่น ชุดลูกเสือ ฯลฯ ต้องอนุโลม ให้ชาวไทยมุสลิมแต่งกายตามหลักศาสนาได้ คือให้มุ่งทางเกนขายาวคลุมหัวเข่า

๖) ปัญหาการทักทายในสถานศึกษา

ให้นักเรียนนักศึกษาไทยอิสลามทักทายกันตามรูปแบบวัฒนธรรมทางศาสนาอิสลามได้

๗) ปัญหาหลักสูตรในบทเรียน ให้นักเรียน นักศึกษา ไทยมุสลิมได้เรียนรู้วัฒนธรรมของศาสนาอื่นเป็นเพียงทฤษฎีเท่านั้น ไม่ควรบังคับให้นักเรียนปฏิบัติตามคำสอนศาสนาอื่น

๒.๒ ข้อควรปฏิบัติในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีดังนี้

๑. การปฏิบัติ

๑.๑ ข้าราชการที่ไปปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา โดยถือความสุจริตและเที่ยงธรรมเป็นหลัก

๑.๒ พึงบริการประชาชนด้วยอัธยาศัยไมตรีอันอ่อนโยน และให้ประชาชนที่มาใช้บริการได้รับความสะดวกตามสมควรภายในเวลาอันรวดเร็ว โดยไม่หวั่นเกรง หรือแสดงความรังเกียจประชาชนผู้มารับบริการ และควรแสดงให้เห็นว่าทุกคนได้รับความช่วยเหลืออย่างเสมอภาคกัน

๑.๓ ข้าราชการที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารพึงเอาใจใส่ดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างทั่วถึง หากปรากฏว่าข้าราชการคนใดกดขี่ ข่มเหง หรือใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมต่อราษฎร ควรมีการลงโทษอย่างเด็ดขาด และจะต้องไม่ช่วยเหลือหรือปิดบังเรื่องไว้ เพราะจะเป็นทางนำมาซึ่งความไม่พอใจ และก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นได้

๑.๔ ในการเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ครั้งแรกในท้องที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรจะได้ทำความรู้จัก หรือแสดงความเคารพต่อผู้นำทางศาสนาของจังหวัด อำเภอ หรือตำบลที่จะไปปฏิบัติงานนั้น เช่น ประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัด โต๊ะครู ตะเีตะยูติธรรม อิมาม กรรมการมัสยิด โดยจะต้องปฏิบัติตนด้วยความเคารพต่อผู้นำทางศาสนา ตามสมควรแก่ตำแหน่งหน้าที่ของท่านเหล่านั้น รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของศาสนาอิสลามตามสมควร

๑.๕ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานของรัฐจัดขึ้น เช่น การประชุมสัมมนา การออกพบปะกับประชาชนในหมู่บ้าน การเดินทางไปทัศนศึกษาดูงาน ฯลฯ ควรหลีกเลี่ยงวันศุกร์ หรือวันสำคัญทางศาสนาอิสลาม เช่น วันอีดิลฟิฏรี และวันอีดิลฮัจญ์ ทั้งนี้ หากหลีกเลี่ยงไม่ได้ ก็ควรจัดเวลาสำหรับการไปละหมาดในวันศุกร์ให้ได้ รวมทั้งตารางเวลาเรียนของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ควรจัดเวลาเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติศาสนกิจในวันศุกร์และวันธรรมดา สำหรับข้าราชการครู นักเรียน ที่นับถือศาสนาอิสลามด้วย

๑.๖ การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการโดยเฉพาะครูและตำรวจในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรจะต้องทำความเข้าใจถึงสิทธิหน้าที่ของผู้นับถือศาสนา ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญซึ่งให้สิทธิเสรีภาพแก่คนไทยทุกคนในการนับถือศาสนา เพื่อจะได้ปฏิบัติต่อกัน นักเรียน และประชาชนในพื้นที่ที่นับถือศาสนาอิสลามอย่างถูกต้อง

๒. การพูด

๒.๑ ข้าราชการที่ไปปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พึงเรียนรู้ภาษามลายู หากพูดและอ่านเขียนภาษามลายูได้ก็จะเป็นประโยชน์ทั้งในทางราชการและส่วนตัว เพราะจะทำให้การติดต่อสื่อสารเป็นไปด้วยดี และในทำนองเดียวกัน ให้ส่งเสริมชาวไทยมุสลิมเรียนรู้ภาษาไทยให้ทั่วถึงกันด้วย

๒.๒ ในการติดต่อสื่อสารกับประชาชน ต้องไม่ใช้ถ้อยคำที่หยาบคาย ไม่ใช้ถ้อยคำที่ถูกเหยียดหยามในการปฏิบัติหน้าที่ราชการหรือการกล่าวถ้อยคำที่ก่อให้เกิดความระแวงใจ เช่น กล่าวคำตำหนิการแต่งกาย วิธีแห่งการดำเนินชีวิต หลักปฏิบัติของศาสนา รวมทั้งแสดงการแบ่งแยกระหว่างคนที่นับถือศาสนาต่างกัน เช่น เรียกชาวไทยมุสลิมว่า “แขก” หรือ “ออรังมลายู” เป็นต้น

๓. การแต่งกาย

ข้าราชการไม่ควรตั้งข้อรังเกียจหรือบิบบังคับในเรื่องการแต่งกายของชาวไทยมุสลิม ควรจะได้อนุโลมให้เขาแต่งกายได้ตามประเพณีนิยม เพราะการแต่งกายเป็นข้อบังคับและขนบธรรมเนียมที่บัญญัติไว้ในศาสนาอิสลามด้วย เช่น

๓.๑ สตรีมุสลิมต้องแต่งกายปกปิดตัวร่างกาย (ฮิญาบ) ซึ่งจะมีทั้งผู้ถือปฏิบัติเคร่งครัด และแต่งกายแบบทั่วไป ควรให้การสนับสนุนและไม่นำความแตกต่างเป็นข้ออ้างเปรียบเทียบกับสู่การกีดกันไม่ให้ถือปฏิบัติตามหลักการศาสนา

๓.๒ ชาวไทยมุสลิมที่จะไปร่วมงานศพ จะแต่งกายแบบธรรมดาทั่วไป เนื่องจากการแต่งชุดดำมีดบบัญญัติศาสนาอิสลาม สำหรับผู้อื่นที่ไปร่วมงานศพของชาวไทยมุสลิมอาจแต่งชุดดำหรือแต่งกายแบบธรรมดาทั่วไปก็ได้

๔. การประพฤติปฏิบัติตน

๔.๑ ข้าราชการจะต้องถือว่าศาสนามีสิ่งที่จะแบ่งแยกคนไทยออกจากกัน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๓๔ ได้บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา นิิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน...”

๔.๒ พึงศึกษาหลักการ ศาสนบัญญัติ ขนบธรรมเนียมประเพณีและศาสนกิจของชาวไทยมุสลิมให้ทราบอย่างถี่ถ้วน เพื่อป้องกันการผิดพลาด

๔.๓ สำหรับข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่เป็นมุสลิม จะต้องปฏิบัติตามหลักการทางศาสนาอย่างเคร่งครัด และในโอกาสเดียวกันจะต้องประสานงานกับผู้ที่มีนับถือศาสนาอื่น โดยไม่มีการแบ่งแยกกัน

๔.๔ ข้าราชการพึงคบหาสมาคมและไปมาหาสู่รอบคอบกับชาวไทยมุสลิมซึ่งเป็นเพื่อนบ้านตามโอกาสอันสมควร โดยไม่มีรังเกียจเคียดแค้น

๔.๕ พึงละเว้นการประพฤติผิดข้อห้ามทางศาสนาอิสลาม ในชุมชนที่มีชาวไทยมุสลิมอยู่ก็ดี ในอาคารบ้านเรือนก็ดี หรือในศาสนสถาน เช่น มัสยิด และบ่อน้ำก็ดี จนเป็นที่รังเกียจของชาวไทยมุสลิม เช่น การรับประทานอาหารที่ปรุงด้วยเนื้อสัตว์ต้องห้าม การดื่มสุราเมรัย แม้จะมีชาวไทยมุสลิมที่ประพฤติไม่ดีบางคนจัดหามาเลี้ยงก็ตาม รวมทั้งการละเว้นการให้ของต้องห้ามตามหลักการศาสนา เช่น วัตถุมงคลเป็นของขวัญแก่ชาวไทยมุสลิม หรือการขอความร่วมมือให้ซื้อสิ่งของดังกล่าว

สำหรับเจ้าพนักงานที่จำเป็นจะต้องเข้าไปในชุมชนหรือเคหะสถานของชาวไทยมุสลิม เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามหมายค้นหรือหมายจับ และมีการนำสุนัขร่วมไปในการปฏิบัติงาน ต้องทำด้วยความระมัดระวัง เนื่องจากสุนัขเป็นสัตว์ที่หลักศาสนาห้ามมิให้สัมผัสหรือถูกต้อง

๔.๖ พึงละเว้นการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมต่อสตรีมุสลิม เช่น การอยู่สองต่อสอง การถูกเนื้อต้องตัว เว้นแต่กรณีจำเป็น เช่น การรักษาพยาบาล เป็นต้น เพราะหลักการศาสนาอิสลาม ห้ามสตรีติดลูกคัลกับบุรุษที่ไม่ใช่ญาติ โดยเฉพาะการอยู่ด้วยกันสองต่อสอง เมื่อผู้ปกครองหรือสามีไม่อยู่

๔.๗ พึงละเว้นการเชื้อเชิญให้ชาวไทยมุสลิมรับประทานเนื้อสัตว์ที่ต้องห้ามตามหลักการศาสนา หรือดื่มสุราและของมีนเมาทั้งในงานสังคมต่าง ๆ หรือเป็นการส่วนตัวไม่ว่า ณ ที่ใด

๔.๘ เมื่อข้าราชการมีความจำเป็นต้องเข้าไปมัสยิดหรือชุมชนมุสลิม หรือใช้สถานที่ของมัสยิดให้ปฏิบัติดังนี้

๑) สำหรับผู้ที่มีไม่ใช่มุสลิม ก่อนจะเข้ามัสยิดต้องได้รับอนุญาตจากอิหม่าม หรือกรรมการมัสยิดก่อน

๒) แต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สะอาดสุภาพเรียบร้อย เหมาะแก่กาลเทศะ

๓) ให้ถอดรองเท้าก่อนเข้ามัสยิด

๔) ไม่นำสิ่งของต้องห้ามตามหลักการศาสนาเข้าไปในบริเวณมัสยิด

๕) ห้ามคุยกันในเรื่องที่ไม่สมควร เพราะมัสยิดใช้เป็นที่ละหมาด และอบรมธรรม

๖) ไม่เมษของมีนเมาในขณะที่เข้าไปในมัสยิด หรือในระหว่างที่ตนเองมีนเมา หรือมีกลิ่นของสิ่งมีนเมา

๗) ไม่เมษของมีนเมาในขณะที่เข้าไปในชุมชน

๕. การจัดหรือเข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ

๕.๑ ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ควรจะได้ผ่อนผันให้ทำได้โดยเสรี เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อยของประชาชน ตลอดจนศีลธรรมอันดีของท้องถิ่น เช่น การขออนุญาตฆ่าสัตว์เพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ก็ควรจะได้อำนวยความสะดวกให้ตามระเบียบแบบแผนและกฎหมายที่มีอยู่

๕.๒ ข้าราชการทุกคนไปร่วมงานในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอิสลามตามโอกาสอันควร เพื่อแสดงให้เห็นว่า ข้าราชการให้เกียรติยกย่องและส่งเสริมศาสนาอิสลามเช่นเดียวกับศาสนาอื่น

๕.๓ ข้าราชการพึงไปร่วมงานประเพณีของชาวไทยมุสลิมตามที่ได้รับคำเชิญ หรือที่ทราบว่าเป็นพิธีการที่เราจะไปร่วมได้โดยไม่ขัดกับหลักศาสนา

๕.๔ พึงละเว้นการบังคับหรือชักชวนให้ชาวไทยมุสลิมร่วมพิธีในศาสนาอื่น หรือพิธีกรรมที่ต้องการทำความเคารพโดยการกราบหรือไหว้ หรือเคารพรูปใด ๆ ที่ขัดกับหลักศาสนาอิสลามที่ห้ามกราบไหว้รูปवादุดหรือสิ่งของธรรมชาติ นอกจากพระผู้เป็นเจ้าเท่านั้น ดังกรณีตัวอย่างเช่น

๑) ในการจัดพิธีทางศาสนาที่ผู้เข้าร่วมพิธีเป็นชาวไทยมุสลิม ควรหลีกเลี่ยงมิให้มีการจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ควรให้ผู้เข้าร่วมพิธียืนต้อนรับให้เกียรติประธานขณะเดินเข้าสู่ห้องประชุมเท่านั้น โดยประธานอาจคำนับธงชาติ พระบรมฉายาลักษณ์หรือโต๊ะหมู่บูชาที่จัดไว้เท่านั้น เพื่อให้ทุกคนได้ปฏิบัติอย่างเสมอภาคกัน

๒) การรำไหว้ครูในการเรียนการสอนวิชามวยไทย กระบี่กระบองสำหรับนักเรียนนักศึกษาที่เป็นมุสลิมให้งดเว้นท่ากราบ หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของท่ากราบ

๓) การจัดพิธีไหว้ครู ให้นักเรียนทุกคนร่วมฟังโอวาทของครูโดยพร้อมเพรียงกันก่อน แล้วจึงแยกกันไปจัดกิจกรรมไหว้ครู โดยนักเรียนมุสลิมมอบเฉพาะดอกไม้หรือของที่ระลึกให้แก่ครู โดยไม่ใช้ธูปเทียน

๔) การจัดพิธีในวันสำคัญของชาติเช่น วันปิยมหาราช ให้จัดผู้แทนที่มีมุสลิมเป็นผู้ถวายความเคารพพระบรมรูปหรือพระบรมฉายาลักษณ์ หรือจัดตามความเหมาะสม โดยให้ผู้ร่วมพิธีทั้งหมดยืนตรง

๕) การเข้าแถวของนักเรียนเพื่อเชิญธงชาติแล้ว มีการสวดมนต์ไหว้พระ ในขณะที่นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธสวดมนต์ให้นักเรียนมุสลิมยืนสำรวจ

๕.๕ ในการจัดเลี้ยงอาหารในช่วงเทศกาลเดือนถือศีลอด (รอมฎอน) หากส่วนราชการใดจะจัดเลี้ยงอาหารละศีลอดในสถานที่ราชการที่ใด ๆ หรือไปร่วมตัวกันละศีลอดในมัสยิดหรือศาสนสถานควรคำนึงถึงความสะดวกของราษฎรที่มาร่วมกิจกรรมหรือมาให้การต้อนรับ

๒.๓ หลักรัฐประศาสนโยบาย สำหรับปฏิบัติราชการในมณฑลปัตตานีในสมัยรัชกาลที่ ๖

ด้วยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ราษฎรชาวไทยมุสลิม ภายใต้พระราชอาณาจักรของพระองค์ได้รับความสันติสุข จึงให้ข้อคิดและข้อปฏิบัติแก่ข้าราชการที่จะมาปกครองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยวางหลักรัฐประศาสนโยบายของประเทศ เพื่อให้ข้าราชการปกครองราษฎรที่นับถือศาสนาอิสลามตระหนักในการปฏิบัติราชการว่า จะไม่ดำเนินการใด ๆ ที่เป็นปรักษ์ และไม่ขัดขวางการปฏิบัติตามหลักศาสนาเพราะชาวไทยมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะถือศาสนาเป็นวิถีการดำรงชีวิตและจะปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอย่างเคร่งครัด ดังนั้น พระองค์จึงทรงให้ข้อคิดแก่ข้าราชการที่รับราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่จังหวัดปัตตานีต้องรู้หลักเกี่ยวกับศาสนาอิสลามในเรื่องดังต่อไปนี้ เพื่อเป็นข้อประกอบในการปฏิบัติราชการ **อนึ่งในที่นี้จะคงไว้ซึ่งส่วนตามข้อความเดิมในสมัยนั้น**

หลักรัฐประศาสนนโยบาย สำหรับปฏิบัติราชการในมณฑลปัตตานี โดยพระราชหัตถเลขาที่ ๓ / ๗๔ ลงวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๔๖๖ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีดังนี้

๑. ระเบียบการหรือวิธีการปฏิบัติอย่างใดเป็นทางให้พลเมืองรู้สึกเห็นไปว่าเป็นการเบียดเบียนกดขี่ศาสนาอิสลาม ต้องยกเลิกหรือแก้ไขเสียทันที การใดจะจัดขึ้นใหม่ต้องอย่าให้ขัดกับหลักหรือนิยมของอิสลาม หรือยิ่งทำให้เห็นเป็นการอุดหนุนศาสนาอะหมัดได้ยิ่งดี

๒. การกระเกณฑ์ใด ๆ ก็ดี การเก็บภาษีอากรหรือพลีอย่างใด ๆ ก็ดี เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมเทียบกันต้องอย่าให้ยิ่งกว่าพลเมืองในแคว้นของต่างประเทศ ซึ่งอยู่ใกล้เคียงติดต่อกันนั้น ต้องเกณฑ์ต้องเสียอยู่เป็นธรรมดา เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกันแต่เฉพาะอย่าง ต้องอย่าให้ยิ่งหย่อนกว่ากัน จนถึงเป็นเหตุเสียหายในทางปกครองได้

๓. การกดขี่บีบคั้น แต่เจ้าพนักงานของรัฐบาล เนื่องแต่การใช้อำนาจในทางที่ผิดมิเป็นธรรมก็ดี เนื่องแต่การหมิ่นหูลู่แคลนก็ดีเนื่องแต่การหน่วงเหนี่ยวชักช้าในกิจการตามหน้าที่ เป็นเหตุให้ราษฎรเสียความสะดวกในทางหาเลี้ยงชีพก็ดี ทั้งต้องแก้ไขและระมัดระวังมิให้มากขึ้น เมื่อเกิดขึ้นแล้วต้องให้ผู้ทำผิดต้องรับผลตามความผิดโดยยุติธรรม ไม่ใช่สักแต่ว่าจัดการกลบเกลื่อนให้เงียบไปเสีย เพื่อจะให้น้ำสงวนศักดิ์ของข้าราชการ

๔. กิจการใด ๆ ทั้งหมดอันเจ้าพนักงานจะต้องบังคับแก่ราษฎร ต้องระวังอย่าให้ราษฎรต้องขัดข้องเสียเวลา เสียการในทางหาเลี้ยงชีพของเขาเกินสมควร แม้จะเป็นการจำเป็นโดยระเบียบการก็ดี เจ้าหน้าที่ที่พึงสอดส่องแก้ไขอยู่เสมอเท่าที่สุจริตจะทำให้

๕. ข้าราชการที่จะแต่งตั้งออกไปประจำตำแหน่งในมณฑลปัตตานี ถึงเลือกเฟ้นแต่คนที่มิ
นิสัยซื่อสัตย์ สุจริต สงบเสถียร เยือกเย็น มิใช่สักแต่ว่าส่งไปบรรจุให้เต็มตำแหน่งหรือส่งไปเป็นการลง
โทษเพราะเลว

เมื่อจะส่งไปต้องสั่งสอนชี้แจงให้รู้ลักษณะทางการอันพึงประพฤติระมัดระวัง โดยหลักที่ได้
กล่าวในข้อ ๑, ข้อ ๓ และข้อที่ ๔ ข้างบนนี้แล้ว ผู้ใหญ่ในท้องที่ทั้งสองต้องฝึกอบรมกันต่อ ๆ ไปใน
คุณธรรมเหล่านั้นเรื่อง ๆ ใดแต่ค่อยให้ผลาดหลังลงไปก่อน แล้วจึงว่ากล่าวลงโทษ

๖. เจ้ากระทรวงทั้งหลายจะจัดการวางระเบียบการอย่างใดขึ้นใหม่ หรือบังคับการอย่างใด
ในมณฑลปัตตานี อันจะเป็นทางพาดพานถึงทุกข์สุขราษฎร ก็ควรพิจารณาเหตุผลแก้ไขหรือยับยั้ง ถ้า
ไม่เห็นด้วยว่ามีข้อขัดข้องก็ควรหารือกับกระทรวงมหาดไทย แม้ยังไม่ตกลงกันได้ กระทรวงก็พึงนำ
ความขึ้นกราบบังคมทูลทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย

หลักศาสนาอิสลามที่ข้าราชการควรรู้และปฏิบัติในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสมัยรัชกาลที่ ๖

๑. คำภีร์อัล-กุรอาน เป็นคัมภีร์การสั่งสอนของศาสนาอิสลาม ถือว่าเป็นคำสั่งของ
พระเจ้าและมีบัญญัติว่า ถ้าไม่เรียนรู้เป็นบาป ถ้าเรียนได้ถูกหลักป้องกันบาปได้ จึงเป็นที่นิยม
ทุกคนต้องเรียนเพื่อจะเอาบุญ และป้องกันบาป เพราะฉะนั้นเหตุใดเหตุหนึ่งที่ต้องขวางแก่การเรียน จึง
เป็นที่ไม่พอใจ เกิดความโสมนัส เห็นผู้ทำเหตุนั้นจะเป็นผู้ขัดขวางและพึงทำลายศาสนา

๒. คัมภีร์อัล-กุรอาน เป็นเครื่องนับถือดังกล่าวในข้อ ๑ เขาจึงรังเกียจไม่ยากให้คน
ต่างศาสนากับเขาจับต้อง เพราะรังเกียจว่ามีคนต่างศาสนาสปรก ถึงพวกเขาจะจับต้องก็
ล้างมือและเสกปาเป็นพิธีด้วย เพราะฉะนั้น จึงหาโอกาสอย่าให้เห็นเป็นขัดขวางการเรียนคัมภีร์
อัล-กุรอาน ซึ่งเขาคงเรียน ถ้ายังมีอาการให้เห็นเป็นอุตหนุ่นจะเป็นที่นิยม ทั้งเรื่องจับต้องเมื่อรู้ว่าเขา
รังเกียจก็อย่าให้เห็นเป็นการกระทำเพื่อข่มเหง ถ้ายังให้เห็นว่า แม้เรามีได้เชื่อถือแต่ก็มิได้ดูหมิ่นอยู่ใน
ฐานะเคารพสิ่งซึ่งเป็นต้นถือของเขาจะเป็นที่นิยมยิ่งขึ้น ท้ายมานี้ มิใช่จะหมิ่นคนนับถือศาสนาอิส
ลาม ที่จริงเป็นอริยาดิยธรรมตาของสุภาพชนทั่วไป

๓. หนังสือที่เขียนไว้หรือพิมพ์ในคัมภีร์อัล-กุรอาน เป็นหนังสือและภาษาอาหรับ
คนอิสลามสามัญหาได้รู้ทุกคนไม่ จึงต้องเรียนหนังสืออีกชนิดหนึ่งที่เราเรียกว่าหนังสือภาษาฮาวี
ถ้าไม่เรียนหนังสือชนิดนั้นจะเข้าใจในคัมภีร์อัล-กุรอานหาได้ไม่ เพราะแปลภาษาอาหรับไม่ออกคนนับ
ถือศาสนาอิสลามทั่วไปจึงจำเป็นต้องเรียน เพื่อจะได้รู้บทบัญญัติในคัมภีร์ อย่างเราอ่านหนังสือสวด
มนต์ที่เป็นอักษรไทย เพราะฉะนั้นรัฐบาลต่าง ๆ ที่มีพลเมืองนับถือศาสนาอิสลาม จึงมีโรงเรียน และ
อุตหนุ่นการเรียนหนังสือเช่นนี้ ตามอักขระวิธีของชนชาตินั้นเสมอไป ไม่ไปกั้นขัดขวาง

๔. ประเพณีคนนับถือศาสนาอิสลาม ถือหญิงกับชายปะปนกันว่าเป็นบาป และ
รังเกียจคนต่างศาสนา ในข้อนี้ก็ควรระวังกิจการทั้งปวง อย่าให้เป็นบังคับให้ฝ่าฝืนลัทธิศาสนา เช่นให้

เด็กนักเรียนหญิงกับชายปนกันตั้งนี้เป็นต้น และเหตุอื่น ๆ ที่มีลักษณะดังนี้ เป็นข้อที่ถือในลัทธิแห่งหญิงซึ่งเขาถือว่าเป็นบาป เมื่อกิจการเช่นนี้มีส่วนมากความไม่พอใจก็ยิ่งมากขึ้นตามส่วน

๕. การถือบวช (ถือศีลตลอด) คนนับถือศาสนาอิสลามบางกลุ่มถือกันโดยเคร่งครัด นัยว่าโดยมากพยายามที่จะไม่ให้ขาดได้ ถ้าขาดก็เป็นบาป และเวลาที่หมดฤดูบวช เช่นที่เขามีการรื่นเริงกันเป็นทำนองตรุษ (อีดิลฟิฏริ) ปลายปี อย่างนี้ดูเป็นการใหญ่แก่เขามากอยู่ ถ้าถูกกะเกณฑ์หรือเรียกหามาใช้สอย ระหว่างวันที่นิยมว่าเป็นสำคัญที่เขาปฏิบัติตามศาสนา ก็จะเกิดความโหม่นมึน หรือขัดขึ้นให้เป็นเหตุขัดแย้งไปได้ ผู้ที่จะเรียกเกณฑ์ใช้สอยพึงพิจารณาหาโอกาสผ่อนผันหลีกเลี่ยง ก็จะได้ประโยชน์เต็มสมประสงค์ และเกิดความนิยมนับถือจากเขาเหล่านั้น ก็อันนี้ก็เป็นครั้งเท่านั้น

๖. ผู้นับถือศาสนาอิสลามที่เคร่ง ๆ บางคนเขามีกำหนดที่ไหว้พระเจ้า (ละหมาด) ประจำวัน วันละ ๕ เวลา ก็อันนี้ถ้าเป็นไปได้โดยอาการที่เห็นว่าถูกขัดขวาง เพื่อการแก่งัดกีด หรือไม่กระทำให้สมประสงค์ก็ดี ความขัดเคืองที่เกิดขึ้นไม่เฉพาะแต่ตัวผู้ที่กระทำกิจเท่านั้น แม้ผู้อื่นก็ไม่พอใจเมื่อเห็นหรือรู้ว่ามีผู้ขัดขวางแก่ผู้ที่กระทำการดังกล่าวแล้ว

วันศุกร์เป็นวันสำคัญของเขาวนหนึ่ง อย่างวันพระของเรา ผู้ที่เคร่งครัดในศาสนา ก็ไปไหว้พระฟังธรรม แต่พวกเขาเคร่งกันโดยมากจึงไปละหมาดร่วมกันที่มีสญิต ถ้าถูกบังคับเรียกเกณฑ์ใช้การทำงานที่ไม่จำเป็นในวันเช่นนั้นก็เป็นเครื่องไม่พอใจ และเห็นเป็นการดูหมิ่นวิธีปฏิบัติศาสนาของเขาด้วยรวมทั้งการใส่รองเท้าเข้าไปในมัสญิดของเขา

๗. ยังอีกข้อหนึ่งก็เรื่องกิริยาและวาทะ ซึ่งมีบางอาการบางคำเขาถือว่า ถ้ากระทำเป็นการขาดทางศาสนา เช่นเดียวกับผู้ถือพระพุทธศาสนาไปทำกิริยากราบไหว้หรือกล่าวคำอันมีลักษณะต่อศาสนาอื่น ก็เรียกว่าขาดไตรสรณาคมอันใด ในลัทธิฝ่ายเขาก็มีเหมือนกัน นี่ก็เป็นข้อสำคัญอยู่เช่นเราจะเกณฑ์ให้เขามากกราบพระอย่างพวกเรา และร้องสรรเสริญพระรัตนไตรดังนี้ จะเข้าใจเพียงแต่ว่าการยินยอมโดยกิริยาภายนอก ไม่สำคัญนั้นไม่ได้

หัวข้อที่ได้กล่าวมาทุก ๆ ข้อนี้ ก็ไม่เป็นข้อลำบากยากเย็นอะไร ถ้าจะผ่อนผันลดหลั่นก็คงไม่เสื่อมเสียการงานอย่างใดนัก ประโยชน์ทางอ้อมเชื่อแน่ว่าจะได้รับความนิยมนับถืออยู่เป็นอันมาก ถ้าเราไม่เอาใจใส่ที่จะระวัง ปล่อยเลย ๆ ไป อาจจะเคยเกี่ยวเนื่องถึงกันทุกข้อ เพราะเราเห็นไม่เป็นสิ่งสำคัญ ทั้งฝ่ายผู้รับจะเห็นเป็นพยายามรังแก หรือดูหมิ่นไม่เสียทุกข้อทุกกระเทาะก็ได้

เรื่องหนังสือหรือคัมภีร์โบราณ (อัล - กุรอาน)

หนังสือโบราณเป็นคัมภีร์ซึ่งพระอลลอห์เจ้า ได้บัญญัติคำสั่งสอนลงไว้ให้ชายหญิงชาวอิสลามทุกคนเรียนรู้ ทั้งให้เคารพต่อคัมภีร์โบราณด้วย โกรานจึงได้เป็นคัมภีร์สิ่งสำคัญประเสริฐของชาวอิสลาม แม้แต่ถ้ากำลังทำกิจการอันใด เช่น กำลังเดินอยู่ เมื่อได้ยินเสียงมีคนอ่านโกรานอยู่ก็ต้องหยุดชั่วขณะหนึ่ง สำหรับการสงบดวงจิตและแสดงความกลัวเกรง แก่โกรานนั้นอาศัยข้อ

บัญญัติในเรื่องโบราณบทที่ ๒๗ กับฮะดีศ หรือคำสั่งสอนของพระมหามุฮัมมัด เป็นหลัก เพราะฉะนั้นอิสลามคนใดที่ไม่ได้เรียนรู้หนังสือโบราณย่อมมีโทษเป็นบาป ฐานขัดขืนคำสั่งสอนของพระ ส่วนคุณแห่งผู้ที่เรียนรู้โบราณนั้นมีเป็นลำดับ จนถึงกับมีอำนาจอาจกัณโพนทกที่ร้ายแรง ไม่สามารถที่จะทำอันตรายแก่ผู้ที่รู้หนังสือโบราณนั้นได้เลย เหตุนี้ หนังสือโบราณจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ชาวอิสลามต้องการ นอกจากนั้นยังมีการประกวดประชันความรู้กันในเรื่องโบราณมีการแปล การอ่าน ให้ถูกต้องวรรคตอนมีขนบทำนองหนักเบาถูกต้องลำดับต่าง ๆ อย่างนักเทศน์กวีและบุรุษหลานใครเรียนรู้โบราณได้ดี ย่อมมีชื่อเสียงได้หน้าตาตลอดจนมีตามารดาวงศ์วาระญาติพี่น้องทั่วกันหมด เหตุนี้ยังส่งเสริมให้ชาวอิสลามนิยมการเรียนโบราณกันนัก โดยธรรมชาติบุตรหลานที่มีอายุที่เรียนหนังสือได้แล้ว โดยมากเป็นต้องให้เรียนคัมภีร์โบราณก่อนในเรื่องโบราณเท่าที่จดลงไว้ในที่นี้ เห็นจะพอเพียงสมควรแล้ว ถ้าจะจดลงให้ยืดยาวพิศดารต่อไปอีก ก็เกรงว่าจะเกินต้องการไป

ทั้งนี้เพื่อให้รู้ถึงประเพณีความนิยมของชาวอิสลาม กับเหตุการณ์ดังได้กล่าวมาแล้วมีอยู่เช่นนั้นเป็นข้อ ๑ ซึ่งผู้ที่ปกครองชาวอิสลาม จะทำการให้ราษฎรอิสลามเห็นเป็นคุณเป็นประโยชน์ได้ด้วยทางที่ควรเอาธุระผ่อนผันไปในทางที่เขานิยมกันนั้นเป็นต้นว่า ถ้าจะจัดหรือบังคับให้ราษฎรชาวอิสลามเรียนหนังสือ โดยมีหลักสูตรอย่างใด ๆ ก็ตาม แต่ไม่ควรให้ขาดจากการให้เรียนหนังสือโบราณควรให้เวลาให้โอกาสเข้าไว้ด้วยไม่มากนักน้อย แล้วยอมเป็นทาได้ประโยชน์มาก หรือเรียกว่าได้ปกครองโดยอนุโลมตามความนิยมแห่งราษฎรไม่บังคับบัญชาของตน ในเรื่องการสำเรียนของประชาชนชอบด้วยการศาสนาของเขาแล้ว

การจับต้องพระคัมภีร์โบราณ

โบราณ เมื่อเป็นพระคัมภีร์คำสั่งสอนแห่งพระอัลลอห์เจ้าลงมาให้ชาวอิสลามเชื่อฟังนับถือให้เคารพกลัวเกรง แม้แต่ในหมู่ชนชาวอิสลามเอง เมื่อจะจับต้องโบราณคราวใดก็ต้องกระทำการชำระร่างกายอย่างสะอาดโดยมีน้ำละหมาดด้วยก่อนจึงถูกต้องโบราณได้

โบราณเป็นสิ่งที่นับถือของชาวอิสลาม เหตุนี้จึงใช้โบราณซึ่งเป็นเครื่องสาบาน มีประจำสำหรับที่ว่าการของรัฐบาลทั่วไป ๆ ไปนั้น ควรจัดวางไว้ในที่ ๆ เห็นว่าเป็นการเคารพเคารวะ ปราศจากความลบหลู่ และเมื่อจะให้เป็นการสุชุมกลมเกลียวกับการศาสนาของราษฎรในบัญชาเราแล้ว เมื่อมีกิจจำเป็นเกี่ยวข้องกัโบราณ เช่นจะให้พยานกระทำสัตยสาบานตนเป็นต้น ตัวพยานผู้ที่จะทำสัตยนั้นย่อมต้องเป็นคนอิสลามอยู่แล้ว ถ้าเป็นการจับต้องโบราณจะให้ตัวพยานจับต้องเอง หรือให้ผู้ที่เป็นอิสลามนักชนเหยียบเอามาให้พยานสาบาน ตลอดจนการที่จะเอาคืนไปไว้ที่ โดยไม่ต้องให้คนนอกช่วยเหลือกระทำดังกล่าวนี้ก็จะเป็นการพ้นจากสิ่งที่เขารังเกียจกันนั้นได้

เรื่องการเรียนรู้หนังสือยาวี

หนังสือยาวีนั่น เป็นหนังสือที่แปลงมาจากโกราน หรือหนังสืออาหรับ โกรานเป็นหนังสือที่มีสระและพยัญชนะประสมกันเป็นตัวอักษรหนังสืออาหรับ ส่วนหนังสือยาวีนั่นใช้แต่พยัญชนะประสมกันทั้งสระทั้งหมด แต่ตัวอักษรคงเดิมอันเดียวกับโกรานนั่นเองเรียกกันว่าหนังสือยาวี การเรียนหนังสือยาวีนี้นักเนื่องมาจากเรื่องที่ต้องรู้ความประสงค์ของพระคำภีร์โกราน เมื่อต้องรู้ความประสงค์ในโกรานแล้ว ความจำเป็นพวักยวี่ที่จะต้องรู้หนังสือยาวีก็มีขึ้น เพราะเหตุว่าโกรานที่แปลเป็นภาษายาวีเรียกว่ากิตบ หรือหนังสือคำแปลโกรานเป็นภาษายาวีมียู่ และด้วยเหตุว่าการเรียนโกรานของชาวอิสลามในแหลมมลายู ขึ้นต้นโดยมากเรียนเพียงอ่านออกก่อน สำหรับการสดมภ์ให้พระ ส่วนการรู้จักแปลความประสงค์ในโกรานนั้น จะรู้แต่เมื่อได้เรียนรู้หนังสือยาวีสำเร็จอีกภาษาหนึ่งจึงย้อนกลับมาแปลเอาความเข้าใจแจ่มแจ้งจากกิตบแปลคำโกรานนั้นเหตุนี้การเรียนหนังสือยาวีก็เป็นความต้องการด้วยเหมือนกัน หนังสือยาวีนั้นนอกจากต้องการสำหรับการแปลใจความในโกรานแล้ว ยังต้องการใช้ประโยชน์อื่นอีก โดยเป็นหนังสือสำหรับพื้นเมืองใช้ในการโต้ตอบจดหมายและใช้ในงานการเมื่อทั่วไปสำหรับชาติแขกยาวี แต่เป็นกึ่งกันของโกราน โกรานเท่ากับเป็นลำดับแห่งการหนังสือ ถ้าได้เรียนรู้หนังสือโกรานแล้วเป็นการง่ายสำหรับการเรียนหนังสือยาวีมาก เพราะคำมูลและตัวอักษรตั้งต้นมาจากโกราน

เมื่อประเพณีความนิยมความจำเป็นและสิ่งหนักเบาที่มีอยู่แก่การเล่าเรียนหนังสือสองชนิดนี้และหย่อนกว่ากันมีอยู่ดังนี้ หน้าที่ผู้ปกครองก็ควรจะผ่อนผันตามความที่ราษฎรนิยมสิ่งใดมากก็อนุโลมให้มีการเล่าเรียนในสิ่งนั้นด้วย หรือมีการเรียนไปด้วยกันโดยวิธีปันเวลาการเล่าเรียนสุดแต่เหตุผลภูมิประเทศความสามารถที่อาจจะจัดทำได้

ประเพณีเกี่ยวแก่หญิงอิสลาม

เนื่องจากเหตุว่า อากการิรียากลิ้นศรีแห่งสตรี เป็นต้นเหตุกระทำให้เกิดการพลั้งผลอสติแห่งชายเพราะฉะนั้นความรับผิดชอบในการบาปจึงไม่พ้นหญิง อาศัยพระคำภีร์ที่ ๑๔ เป็นหลักในเรื่องหญิงและประเพณีนิยมกันว่า หญิงรุ่นสาวแต่อายุ ๙ ปี เป็นเกณฑ์นับว่าเข้าอยู่ในความระมัดระวังของผู้ปกครอง ปราศจากความปะปนแห่งชายแล้ว และด้วยกิจธุระเมื่อจะออกจากที่กำบังก็ต้องปกคลุมร่างกายโดยมิดชิด มีฉะนั้นเป็นบาปแก่ตน ส่วนการพบปะกับชาย สำหรับหญิงที่มีสามีแล้ว ยิ่งเป็นการลำบากมาก นอกจากญาติพี่น้องที่สนิทแล้ว ถ้าพบปะกันโดยไม่ได้รับอนุญาตจากสามีก่อนย่อมเป็นผิดทั้งมีบาปแก่ตัวหญิงด้วย ข้อห้ามในเรื่องหญิงนอกจากนี้ยังอยู่อีกมาก ถ้าจะจดลง

ในที่นี้ต่อไปอีกก็จะเป็นการเกินต้องการไป จึงได้งดไว้แต่เพียงเท่านี้ เพื่อเป็นเครื่องรู้สึกกันว่าบัญญัติในเรื่องผู้หญิงชาวอิสลามนั้น เขาห้ามพวกกันเคร่งครัดนัก ส่วนแต่เป็นบาปไปแทบทั้งนั้น

เพราะฉะนั้นเมื่อประเพณีข้อห้ามพวกกันแข็งแรงดังนั้นแล้ว หน้าที่เราผู้ปกครองบังคับบัญชาราษฎรชาวอิสลาม เพื่อความนิยมนับถือก็จำจะต้องอนุโลมตามแต่ที่จะเป็นไปได้ เช่นถ้าจะบังคับให้เด็กหญิงชาวอิสลามเรียนหนังสือ และเมื่อได้จัดให้มีโรงเรียน และมีครูผู้หญิงสอนต่างหากไม่ต้องปะปนกับผู้ชาย เมื่อได้จัดการได้เรียบร้อยเช่นนี้แล้ว จึงเป็นเวลาสมควรจะบังคับเรื่องผู้หญิงได้ ส่วนการที่เกี่ยวรื้อกับผู้หญิงว่าโดยทั่ว ๆ ไป เช่นการเปิด หรือให้เปิดผ้าคลุมศีรษะออก อันเป็นของที่เราต้องกระทำ เพื่อด้วยการศาสนานั้น หากควรยกเว้นไม่ ข้อเหล่านี้เป็นต้น ย่อมเป็นสิ่งที่ควรต้องรู้เหตุผล

เรื่องการถือบวช

โดยข้อบัญญัติในพระคัมภีร์โบราณบทที่ ๒๘ บัญญัติให้ชายหญิงชาวอิสลามทุกคนถือบวชในเดือนรอมฎอน ๓๐ วัน ด้วยความกะเกณฑ์อันแข็งแรงเป็นระหีบ หรือการกะเกณฑ์แห่งพระเจ้าเป็นเจ้า ใครไม่ทำมิโทษ และมีการถือบวชในเดือนชะวัล อีก ๖ วัน เรียกว่าบวชหก บวชหกสำหรับเดือนชะวัล ๖ วันนี้ ผู้ใดสามารถทำได้ก็เป็นผลกำไร เมื่อไม่ทำก็ไม่มิโทษ แต่ประโยชน์สำหรับการถือบวชในเดือนชะวัล ๖ วันนั้น ถ้าใครทำอาจช่วยเหลือให้หนี้บวชของเดือนรอมฎอนที่ขาด เพราะการเจ็บป่วยหรือเหตุจำเป็นซึ่งให้การถือบวชขาดไปในระหว่างเดือน เช่นระหว่างเวลาที่ถือบวชอยู่นั้น ป่วยไข้ลงหรือหญิงที่มีโลหิตประจำเดือนมาระหว่างนั้น ก็ต้องเป็นการขาดบวชเดือนรอมฎอนที่จะทดแทนโดยการบวชของเดือนชะวัล ๖ วันนั้นได้ในวันที่ใช้หนี้กันเช่นนั้นแล้ว ใช่ว่าวันสำหรับเดือนชะวัลจะขาดประโยชน์ไปด้วยก็หามิได้ ในวันเดียวกันนั้นอาจ ใช้หนี้ในเดือนรอมฎอนด้วยและเป็นกา "ดักไ้ไรสำหรับเดือนชะวัลอีกโคตรหนึ่ง การถือบวชนับแต่เวลา ๔ นาฬิกาก่อนเที่ยงไปจนถึงเวลา ๖ นาฬิกา ล.ท. ๓๔ นาที ระหว่างนั้นเป็นเวลาห้ามการบริโภคสิ่งรสทั้งปวง แม้แต่น้ำเมือกในลำคอแห่งตนเองก็ต้องบ้วนทิ้ง

คนถือบวชโดยมากไม่ใคร่จะมีกำลังทำการงานอันใดในเดือนบวช เพราะเกี่ยวข้องด้วยการทรมานตนทั้งนิยมกันว่าเป็นเดือนที่จะทำการกุศลในระหว่างรอบปี ๑ ๆ ทรัพย์สินที่หาได้ระหว่างปีก็มักถือเอาว่าจะได้สำหรับการทำบุญให้ทานบริโภคใช้สอยให้สบายในเดือนที่ถือบวชโดยปราศจากต้องทำการงานอันใด ๆ ทั้งหมดที่ต้องออกแรงออกกำลัง

โดยเหตุผลดังกล่าวมาข้างบนแล้ว การปกครองชาวอิสลามผู้เป็นราษฎรของเราในเวลาที่เขาถือบวชทรมานตนปราศจากแรงกำลังเช่นนั้น ควรจะเลี่ยงหลีกเลี่ยงเว้นหรือผ่อนผันสิ่งที่จะบังคับกวดขัน หรือการเรียกร้องกะเกณฑ์อันเป็นทางขัดความสะดวก ในเวลาถือบวชให้มากที่สุดที่สามารถจะผ่อนผันได้

การลาบวชแลออกหะยิ

การลาบวชเนื่องมาจากการถือบวช เมื่อบวชครบ ๓๐ วัน ก็ต้องออกหรือลาบวช เรียกว่า ออกอุทเทสิก มีกำหนด ๓ วัน การออกอุทเทสิก ๓ วันนี้ถือว่าเป็นวันกรุขของชาวอิสลาม มีการทำบุญให้ทานและออกชะกาศ เข้าในวันลาบวชทุกคนละ ๔ ทะนันที่จะให้ทานตามบัญญัติข้อสั่งสอนของพระนอคนั้นก็มีการทำบุญที่สุเหร่า กับการขอสมาลาโทษซึ่งกันและกันเป็นต้น

การออกหะยิ นับทั้งเดือนรอมฎอนไป ๑๐๐ วัน มีการออกหะยิอีก ๔ วันเรียกว่าวันอุตไฮญมีการทำบุญให้ทาน การเยี่ยมเยียนสุสานและสุเหร่ามัสยิด การขอสมาลาโทษเที่ยวเตร่เหมือนอย่างวันออกอุทเทสิกน้อย แต่ออกอุตไฮญนี้มีเวลา ๔ วัน (พวกที่ไม่เมกะจะได้สรวมผ้าหะยิกันในระหว่างวันออกอุตไฮญนี้เอง)

สำหรับผู้ปกครองบังคับบัญชาคนอิสลามก็มีอยู่แต่ว่า ควรรู้ถึงกิจการและวันเวลาสำคัญของคนในบังคับเรา เช่นการล้าลาแห่งเลมียนพนักงานในไต่บังคับ ผ่อนผันกิจการอันเกี่ยวข้องกับก้านผู้ใหญบ้าน สารวัดในระหว่างวันเวลาเหล่านั้น เอื้อเพื่อแก่ราษฎรในกิจการอันเกี่ยวข้องด้วย ต้องจำกัดวันเวลา เช่นการให้อนุญาตฆ่าสัตว์สำหรับการพลีกรรมอันจำเป็นเพื่อด้วยการศาสนา ความนิยมของคนไต่บังคับเราให้หันความประสงค์เท่าที่สามารถจะเอื้อเพื่อไต่ตั้งนี้เป็นต้น

เรื่องทำละหมาดประจำวัน

การทำละหมาดนั้น เป็นฟาริหมานแห่งพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าให้หญิงชายอิสลามทุกคนกระทำ การละหมาดทุกวันละ ๕ เวลา คือ

๑. ละหมาดสุโอะหฺ ตั้งแต่เวลาแสงเงินแสงทองขึ้น จนเวลาพระอาทิตย์ขึ้นหมดเขต
๒. ละหมาดละฮอร์ ตั้งแต่เวลาเที่ยงครึ่งถึง ๓ นาฬิกาครึ่งหลังเที่ยง
๓. ละหมาดอะซาร์ แต่เวลา ๓ นาฬิกาครึ่งหลังเที่ยง ถึง ๖ นาฬิกาครึ่งหลังเที่ยง
๔. ละหมาดมะกะหริบ ในเวลาพลบแต่ ๖ นาฬิกาครึ่งหลังเที่ยงถึง ๗ นาฬิกาหลังเที่ยง

เข้าได้ไฟ

๕. ละหมาดอิชา ตั้งแต่เวลา ๗ นาฬิกาหลังเที่ยง ถึงเวลา ๓ นาฬิกาหลังเที่ยงคืนหมด

เขต

เวลาที่ว่าเป็นเวลาเขตของการที่จะกระทำกรให้ไว้พระ ส่วนเวลากระทำพิธีให้ไว้พระ เวลาสำคัญเคร่งครัด อันจะไม่ละเว้นผู้ใดนั้น สำหรับการละหมาดครั้งหนึ่ง ๆ เพียงชั่วเวลาครึ่งนาฬิกา

เท่านั้น ในเวลาครึ่งนาฬิกา ระหว่างที่กระทำพิธีไหว้พระอยู่นั้น ถือว่าเป็นเวลาสำคัญที่สุด ถ้าผู้ใดขัดขวางขึ้นแก่การละหมาดเวลานั้นย่อมถือคล้ายเป็นศัตรูศาสนา แม้กระทำการต่อสู้ถึงล้มตายกลับเป็นกุศล มีแต่ทางสุรุสุรค์เป็นต้น ถ้าศัตรูล้มตายหามีการรับบาปไม่ เพราะฉะนั้นการละหมาดจึงเป็นการสำคัญนัก

เมื่อชาวอิสลามถือว่า การละหมาดเป็นการสำคัญเฉพาะเวลาที่ได้กล่าวไว้ดังนั้นแล้ว ผู้ปกครองคนอิสลามก็ควรอยู่ที่จะผ่อนผันให้โอกาสแก่ผู้ที่อยู่ได้บังคับ เมื่อมีกิจอันใดเกี่ยวข้องต้องพ้องเข้ากับเวลาที่เขากำสั่งทำพิธีละหมาดอยู่แล้ว ควรผ่อนผันให้มากที่สุด เช่นผู้คนอิสลามที่ได้ด้วยกับเราในเวลาเดินทางกิจการต่าง ๆ เป็นต้นว่า ผู้ที่กะเกณฑ์หรือขอแรงกันไปอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือจ้างวานไปด้วย ถ้าถึงเวลาที่ผู้นั้นจะกระทำพิธีละหมาดไหว้พระแล้ว ควรให้โอกาสให้เขาได้กระทำการพิธีไหว้พระโดยสะดวกดังนี้ ก็อาจเป็นสิ่งที่เพิ่มความนิยมสมควรแก่หน้าที่ผู้ปกครองคนอิสลามโดยแท้

การไหว้พระและฟังเทศน์วันศุกร์

ในวันศุกร์ทุก ๆ วัน โดยบัญญัติแห่งพระผู้เป็นเจ้าของชาวอิสลามทุกคนฟังเทศน์ แล้วละหมาดไหว้พระสำหรับวันนั้น ตามสุเหร่ามัสยิดหรือที่ประชุมที่พอจะจัดและรวมกันได้ แต่กำหนดที่จะให้ครบขณะสำหรับการละหมาดวันศุกร์โดยบริบูรณ์ ต้องการให้ได้คนประชุมกันพอ ๔๐ คน ขึ้นไป เวลาทำการละหมาดวันศุกร์แต่เพียงวัน ถึง ๒ นาฬิกาหลังเที่ยงหมดเขต แต่เป็นเวลาสำคัญคือเวลาที่เข้าพิธีละหมาดไหว้พระวันนั้นราว ๔๐ นาที เวลาเข้าพิธีละหมาดไหว้พระวันศุกร์ ๔๐ นาที นั้น เป็นเวลาสำคัญเสมอเหมือนเวลาสำคัญของการละหมาดไหว้พระประจำวันที่ได้กล่าวมาแล้วเหมือนกัน

อนึ่งคำเทศน์ในวันศุกร์นั้น ไม่เป็นการจำเป็นที่จะจดลงในที่นี้ว่ามีอะไรบ้างเพราะยืดเยื้อมาก แต่เป็นสิ่งที่ควรทราบเฉพาะหัวข้อโดยย่อ ๆ ว่า มีคำสั่งสอนที่เกี่ยวข้องแก่การปกครองอยู่บ้าง เช่นสั่งให้ละความชั่วกลับประพฤติดี ให้ทำบุญให้ทาน ประพฤติแต่สิ่งที่ดีชอบ ดังนั้นเป็นต้น เพราะฉะนั้นการละหมาดและฟังเทศน์ในวันศุกร์ย่อมเป็นประโยชน์แก่การปกครองในทางอ้อม เพราะย่อมเป็นเครื่องหนุนเหนี่ยวแห่งการรังสรรค์คน เช่นกับลูกบ้านที่คิดจะกระทำการชั่ว ลึกขโมยปล้นเป็นต้น ย่อมเป็นธรรมดาแห่งคนโดยมาก เมื่อได้ฟังเทศน์ฟังธรรมอยู่บ้างแล้วดวงจิตก็ย่อมโอนอ่อนบ้างไม่มากนักน้อย หรือบางทีคิดจะทำชั่วในวันนี้ แต่เมื่อได้ฟังเทศน์ฟังธรรมเข้าก็อาจระสัดเลิกลความตั้งใจไปได้ บางครั้งบางคราวเป็นธรรมดาย่อมเป็นได้ดังนี้

เมื่อแลการฟังเทศน์ในวันศุกร์ เป็นประโยชน์แก่การปกครองทางอ้อมเช่นนั้นแล้ว เป็นการดีที่จะเอาคุณ จากบัญญัติของพระมหามัด ช่วยอุดหนุนอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้ราษฎรมีโอกาสไปฟังเทศน์ในวันศุกร์ด้วยความพร้อมเพรียงในมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เอาประโยชน์ในทางที่ราษฎรจะได้อยู่ในผู้มีศีลธรรมมากขึ้น และเอาคุณฐานเป็นผู้ช่วยดูแลการศาสนา ให้แทนพระมหามัดจะเป็นสิ่งนำมาแห่งความเป็นคุณเป็นประโยชน์ในราชการมาก

เรื่องใส่รองเท้าเข้าในสุเหร่ามัสยิด

รองเท้าตามธรรมเนียมถือว่าเป็นของต่ำสำหรับเหยียบย่ำและติดของโสโครกได้ง่าย ชาวอิสลามจึงห้ามและเตือนกันในเรื่องใส่รองเท้าเข้าในสุเหร่ามัสยิด

ก็เมื่อเป็นประเพณีข้อห้ามหวนมีอยู่อย่างนั้นแล้ว ผู้ปกครองบังคับบัญชาชาวมุสลิมอิสลามผู้ที่ไม่ได้คิดว่าเป็นการเล็กน้อย แล้วยกเอาเป็นเรื่องสำหรับรู้ไว้โดยหมิ่น ๆ แต่ไม่ควรลืมทีเดียวว่าเหตุการณ์บางอย่าง ที่แรกเกิดขึ้นจากเรื่องเล็กน้อยก่อน แล้วเกิดเป็นเรื่องใหญ่โตภายหลังก็ได้ และควรเป็นที่สังเกตอีกอย่างหนึ่งว่า อะไรที่เกิด ถ้าเป็นเรื่องสำหรับบุคคลแล้วย่อมไม่เป็นการสำคัญหาเรื่องที่เกี่ยวข้องการศาสนา เพราะชาวมุสลามยังถือกันเคร่งครัดว่า การศาสนาของเขาเป็นสิ่งสำคัญใหญ่ยิ่ง

ข้อห้ามในเรื่องทำกริยาแลออกเสียง

กริยาทำสุญญัต (ท่ากราบพระ) ในการละหมาดเป็นท่าที่ต้องกระทำ และเฉพาะพระผู้เป็นเจ้านองค์เดียว ทำสุญญัตนั้นคล้ายคลึงกับท่ากราบพระในโบสถ์เพราะฉะนั้นท่าอะไรที่คล้ายคลึงกับท่าสุญญัต หรือท่ากราบพระผู้เป็นเจ้าในเวลาละหมาดแล้ว ชาวมุสลามก็ทำไม่ได้ ผู้ใดขึ้นทำผู้นั้นตกเป็นชาดจากอิสลามทันที

ส่วนการออกเสียงก็เป็นการห้ามด้วย เช่นจะไปกระทำการสาบานหรือการออกเสียงออกวจา ว่าตนไม่ใช่อิสลามไม่ได้นับถือศาสนานั้น เท่านั้นก็ยอมขาดจากอิสลามแล้ว

เพราะฉะนั้นจึงเป็นอีกข้อ ๑ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ความรู้ หรืออะไรที่เกี่ยวกับการละหมาดเหมือนกับท่าละหมาดในการไหว้พระของคนอิสลาม เช่นท่ากราบพระในอุโบสถเป็นต้น ซึ่งเป็นท่าที่คล้ายคลึงกันกับท่าละหมาดไหว้พระของคนอิสลามทำไม่ได้ อย่างนี้เป็นต้น เป็นสิ่งที่ไม่ควรฝ่าฝืน แม้จำเป็นด้วยการเกี่ยวข้องต้องกระทำแล้ว ก็ควรผ่อนผันเปลี่ยนวิธีทำทางอย่างที่ไม่มีการขัดขวางอย่างใด แทนแล้วก็ยอมเป็นสิ่งปราศจากความรังเกียจทั้งหลาย

ส่วนการออกวจาบางคำ ซึ่งเป็นข้อขัดขวางต่อการศาสนาของคนได้บังคับ เช่นคำสาบานที่กล่าวเกี่ยวกับพระพุทธรักษาเป็นต้น เป็นสิ่งที่ควรจะละเว้นตัดข้อความเหล่านั้นออก หรือไม่กระทำการสาบานตามลัทธิ ใช้วิธีอุทานแทน เช่นนี้ก็ยิ่งเป็นสิ่งที่ปราศจากความรังเกียจแห่งอิสลามศาสนิกชนทั่วไป

เรื่องทำระเหติบและระเหติบอาหรับ

ระเหติบ เป็นคำสรรเสริญ และคำวิงวอนขอรับรองพระผู้เป็นเจ้าในกิจการที่ผู้กระทำต้องประสงค์ เป็นคำเล่าบนพร้าพระนามแห่งพระผู้เป็นเจ้าของชาวมุสลาม ถือเอาจำนวนพร้าบนถึง

พระนามนั้นเป็นเกณฑ์ สำหรับผลที่จะได้ตามลำดับโดยจำนวนมากแลน้อย การทำให้ได้จำนวนมาก บางทีรวมกันตั้งหลาย ๆ สิบหรือหลาย ๆ ร้อยคน แล้วเอาจำนวนรวมกันล้นรับผลแห่งผู้กระทำกิจนั้น

ระเหติบอาหรับก็จะเหตินั่นเอง แต่มีทำนองด้วยตามอย่างที่พักอาหรับเขาทำกันทางแผ่นดินอาหรับ ภายหลังพวกเขาวิจิตรกระทำตามบ้าง

ส่วนข้อความที่จดลงในที่นี้ก็มิอยู่ว่า การทำระเหติมีเวลาที่สำคัญก็ในระหว่างกำลังพรำบ่นออกพระนามพระผู้เป็นเจ้า เป็นการจำเป็นเฉพาะผู้ที่ป็นหัวหน้า หรือเรียกว่าผู้พาคนเดียว ที่หยุดหรือละเว้นเสียไม่ได้เป็นอันขาดจนกว่าจะเสร็จหรือจบลง เมื่อไม่มีสิ่งใดมาขัดขวางแก่ตัวผู้พาคนเดียวแล้ว ก็ไม่มีอะไรที่ว่าจะขัดขวางแก่ทางศาสนาจนดำเนินไปไม่ได้

เรื่องบริโภคนและถูกต้องสุกร

โดยบัญญัติแห่งพระมหามัด ห้ามมิให้คนอิสลามบริโภคและถูกต้องสุกร เว้นแต่ผู้ละหมาด (นักปราชญ์) หนึ่งยกเว้นเวลาจำเป็น เพราะฉะนั้นสุกรจึงเป็นของที่ชาวอิสลามรังเกียจเกลียดชังนัก

เมื่อเป็นเช่นนั้นโดยธรรมดาผู้ปกครองคนที่ต้องการความนิยมนับถือ แห่งคนได้บังคับก็เป็นอยู่เองที่จะไม่แสดงในสิ่งที่มีผู้รังเกียจ เช่นชักนำให้จับต้องหรือบริโภคสุกร ซึ่งทราบแล้วว่า เป็นสิ่งที่บุคคลบางเพศรังเกียจ ครั้นผู้ที่รังเกียจถูกต้องหรือบริโภคเข้าไปแล้ว ด้วยความหลงหรือความเชื่อถือเกรงใจอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ถือเป็นการสนุกรื่นเริงขึ้นต่อไปอีก ซึ่งทางดีสำหรับผู้ที่มิควรแล้ว ควรจะแสดงความช่วยเหลือแนะนำตามความรู้เห็นในสิ่งที่เป็นจริงด้วยความเอื้อเฟื้อแล้ว ก็จะมีแต่ความสรรเสริญเป็นต้น

เรื่องเสพสุราหรือถูกต้องสุราเป็นบาป

ด้วยเหตุว่าสุราเป็นของเมา อาจจะทำให้ผู้บริโภคเปลี่ยนสติสัมปชัญญะได้ เพราะฉะนั้นโดยบัญญัติแห่งพระมหามัด ห้ามเป็นอันขาดมิให้อิสลามบริโภคสุราตลอดจนการถูกต้องสุราก็ยังเป็นบาป และแรงกว่าเรื่องสุกร

การที่พระมหามัดบัญญัติห้ามมิให้คนอิสลามบริโภคสุรานั้น ย่อมเป็นคุณแก่การปกครองบังคับบัญชาอยู่มาก อาจจะประกำศเหตุอันเนื่องมาจากเรื่องเมาสุราไปได้มาก เมื่อเป็นเช่นนั้นเป็นการดีที่ผู้ปกครองจะยึดเอาโอกาสนั้นขึ้นเป็นข้อตักเตือนว่ากล่าวสั่งสอนคนอิสลามได้บังคับที่ยังฝืนขึ้นประพฤติดูอยู่ ให้ผู้นั้นละเว้นจากการประพฤติดังกล่าว โดยถือเป็นการอุทนูนและเป็นผู้ช่วยดูแลการศาสนาแทนพระมหามัด ในฐานะที่พระมหามัดได้ฝากหน้าที่ไว้ให้มัน ทำดังนั้นคนอิสลามกลับรู้สึกนิยมแล้ว ยำเกรงขึ้นอีก

เรื่องเกี่ยวแก่โต๊ะหะยี และโต๊ะละโบ

โต๊ะหะยี นั้นคือคนที่ไปบวชเป็นพระเณรมาจากเมกกะแล้ว ส่วนละโบคือคนที่เอาใจใส่มีความรู้ในการศาสนาพอจะไปบวชได้ แต่ยังไม่มีโอกาสออกไปบวช เรียกว่าละโบ หรือโต๊ะละโบ

ความนิยมของคนอิสลามแก่คน ๒ ชนิดนี้ ถ้าความรู้เท่ากัน นิยมโต๊ะหะยีมากกว่า เพราะเป็นผู้ที่ไปบวชแล้ว หะยีที่มีความรู้ถึงเป็นครูบาอาจารย์ ราษฎรมักเรียกกันว่า ท่านครู หรือโต๊ะครู โดยปกติราษฎรมักนิยมนับถือท่านครู หรือโต๊ะครูพูดจาอะไรมักเป็นที่เชื่อฟัง จนใดก็ติดล้ายกับพระอิการวัดหรือพระสมภารเจ้าวัดแห่งพระพุทธศาสนาฉันนั้น สำหรับผู้ที่ฉลาดหรือชำนาญการปกครองแล้วมักไม่มีใครทิ้งพระ แม้ในข้อที่ ที่ดำเนินการปกครองอย่างลำบากบางแห่งยังเคยมีผลจากความช่วยเหลือของพระในการช่วยเหลือช่วยทำช่วยว่าช่วยกล่าวเอาราชบุตรลงไปก็ได้ ทั้งนี้ย่อมเคยมีเคยเห็นมาด้วยกันแล้วเป็นอันมาก ท่านครู หรือโต๊ะครูในเมณฑลปัตตานีนี้นักเช่นเดียวกัน ถ้าเราจะเลือกคัดโต๊ะหะยี ที่มีความรู้เอาตามที่ราษฎรนิยมนับถือลงไว้ในทะเบียนอำเภอเป็นพิเศษแล้วค่อยๆ การติดต่อเข้าไว้ เช่นหักทนายปราศรัยหรือมีประชุมอะไร ๆ เป็นพิเศษเป็นพิเศษเป็นต้นว่า การประชุมไต่ถามกิจการที่ได้ดำเนินไปแล้วมีสิ่งใดขัดขวางแก่ทางศาสนาหรือทางการบ้านเมืองบ้างหรือถ้ามีการที่จะต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขขนบธรรมเนียม การภาษีอากรอย่างใด ๆ เมื่อพวกโต๊ะหะยีเป็นใจอยู่ด้วยแล้ว จะช่วยให้ความสะดวกในราชการมาก

การที่ทำอะไรให้พอเป็นพิธีขึ้นนั้น ใช่ว่าจะนึกขึ้นพูดโดยปราศจากสิ่งที่มีผู้คิดผู้ทำเลยก็หาไม่ได้สิ่งที่จะอ้างกล่าวสู่กันฟัง ในเรื่องที่ดินบางแห่งที่ต่างประเทศเขาทำ และที่มองเห็นได้ว่า เพื่อเป็นพิธีคือมีคนต่างท้องที่แรกเข้ามาขอที่ดิน เจ้าพนักงานรู้ดีว่าที่ดินแห่งนั้น ราษฎรคนที่อยู่ในท้องที่ก่อนหาใคร่ต้องการไม่ แต่เขาก็เรียกราษฎรพวกที่อยู่ก่อนมาถามว่าพวกเราเจ้าของถิ่นที่ โดยอยู่ก่อนมานาน ใครจะต้องการบ้างที่แห่งนั้น ถ้าไม่มีใครต้องการ จัดให้มีผู้จับจองทำประโยชน์มีดีหรือเมื่อราษฎรยกมือพร้อมกันไม่ต้องการ อำเภอก็เรียกผู้ขอจับจองมารับใบอนุญาต ฐานว่าราษฎรคนก่อนๆ ยกให้ ยกบุญคน ให้เป็นของราษฎรพวกมาอยู่ก่อนเมตตดังนี้ "ทำเพื่อเป็นพิธีกิจการอย่างอื่น ๆ ที่เขาเดินวิธีนี้ ยังมีอีกมากมายหลายประการ เพราะฉะนั้นความเลื่อมใสในระหว่างราษฎรกับอำเภอทางต่างประเทศเขายังมีการสรรเสริญมาก

ส่วนการที่จะปฏิบัติแก่หะยีธรรมดานั้น สิ่งที่ต้องควรพองามก็คือว่า โต๊ะหะยีนั้นอย่างไรก็ดีคนอิสลามยังถือว่าเป็นผู้ที่ได้บวชพระ หรือไปเป็นพระเณรมาจากเมกกะแล้ว ซึ่งการบุญสุนทานการสวดมนต์ให้พระก็ยังนิยมให้โต๊ะหะยีเป็นหัวหน้าอยู่โดยมาก เพราะฉะนั้นเมื่อและด้วยกิจการราชการอื่นเกี่ยวข้องต้องด้วยการขอแรง หรือจะเกณฑ์อย่างหนึ่งอย่างใด ถ้าจะผ่อนผันให้คนชั้นนี้ผู้อยู่ในหัวหน้าควบคุมการงาน หรือในชั้นเป็นผู้ช่วยรองจากท่านั้น ผู้ใหญ่บ้านลงไปอีกต่อหนึ่งก็ยังเป็นการงดงามอยู่

๒.๔ กิจการฮัจญ์

กิจการฮัจญ์ มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจญ์ พ.ศ. ๒๕๒๔ กฎกระทรวง และระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมกิจการฮัจญ์ โดยกรมการศาสนาทำหน้าที่เป็นสำนักเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมกิจการฮัจญ์แห่งประเทศไทย มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติงานตามมติของคณะกรรมการส่งเสริมกิจการฮัจญ์แห่งประเทศไทย หรือตามที่คณะกรรมการกิจการฮัจญ์มอบหมาย โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานเกี่ยวกับกิจการฮัจญ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจญ์ และปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎกระทรวงและตามระเบียบข้อบังคับของคณะกรรมการส่งเสริมกิจการฮัจญ์แห่งประเทศไทย

สภาพปัญหา

๑. พระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจญ์ พ.ศ. ๒๕๒๔ ไม่มีความครอบคลุมในการกิจการฮัจญ์ และไม่เอื้อประโยชน์ต่อการเดินทางในประกอบพิธีฮัจญ์ตามสภาพการณ์ปัจจุบัน

๑.๑ การเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ของชาวไทยมุสลิมไม่มีความสะดวกและไม่มีความปลอดภัยเท่าที่ควร

๑.๒ มีการแสวงหาผลประโยชน์ต่อผู้เดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์

๒. การเตรียมการเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์และระหว่างการเดินทางประกอบพิธีฮัจญ์ ณ ประเทศซาอุดีอาระเบีย จะมีข้อขัดข้องไม่เรียบร้อย

แนวทางการแก้ไข

๑. ให้รัฐปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจญ์ พ.ศ. ๒๕๒๔ และดำเนินการสนับสนุนให้ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจญ์เข้าสู่กระบวนการนิติบัญญัติเพื่อผลักดันให้มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายโดยเร็ว

๒. ปัญหาเรื่องการเตรียมความพร้อมในการเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ และระหว่างการประกอบพิธีฮัจญ์ ให้ดำเนินการดังนี้

๒.๑ เรื่องจำนวนผู้แสวงบุญ ให้สำนักเลขาธิการฯ ประสานงานให้ผู้ประกอบการกิจการฮัจญ์แจ้งยอดผู้แสวงบุญและบัญชีรายชื่อผู้แสวงบุญตามแผนดำเนินงาน และระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมกิจการฮัจญ์แห่งประเทศไทย

๒.๒ เรื่องเที่ยวบินส่งผู้แสวงบุญ ให้กรมการบินพาณิชย์และการบินไทยพิจารณาความเป็นไปได้ในการจัดเที่ยวบินเหมาลำให้เพียงพอกับจำนวนผู้แสวงบุญ และให้มีราคาต่ำโดยสารเท่ากัน หากไม่สามารถจัดได้หมดก็ให้สายการบินต่าง ๆ จัดเที่ยวบินปกติที่สามารถรองรับผู้แสวงบุญได้จำนวนมาก ๆ เพื่อป้องกันการเดินทางเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มน้อยและกระจายตัวของผู้แสวงบุญ

สำหรับเที่ยวบินเหมาลำหากเป็นไปได้ควรจัดเที่ยวบิน บินตรงจากท่าอากาศยานราวีลาส กูเกิต และ
หาดใหญ่

๒.๓ เรื่องการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้กาฬหลังแอ่นชนิด ACYW ๑๓๕ ให้แก่ผู้
แสวงบุญก่อนไปเยือนวิหารที่สถานทูตซาอุดีอาระเบียประจำประเทศไทยนั้น ในการไปฉีดวัคซีนผู้
ประกอบการควรติดต่อกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหรือโรงพยาบาลล่วงหน้า

๒.๔ เรื่องการรับรองเครื่องบินที่ต้องผ่านคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดแล้ว
มาผ่านสำนักจุฬาราชมนตรีอีกครั้งก่อนที่จะนำไปขึ้นวีชานั้น ให้เป็นไปตามที่สถานทูตซาอุดีอาระเบีย
กำหนด จึงขอให้สำนักเลขาธิการฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ประชุมหารือกับสถานทูตซาอุดีอาระเบีย
ประจำประเทศไทยต่อไป ส่วนเรื่องที่สถานทูตซาอุดีอาระเบียไม่ยอมวีซ่าให้กับผู้แสวงบุญชาวไทย
จำนวนหนึ่งนั้น เนื่องจากใบรับรองเครื่องบินของผู้แสวงบุญบางคนคลาดเคลื่อนกับข้อเท็จจริง

๒.๕ เรื่องการบริการอาหารขององค์การชะฮ์กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียง
ใต้ที่ทุ่งอะรอฟะห์และตำบลมินา อาหารไม่มีคุณภาพดี ไม่ตรงเวลา จึงขอให้นำเรื่องดังกล่าวไป
ประชุมหารือกับทางทหารซาอุดีอาระเบีย เพื่อขอให้จ้างพ่อครัวคนไทยเป็นผู้ดำเนินการปรุงอาหาร

๒.๖ เรื่องการประกันการใช้รถในช่วงมะฮัร (ช่วงพิธีฮัจย์) จำนวน ๑๐
เปอร์เซ็นต์ (๑๔ ไร่ยกต่อคน) ของจำนวนผู้แสวงบุญ ซึ่งฝ่ายซาอุดีอาระเบียเริ่มใช้บังคับกับผู้แสวงบุญ
ประเทศต่าง ๆ ตั้งแต่เทศกาลฮัจย์ประจำปี ๒๕๔๕ แล้ว เพื่อประกันจำนวนผู้แสวงบุญที่ใช้รถ ซึ่งหาก
จำนวนผู้แสวงบุญขาดเกิน ๓ เปอร์เซ็นต์จากจำนวนที่แจ้งไว้ ฝ่ายซาอุดีอาระเบียก็จะหักเงินค่า
ประกันการใช้รถดังกล่าวในส่วนที่ขาดเกินจาก ๓ เปอร์เซ็นต์ แต่ถ้าหากจำนวนผู้แสวงบุญเดินทางไป
ประกอบพิธีฮัจย์ตามจำนวนที่แจ้งไว้ ฝ่ายซาอุดีอาระเบียก็จะคืนเงินค่าประกันให้ ซึ่งในเทศกาลฮัจย์ปี
๒๕๔๕ ฝ่ายไทยได้ขอผ่อนผันให้ แต่ในเทศกาลฮัจย์ ประจำปี ๒๕๔๖ ฝ่ายซาอุดีอาระเบียจะไม่
ผ่อนผันให้ จึงเห็นสมควรมอบให้สำนักเลขาธิการฯ เก็บเงินค่าประกันการใช้รถจากผู้ประกอบการตาม
จำนวนผู้แสวงบุญที่แจ้งไว้

๒.๗ ให้มีการประชาสัมพันธ์ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปประกอบ
พิธีฮัจย์ทุกระยะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขั้นตอนวิธีการปฏิบัติตั้งแต่การเตรียมความพร้อมก่อนจะมีการเดิน
ทาง โดยจัดทำคู่มือแจกให้ชาวไทยมุสลิมอย่างเพียงพอและทั่วถึง

๒.๘ จัดอบรมเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกที่จะไปปฏิบัติงาน ณ
ประเทศซาอุดีอาระเบีย เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงาน โดยคัดสรรเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้และ
ประสบการณ์ในกิจการฮัจย์ และเชิญผู้เชี่ยวชาญในกิจการฮัจย์เป็นวิทยากรฝึกอบรม

๒.๙ ก่อนเดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์ ให้จัดประชุมสัมมนาผู้ประกอบการกิจการ
ฮัจย์ เพื่อสรุปปัญหา อุปสรรคและข้อขัดข้อง

ภาคผนวก (ก)

ข้อสังเกตเรื่องชื่อเขตปกครอง อำเภอ ตำบล
หมู่บ้านและชื่อบุคคลที่เป็นภาษาท้องถิ่น

ข้อสังเกตเรื่องชื่อเขตการปกครองอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และชื่อบุคคล ที่เป็นภาษาท้องถิ่น

คณะกรรมการได้พิจารณาศึกษาเรื่อง ชื่อเขตการปกครอง อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และสถานที่อื่น ๆ ของประเทศไทย รวมทั้งชื่อบุคคลสัญชาติไทย ซึ่งใช้ภาษาท้องถิ่นอย่างเป็นทางการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้ใช้ชื่อเป็นภาษาไทย ทั้ง ๆ ที่พื้นที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่พิเศษที่มีศาสนาและวัฒนธรรมแตกต่างกับจังหวัดอื่น ๆ ของประเทศไทย และเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ไทยมาเป็นเวลาช้านาน คณะกรรมการพิจารณาเห็นว่า การอ้างไว้ซึ่งประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ไทยที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เป็นสิ่งที่รัฐบาลและคนไทยทุกเชื้อชาติ ศาสนา ต้องร่วมกันรักษาไว้ เพื่อเชิดชูความเป็นไทยที่มีความแตกต่างในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วยความภาคภูมิใจ การเปลี่ยนชื่อจากภาษาท้องถิ่นเป็นภาษาไทยดังกล่าว มีผลกระทบต่อจิตใจของประชาชนในพื้นที่หลาย ๆ ด้าน คณะกรรมการจึงมีมติตั้งข้อสังเกตเรื่องการเปลี่ยนแปลงแก้ไขชื่อฯ ดังนี้

๑. ชื่อเขตการปกครองอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และชื่อสถานที่อื่น ๆ ถ้าเป็นภาษาท้องถิ่นอยู่เห็นควรให้ใช้ชื่อเดิม หากสถานที่ได้มีการเปลี่ยนชื่อไปแล้ว เห็นสมควรให้เปลี่ยนมาใช้ชื่อเดิมอีกครั้ง ซึ่งจะสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และได้รู้ถึงความเป็นมาของแต่ละหมู่บ้าน

๒. ชื่อบุคคล เห็นสมควรให้ใช้ชื่อภาษาท้องถิ่นเดิม โดยไม่ต้องให้มีการเปลี่ยนชื่อเป็นภาษาไทย เพราะเป็นสิ่งที่ชี้ถึงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นในความแตกต่างอันเป็นเอกลักษณ์ไทยประการหนึ่ง ซึ่งต้องอนุรักษ์ไว้

๓. ชื่อสถานที่ต่าง ๆ ในปัจจุบันที่ใช้ภาษาอังกฤษทับศัพท์ บางสถานที่อ่านแล้วไม่ตรงกับการออกเสียงของภาษาท้องถิ่น เห็นควรให้พิจารณาดำเนินการแก้ไข

ภาคผนวก (ข)

การเดินทางไปศึกษาข้อเท็จจริง
ณ จังหวัดนราธิวาส ยะลา และปัตตานี

การเดินทางไปศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการก่อความไม่สงบเรียบร้อย ณ จังหวัดนราธิวาส ยะลา และปัตตานี

คณะกรรมการฯ ได้เดินทางไปศึกษาข้อเท็จจริงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน ๓ ครั้ง ดังนี้

๑. วันศุกร์ที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๔๕ เดินทางไปจังหวัดนราธิวาสและยะลา เพื่อศึกษาข้อเท็จจริง กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส ถูกยิงตาย จำนวน ๒ คน และกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำที่พิทักษ์ตรวจบ้านรานอ สถานีตำรวจภูธรอำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา ถูกยิงตาย จำนวน ๒ คน

๒. วันเสาร์ที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ เดินทางไปอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เพื่อสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีราษฎรร้องเรียนขอความเป็นธรรมจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

๓. วันอังคารที่ ๓ - วันพฤหัสบดีที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๔๖ เดินทางไปจังหวัดนราธิวาส ปัตตานีและยะลา เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการก่อความไม่สงบเรียบร้อยซึ่งมีการกระทำความผิดต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่นการปล้นปืน การฆ่าตำรวจ - ทหาร และการก่ออาชญากรรมอื่น ๆ

วัตถุประสงค์ในการเดินทางไปศึกษาข้อเท็จจริง

๑. เพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์จากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่

๒. นำข้อมูลข้อเท็จจริงที่ได้จากการแสดงความคิดเห็นของบุคคลตามข้อ ๑. ข้างต้น มาวิเคราะห์เพื่อนำมาประกอบในการจัดทำรายงานนี้

สรุปข้อคิดเห็นของผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่นและประชาชน

๑. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมักจะเกิดขึ้นกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นส่วนใหญ่ และที่ผ่านมาเมื่อมีการลอบวางระเบิดจะมีหนังสือแสดงความรับผิดชอบต่อเหตุการณ์

๒. เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ให้เกียรติแก่ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นและปฏิบัติการในลักษณะทำลายขวัญกำลังใจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของสังคมไทยมุสลิมโดยรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมมุสลิมในพื้นที่ เช่นการค้นบ้านของโต๊ะอิหม่าม เพราะได้รับเรื่องร้องเรียนและออกหมายค้นโดยไม่สอบถามข้อมูลของคนในพื้นที่เพื่อจะได้ลดความรุนแรงในการปฏิบัติมิให้ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของประชาชนในท้องถิ่น

๓. กรณีการค้นสถานที่อื่น ๆ เช่นโรงเรียนสอนศาสนา เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ปฏิบัติการเช่นข้อ ๒. ดังกล่าว ส่วนกรณีการออกหมายจับ เจ้าหน้าที่ตำรวจมักปฏิบัติในลักษณะเร่งรีบ และถูกละหุเพื่อให้ได้หมายจับ มาดำเนินการจับกุมอย่างเร่งด่วน โดยไม่คำนึงว่าผู้ถูกจับจะมีความผิดหรือไม่ ซึ่ง

อาจเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพเกินกรอบอำนาจที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันให้ไว้ และสร้างความไม่พอใจให้แก่ประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก

๔. หลังจากมีการยุบศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอบต.) และกองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหารที่ ๔๓ (พตท.๔๓) ทั้ง ๆ ที่ทหารมีความสำคัญต่อการบรรเทาปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อาจเป็นสาเหตุให้การก่อความไม่สงบเรียบเรียงเพิ่มขึ้นก็ได้

๕. ปัญหาระเบียบของทางราชการที่ไม่เข้ากับสังคมชาวไทยมุสลิม เช่น การเปลี่ยนค่านำหน้าของหญิงสาวมุสลิมจากนางสาวเป็นนาง ผู้หญิงมุสลิมเมื่อจดทะเบียนตามระเบียบของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดแล้ว ผู้หญิงมุสลิมจะเปลี่ยนค่านำหน้าจากนางสาวเป็นนาง แต่ราชการไม่ยอมรับสถานภาพนี้ให้มีผลตามกฎหมาย เนื่องจากไม่ได้ปฏิบัติตามระเบียบการจดทะเบียนสมรส ซึ่งต้องทำตามระเบียบ ณ ที่ว่าการอำเภอ ข้อขัดแย้งนี้เท่ากับว่าทางราชการไม่ยอมรับวัฒนธรรมและศาสนาของชาวไทยมุสลิม

๖. การข่าวของสื่อมวลชน มีการนำเสนอที่รุนแรงเกินเหตุหรือเกินความจริง รวมทั้งตีพิมพ์ข้อความหรือบทความที่ก่อให้เกิดความรู้สึกในทางลบต่อสังคมมุสลิม เช่น มุสลิมหัวรุนแรง ฯลฯ โดยไม่มีความเข้าใจทั้งทางศาสนา วัฒนธรรม และคำศัพท์ที่เป็นภาษาอาหรับ ทำให้สังคมส่วนรวมมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนและมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อสังคมชาวไทยมุสลิม

๗. การข่าวของหน่วยราชการเป็นที่น่าสงสัยในเรื่องความถูกต้องและความไม่ตรงกับเหตุการณ์ที่เป็นจริง ซึ่งมักจะสร้างความเคลือบแคลง สงสัย ให้กับสังคมไทยมุสลิมในพื้นที่เสมอว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร และเมื่อมีการปฏิบัติการตามกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการค้น จับกุม ปรามปรามในบางกรณีชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ ไม่เห็นด้วยและหวาดระแวงในพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๘. ตามที่ได้มีการเสนอข่าวต่อสาธารณชนว่าความไม่สงบเรียบเรียง เกิดจากใจไม่มีระดับ อาจจะเป็นสาเหตุของการยั่วยุให้มีการกระทำความผิดอย่างต่อเนื่อง ในเรื่องนี้การข่าวทั้งของราชการและเอกชนต้องระมัดระวังอย่าคิดว่าเป็นเรื่องไม่สำคัญหรือเป็นเรื่องที่ไม่มีผลกระทบต่ोजังหวัดชายแดนภาคใต้

๙. จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีจำนวนชาวไทยมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีแหล่งอุปถัมภ์หรือการประกอบธุรกิจผิดกฎหมายอันเป็นปัญหาของสังคมเป็นจำนวนมาก ซึ่งก่อให้เกิดเรื่องผลประโยชน์และอิทธิพลตามมา และเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่น่าไปสู่ความไม่สงบเรียบเรียง เช่น การก่ออาชญากรรม ยาเสพติด การค้าประเวณี ฯลฯ รัฐบาลต้องตระหนักในเรื่องนี้

๑๐. ระบบการจัดการอิสลามศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทุกระดับไม่ว่าจะเป็นศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด (ตาดีกา) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา โรงเรียนสายสามัญและสถาบันอุดมศึกษา ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมและศาสนาของท้องถิ่น

๑.๑ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีสถาบันอุดมศึกษาไม่เพียงพอ รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะต้องตั้งมหาวิทยาลัยอิสลามศึกษาเป็นการเฉพาะ

๑.๒ หน่วยงานการต้องให้เกียรติ เรื่องการปฏิบัติตามหลักศาสนาและวัฒนธรรมรวมทั้งวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมในห้องถิ่น และถ้าหน่วยงานการเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ก็จะสร้างความรู้สึกที่ดีแก่ชาวไทยมุสลิม ซึ่งจะยังผลให้เกิดความร่วมมือตามมา และปัญหาต่างๆ ก็จะคลี่คลายเป็นปกติสุขได้ไม่ยาก

**คณะกรรมการกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพินิจการลอบวางระเบิดภาคใต้
และการก่อความไม่สงบเรียบร้อยในจังหวัดชายแดนภาคใต้
(พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์ - ประธานฯ)**

มาประชุมติดตามการลอบยิงตำรวจ อำเภอรามัน จังหวัดนราธิวาส
เวลา ๑๑.๐๐ น. วันศุกร์ที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๔๔
ณ ห้องประชุมโรงพยาบาลราชประชานุเคราะห์

คณะกรรมการการพบประชาชนและผู้นำทางศาสนาที่ อ.ระแงง จ.นราธิวาส

คณะกรรมการการร่วมงานพิธีขอขมาของผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น อำเภอระแงง
กรณีตำรวจชายแดนถูกกรูมทำร้ายถึงแก่ชีวิตที่ อ.ระแงง จ.นราธิวาส

คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นจากผู้นำศาสนาและประชาชน อ.ระแงะ จ.นราธิวาส

คณะกรรมการรับฟังเรื่องราวร้องเรียนขอความเป็นธรรม ในกรณีถูกกล่าวหาปล้นปืน
ที่หน่วยทักษิณพัฒนาที่ ๑๒
อ. สุคีริน จ.นราธิวาส เรื่องร้องเรียนขอความเป็นธรรม

คณะกรรมการบริหารพบนางปรีตะ มะดิง ภรรยาของนายมุฮัมมัดยาลาตุดิน มะดิง
ผู้ต้องหาถูกทางการกัมพูชาจับกุมข้อหาเกี่ยวข้องกับขบวนการก่อการร้าย
ขึ้นหนังสือร้องขอความเป็นธรรม ณ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี

คณะกรรมการบริหารฟังความคิดเห็นประชุมรวมคณะผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น
ณ หอประชุม อ.ระแงะ จ.นราธิวาส

คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นจากกองร้อย ตชด. ที่ อ.ระแงง จ.นราธิวาส

คณะกรรมการการพบผู้นำศาสนา อ.ระแงง จ.นราธิวาส

คณะกรรมการบริหารผู้นำศาสนาและนักวิชาการ อ.ระแงะ จ.นราธิวาส

นายอำเภอธารโต จ.ยะลา รายงานสถานการณ์เกี่ยวกับกรณีโจรก่อการร้าย
ปล้นอาวุธปืนหน่วยทักษิณพัฒนา
ต.บ้านแห่อ อ.ธารโต จ.ยะลา

คณะกรรมการรับฟังข้อคิดเห็นและแนวทางแก้ไขปัญหา
จังหวัดชายแดนภาคใต้ ณ โรงเรียน ธารโตวัฒนวิทย์
อ.ธารโต จ.ยะลา

คณะกรรมการพหุผู้นำศาสนา กรรมการอิสลามประจำจังหวัด ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้
ณ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามจังหวัดปัตตานี

คณะกรรมการพหุหอการค้าจังหวัดปัตตานีและนักวิชาการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ณ โรงแรม ซี เอส ปัตตานี

คณะกรรมการการพบคณะกรรมการอิสลามปัตตานี
ณ สำนักงานคณะกรรมการอิสลาม ประจำจังหวัดปัตตานี

คณะกรรมการการรับฟังความคิดเห็นจากค่าย ดชด. ที่ อ.ระแงง จ.นราธิวาส

คณะกรรมการพบหารือการค้าจังหวัดปัตตานี ณ โรงแรม ซี เอส ปัตตานี

หน่วยงานราชการเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการ
ณ โรงแรม ซี เอส ปัตตานี

คณะกรรมการแสดงผลการศึกษาดูงานของคณะกรรมการใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้
ณ โรงแรมเมอร์ลิน อ.เบตง จ.ยะลา

คณะกรรมการแสดงผลการศึกษาดูงานของคณะกรรมการใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้
ณ โรงแรมเมอร์ลิน อ.เบตง จ.ยะลา

คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน อ.ธารโต จ.ยะลา

คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน อ.ระแงะ จ.นราธิวาส

คณะกรรมการการพบผู้นำศาสนา อ.ระแงะ จ.นราธิวาส

คณะกรรมการการพบผู้นำศาสนา อ.ระแงะ จ.นราธิวาส

ภาคผนวก (ค)

ข้อเท็จจริงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสามจังหวัด

ชายแดนภาคใต้

ตั้งแต่เดือนมกราคม – เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๗

สถานการณ์การก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
(ตั้งแต่ มกราคม – เมษายน ๒๕๔๗)

วัน/เดือน/ปี	เหตุการณ์ไม่สงบ	ความสูญเสียของเจ้าหน้าที่รัฐ และประชาชน พระภิกษุ สามเณร
๔ ม.ค. ๔๗	- กลุ่มโจรบุกเผาโรงเรียน ๒๐ แห่ง ที่ จ. นราธิวาส ปล้นค่าย กองพันพัฒนาที่ ๔ บุกค้นคลังแสงและขโมยอาวุธสงคราม	- ทหารเสียชีวิต ๔ ราย
๕ ม.ค. ๔๗	- เกิดระเบิดที่จุดตรวจตำรวจชุมชนรูละมีแร อ.เมือง จ. ปัตตานี และเกิดระเบิดรถจักรยานยนต์หน้าบริษัทพานิชย์	- ตำรวจเสียชีวิต ๒ ราย
๖ ม.ค. ๔๗	- โทรวางระเบิดโรงเรียน ๘ แห่งที่ จ. ปัตตานี และ จ. นราธิวาส รวมทั้งวางระเบิดปลอมตามสถานที่ต่าง ๆ	-
๗ ม.ค. ๔๗	- กลุ่มคนร้าย ๑๕ คน ยิงถล่ม สภ.ต. อัยเยอร์เวง อ. เบตง จ. ยะลา	-
๘ ม.ค. ๔๗	- วางระเบิดที่ สภ.ต. ตากใบ แต่เจ้าหน้าที่เก็บกู้ได้ทัน	-
๑๕ ม.ค. ๔๗	- เจ้าหน้าที่ตำรวจ จ. ยะลา บุกเข้าจับกุมผู้ต้องสงสัยลอบยิง ถล่ม สภ.ต. อัยเยอร์เวง อ. เบตง จ.ยะลา ได้ ๓ คน	-
๒๓ ม.ค. ๔๗	- คนร้ายแต่งชุดดำใช้มีดฟันชาวบ้าน จ. ยะลา	- ประชาชนเสียชีวิต ๒ ราย
๒๔ ม.ค. ๔๗	- คนร้าย ๔ คน ซึ่งจักรยานยนต์ใช้มีดฟันสามเณรบริเวณถนน เวฬุวัน จ.ยะลา และมีกลุ่มคนร้ายใช้มีดฟันคอพระภิกษุวัด ลำใหม่ ได้รับบาดเจ็บสาหัส	- สามเณรฆราวาส ๑ รูป
๒๕ ม.ค. ๔๗	- ตำรวจประจำ สภ.อ. ไผ่แก่น จ.ปัตตานี ถูกยิงเสียชีวิตและ พบศพชาวบ้าน ต. บาเร๊ะ อ. ยะนา จ. ยะลา ถูกคนร้ายใช้ มีดฟันท้ายทอยและปาดคอจนเสียชีวิต	- ตำรวจเสียชีวิต ๑ ราย และชาวบ้านเสียชีวิต ๑ คน
๒๘ ม.ค. ๔๗	- นายช่างประจำ อบต. ตะนอ ถูกยิงเสียชีวิต ที่ อ. ยะรัง จ. ปัตตานี	- นายช่างประจำ อบต. เสียชีวิต ๑ ราย
๕ ก.พ. ๔๗	- นายช่างโยธา ๔ อบต. อ.ยะรัง จ.ปัตตานี ถูกยิงได้รับบาดเจ็บ สาหัส และคนร้าย ๒ คน ใช้อาวุธฟันเจ้าหน้าที่สำนัก งานชลประทานปัตตานีเสียชีวิต	- นายช่างโยธาได้รับบาดเจ็บ ๑ ราย เสียชีวิต ๑ ราย
๗ ก.พ. ๔๗	- คนร้ายวางระเบิดบ่อน้ำดื่มประจำจุดตรวจ ๑๑๑ ที่ จ.	-

วัน/เดือน/ปี	เหตุการณ์ไม่สงบ	ความสูญเสียของเจ้าหน้าที่รัฐ และประชาชน พระภิกษุ สามเณร
๑๑ ก.พ. ๔๗	นราธิวาส และบริเวณใกล้เคียงพระเปิดแสวงเครื่องชุกในรถจักรยานยนต์บริเวณ อ.ระแงะ จ. นราธิวาส - คนร้ายใช้อาวุธปืนยิงข้างโยธาเสียชีวิต บริเวณ อ.หนองจิก จ.ปัตตานี และคนร้าย ๒ คน ฆีรถจักรยานยนต์ พร้อมใช้อาวุธปืนยิงเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำ สภ.อ. รามัน จ.ยะลา เสียชีวิต และที่ อ. เจาะไอร้อง จ. นราธิวาส มีคนร้าย ๒ คน ฆีรถจักรยานยนต์ไล่พันคอชาวบ้านเสียชีวิต	- นายช่างโยธาเสียชีวิต ๑ ราย , เจ้าหน้าที่ตำรวจเสียชีวิต ๑ ราย และประชาชนเสียชีวิต ๑ ราย
๑๕ ก.พ. ๔๗	- คนร้าย ๒ คน ฆีรถจักรยานยนต์ใช้มีดฟันท้ายทอยลูกจ้างประจำสถานีเพาะชำกล้าไม้ จ. นราธิวาส บาดเจ็บสาหัส และลอบยิงเจ้าหน้าที่ ตร.ด. บริเวณ ต. บาเจาะห์ จ. ยะลา บาดเจ็บ	- เจ้าหน้าที่บาดเจ็บสาหัส ๑ ราย และตำรวจ ตร.ด. บาดเจ็บ ๒ ราย
๑๗ ก.พ. ๔๗	- คนร้ายใช้อาวุธปืนยิงเจ้าหน้าที่ ตร.ด. เสียชีวิต บนถนนสายเอเชีย (นราธิวาส – ปัตตานี)	- ตำรวจ ตร.ด.เสียชีวิต ๑ ราย
๔ มี.ค. ๔๗	- คนร้ายใช้ปืนลูกซองยิงชาวบ้านที่ อ. รามัน จ.ยะลา ตาย และบาดเจ็บ	- ชาวบ้านเสียชีวิต ๑ ราย บาดเจ็บ ๓ ราย
๒๓ มี.ค. ๔๗	- เกิดเหตุระเบิดในห้องน้ำหญิง บริเวณชุมสายโทรศัพท์ สถานีนาธิวาส อยู่ฝั่งตรงข้ามกับศาลากลางจังหวัด ขณะที่ นายโกศล พดกุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นประธานในการประชุมปัญหาภาคใต้	-
๒๕ มี.ค. ๔๗	- ศาลออกหมายจับ นายนิคมุดดิน อูมา พร้อมพวกอีก ๔ คน หลังถูกขัดท้ออยู่เบื้องหลังปล้นปืนทหารและก่อความไม่สงบ	-
๒๗ มี.ค. ๔๗	- เกิดเหตุวางระเบิดบริเวณหน้าร้านคาราโอเกะ และลานเบียร์หลังโรงแรมมารีน่า กลางเมืองสุโงโกลง จ. นราธิวาส มีนักท่องเที่ยวและชาวมาเลเซียบาดเจ็บมากมาย	- นักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียบาดเจ็บกว่า ๔๐ คน
๒๙ มี.ค. ๔๗	- คนร้ายลอบวางเพลิง ๑๔ จุด ใน จ.ยะลา และปัตตานี พร้อมใช้ปืนเอ็ม ๑๖ ชู่มยังผู้บังคับการตำรวจภูธร จ.ยะลา ขณะออกตรวจพื้นที่	-

วัน/เดือน/ปี	เหตุการณ์ไม่สงบ	ความสูญเสียของเจ้าหน้าที่รัฐ และประชาชน พระภิกษุ สามเณร
๓๐ มี.ค. ๔๗	- กลุ่มโจรบุกปล้นระเบิดไดนาไมต์พร้อมปืนยูเรียและเชื้อประทุน้ำหนักกว่า ๓ ตัน ในโรงไม้หิน จ.ยะลา	-
๓ เม.ย. ๔๗	- กำลังตำรวจ-ทหาร ค้นพบถ้ำลึก ๕๐๐ เมตร ที่บ้านบันนังลัว ต.หน้าถ้ำ อ.เมืองยะลา แม่ทัพภาค ๔ เชื่อว่าเป็นแหล่งซ่อนสมุญและฝึกอาวุธ พร้อมพบบังเกอร์และอุปกรณ์ประกอบระเบิดพร้อมเชื้อประทุ	-
๑๙ เม.ย. ๔๗	- คนร้ายยิงนายสถานีรถไฟหอยลิ้มอ ที่ร้านชาลาสถานีใน จ. นราธิวาส บาดเจ็บสาหัส วางเพลิงเผาจุดตรวจบ้านตามง หมู่ ๒ ต.เชิงคีรี จ. นราธิวาส คนร้ายกว่า ๒๐ คน ใช้รถเก๋ง ๒ คัน และรถจักรยานยนต์ประมาณ ๑๐ คัน ออกตระเวนไปรยเหือใบ และตัดไม้ล้มขวางถนนใน ๔ อำเภอของ จ. นราธิวาส	-
๑๒ เม.ย. ๔๗	- กลุ่มคนร้ายใช้อาวุธสงครามยิงถล่มใส่บ้านประชาชนทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บ และในเวลาเดียวกันกลุ่มโจรใช้มีดปาดคอชาวบ้านเสียชีวิต	- ตำรวจเสียชีวิต ๑ ราย บาดเจ็บ ๑ ราย ชาวบ้านเสียชีวิต ๒ ราย บาดเจ็บ ๒ ราย
๑๙ เม.ย. ๔๗	- คนร้ายลอบวางเพลิงบ้านข้าราชการ ๑๖ จุด ที่ จ. ปัตตานี	-
๒๐ เม.ย. ๔๗	- คนร้ายไม่ทราบจำนวน ลอบยิงฐานปฏิบัติการสนับสนุนทางอากาศของ ตรด. ค่ายนเรศวร อ.จะนะ จ.นราธิวาส ด้วยปืนเอ็ม ๗๙ เป็นเหตุให้ที่ตั้งฐานได้รับความเสียหายถูกเพลิงไหม้ โดยมีเจ้าหน้าที่ ตรด. ได้รับบาดเจ็บ และในเวลาไล่เลี่ยกัน รถบรรทุกหลายของบริษัทคอกช้างจำกัด ได้เหยียบกับระเบิดที่คนร้ายนำมาวางไว้ที่บริเวณบ้านสามแยก อ.แว้ง จ.นราธิวาส	- เจ้าหน้าที่ ตรด. ได้รับบาดเจ็บ ๒ ราย
๒๑ เม.ย. ๔๗	- คนร้ายลอบยิงเจ้าหน้าที่ตำรวจ สก.อ. มายอ จ.ปัตตานี บาดเจ็บและผู้ใหญ่บ้านเสียชีวิต	- เจ้าหน้าที่บาดเจ็บ ๑ ราย, ผู้ใหญ่บ้านเสียชีวิต ๑ ราย
๒๒ เม.ย. ๔๗	- คนร้ายใช้อาวุธปืนขนาด ๑๑ มม. ยิงทหารประจำกรมทหารราบที่ ๑๕ ค่ายพระยารัษฎานุประดิษฐ์ จ.ยะลา บาดเจ็บ	- ทหารบาดเจ็บสาหัส ๑ ราย

วัน/เดือน/ปี	เหตุการณ์ไม่สงบ	ความสูญเสียของเจ้าหน้าที่รัฐ และประชาชน พระภิกษุ สามเณร
๒๓ เม.ย. ๔๗	- คนร้ายใช้อาวุธปืนยิงทหารค่ายปิเหล็ง กองพันพัฒนาที่ ๔ จ.ปัตตานี เสียชีวิต	- ทหารเสียชีวิต ๑ ราย
๒๕ เม.ย. ๔๗	- คนร้ายซึ่งจู่โจมขบวนรถที่ แต่งกายคล้ายชุดตำรวจ ใช้อาวุธปืนยิงเจ้าหน้าที่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อป.พร.) เสียชีวิต ที่กิ่งอำเภอ กรงปินัง จ.ยะลา	- เจ้าหน้าที่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเสียชีวิต ๑ ราย
๒๖ เม.ย. ๔๗	- สถานีวิทยุไทยประจำประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ ได้รับจดหมายขู่วางระเบิดจากกลุ่มขบวนการปลดปล่อยรัฐ ปัตตานี หรือปัตตานีลิเบอเรชั่นฟรอนท์ (พีแอลเอฟ) และมีรายงานทางทหารแจ้งว่ามีจำนวนวัยรุ่นที่เข้าร่วมกับขบวนการก่อความไม่สงบในภาคใต้ประมาณ ๔,๐๐๐-๕,๐๐๐ คน	
	รวม	เสียชีวิต ๒๕ ราย บาดเจ็บมากกว่า ๕๕ ราย

ข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๗

๑. พื้นที่จังหวัดยะลา

๑.๑ สภ. ลำใหม่ อ.เมือง จ. ยะลา

เวลาประมาณ ๐๕.๓๐ นาฬิกา ได้มีคนร้ายใช้อาวุธปืนและมีดไม่ทราบชนิดเข้าโจมตีจุดตรวจบ้านเมือง ต. ลิดล อ.เมือง จ. ยะลา ฝ่ายเจ้าหน้าที่ได้ยิงตอบโต้ทำให้ฝ่ายตรงข้ามเสียชีวิต ๑๐ คน ฝ่ายเจ้าหน้าที่บาดเจ็บ ๓ นาย

๑.๒ หน่วยที่ตั้งทหาร ต. ตาชะ อ.เมือง จ. ยะลา

เวลาประมาณ ๐๕.๒๐ นาฬิกา ได้มีคนร้ายเข้าโจมตีหน่วยที่ตั้งทหาร ซึ่งตั้งอยู่ที่ ต. ตาชะ อ.เมือง จ. ยะลา ทำให้เจ้าหน้าที่เสียชีวิต ๑ นาย บาดเจ็บ ๒ นาย ส่วนคนร้ายเสียชีวิต ๒ คน จับกุมได้ ๑ คน สามารถยึดของกลางได้ ดังนี้

- ๑) ปืนลูกซองยาว ๑ กระบอก
- ๒) กระสุนปืนลูกซองเบอร์ ๑๒ จำนวน ๔ นัด
- ๓) ปลอกกระสุนลูกซองเบอร์ ๑๒ จำนวน ๗ ปลอก
- ๔) ปลอกกระสุนเอ็ม ๑๖ จำนวน ๓๓ ปลอก
- ๕) มีดปลายแหลม ๒ เล่ม

๖) รถยนต์กระบะอีซูซุ ๑ คัน

๗) กระเป๋าสะพาย ๓ ใบ

๑.๓ สภอ. กิ่งอำเภอกรงปินัง จ. ยะลา

เวลาประมาณ ๐๕.๒๐ นาฬิกา ได้มีคนร้ายเข้าโจมตี สภอ. กิ่งอำเภอกรงปินัง จ. ยะลา เจ้าหน้าที่ตำรวจบาดเจ็บ ๑ นาย คนร้ายเสียชีวิต ๑๗ คน สามารถยึดของกลางได้ดังนี้

๑) ปืนเอ็ม ๑๖ จำนวน ๔ กระบอก

๒) ปืนลูกซอง ๕ นัด จำนวน ๖ กระบอก

๓) ปืนปลายน. ๘๘ จำนวน ๑ กระบอก

๔) ปืนคาร์บิน จำนวน ๑ กระบอก

๕) ปืนลูกซองสั้น ๑ กระบอก

๖) รถยนต์ ๑ คัน

๗) รถจักรยานยนต์ ๑๐ คัน

๘) มีดพก ๑๖ เล่ม

๑.๔ ฐานปฏิบัติการร้อย จก. ตรด. ๔๒๐๒

เวลาประมาณ ๐๕.๒๐ นาฬิกา ได้มีคนร้ายเข้าโจมตีฐานปฏิบัติการร้อย จก. ตรด. ๔๒๐๒ บ้านกาจะลากิ ม. ๒ ต. บาเจาะ อ. บันนังสตา จ. ยะลา เจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับบาดเจ็บ ๔ นาย คนร้ายเสียชีวิต ๘ คน สามารถยึดของกลางได้ดังนี้

๑) รถจักรยานยนต์ ๔ คัน

๒) มีดพก ๘ เล่ม

๓) น้ำมันเบนซิน ๑ แกลลอน

๑.๕ ชุดสันตินิมิตรที่ ๔๐๓ บ้านบัวทอง ม. ๒ ต. บ้านแห อ. ธารโต จ. ยะลา เวลาประมาณ ๐๕.๒๐ นาฬิกา ได้มีคนร้ายเข้าโจมตีชุดสันตินิมิตรที่ ๔๐๓ บ้านบัวทอง ม. ๒ ต. บ้านแห อ. ธารโต จ. ยะลา จากการปะทะกันทำให้คนร้ายเสียชีวิต ๕ คน บาดเจ็บ/จับกุมได้ ๓ คน

๑.๖ ฐานปฏิบัติการชุมพลชนสัมพันธ์ ตรด. ชุดที่ ๑,๒ จก. ตรด. ๔๓

เวลาประมาณ ๐๕.๒๐ นาฬิกา ได้มีคนร้ายเข้าโจมตีฐานปฏิบัติการชุมพลชนสัมพันธ์ของ ตรด. ชุดที่ ๑,๒ บ. บาโงย ต. โกตาบารู จ. ยะลา ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจบาดเจ็บ ๑ นาย ถูกยึดอาวุธปืนเอ็ม ๑๖ จำนวน ๑ กระบอก คาดว่าคนร้ายบาดเจ็บจำนวน ๓ คน

๒. พื้นที่จังหวัดปัตตานี

๒.๑ จุดตรวจบ้านกรือเซะ

ได้มีเหตุคนร้ายลอบโจมตีจุดตรวจบ้านกรือเซะ ต. ตันหยงลูโละ อ.เมือง จ.ปัตตานี ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเสียชีวิต ๒ นาย บาดเจ็บ ๕ คน รถจักรยานยนต์เสียหายจำนวน ๕ คัน คนร้ายเสียชีวิต ๓๒ คน ยึดรถยนต์ได้ ๑ คัน พร้อมอาวุธปืนจำนวนมาก

๒.๒ จุดตรวจเกาะหม้อแกง

ได้มีเหตุคนร้ายพยายามใช้มีดฟันเจ้าหน้าที่จุดตรวจเกาะหม้อแกง อ.หนองจิก จ.ปัตตานี จากการปะทะกันทำให้คนร้ายเสียชีวิต ๒ คน ส่วนเจ้าหน้าที่ไม่มีการสูญเสีย ยึดของกลางได้คือ รถจักรยานยนต์ ๑ คัน มีดดาบ ๒ เล่ม

๒.๓ สถานีตำรวจแม่ลาน

เวลาประมาณ ๐๕.๒๐ นาฬิกา มีเหตุคนร้ายโจมตี สภอ. แม่ลาน จ.ปัตตานี เจ้าหน้าที่ตำรวจเสียชีวิต ๑ นาย และบาดเจ็บ ๕ นาย ส่วนคนร้ายเสียชีวิต ๑๒ คน บาดเจ็บ ๒ คน จับกุมได้ ๑ คน ยึดของกลาง คือ มีดดาบ จำนวน ๘ เล่ม รถยนต์ ๑ คัน

๓. พื้นที่จังหวัดสงขลา

๓.๑ หน่วยบริการประชาชน ตลาดสะพานย้อย

เวลาประมาณ ๐๕.๒๐ นาฬิกา ได้มีคนร้ายประมาณ ๒๐ กว่าคน ใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะ เข้าโจมตีจุดตรวจบริการประชาชน บริเวณตลาดสะพานย้อย จ. สงขลา เจ้าหน้าที่ตำรวจยังคงตอบโต้ทำให้คนร้ายเสียชีวิต ๑๔ คน ควบคุมผู้ต้องสงสัย จำนวน ๒ คน สามารถยึดของกลางได้ดังนี้

- ๑) ปืนเอ็ม ๑๖ จำนวน ๑ กระบอก
- ๒) ปืนคาร์บิน จำนวน ๑ กระบอก
- ๓) ปืนลูกซอง จำนวน ๔ กระบอก
- ๔) ลูกกระเบิดขว้าง จำนวน ๓ ลูก
- ๕) มีดดาบ จำนวน ๗ เล่ม
- ๖) รถจักรยานยนต์ จำนวน ๘ คัน

ผู้ได้รับบาดเจ็บ-เสียชีวิตจากเหตุการณ์กลุ่มคนร้ายปะทะเจ้าหน้าที่
ในวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๙

จุดเกิดเหตุ	เจ้าหน้าที่		คนร้าย		หมายเหตุ
	ตาย	บาดเจ็บ	ตาย	บาดเจ็บ	
๑. บ้อมตำรวจ ต. สะบ้าย้อย อ. สะบ้าย้อย จ. สงขลา			๑๙		จับได้ ๒ คน
๒. ฐานปฏิบัติการกองร้อย ร.๔๑๕๑ กิ่ง อ. กรงปินัง จ. ยะลา		๑	๑๑		
๓. ที่ว่าการกิ่ง อ. กรงปินัง จ. ยะลา			๓		
๔. สถานีตำรวจภูธร กิ่ง อ. กรงปินัง จ. ยะลา			๓	๑	
๕. จุดตรวจหน่วยปฏิบัติการพิเศษ (นปพ.) อ.เมืองยะลา ต.บ้านเนียง อ. เมืองยะลา		๓	๑๐		
๖. ฐานปฏิบัติการตำรวจตระเวนชายแดน ๔๒๐๒ ม. ๒ บ้านบาเจาะ อ. บันนังสตา		๕	๔		
๗. ฐานปฏิบัติการทหารที่ ๔๑๕๑ บ้านบัวทอง ต. บ้านแห อ. ธาวัช จ. ยะลา		๑	๕		จับได้ ๔ คน
๘. ฐานปฏิบัติการทหาร ต. คาเซี อ.เมือง จ.ยะลา	๑	๑	๒		
๙. ฐานปฏิบัติการตำรวจตระเวนชายแดน ทุดสันติ นิมิตร บ้านบาไย ต. บาไย อ.รามัน		๒			
๑๐. มัสยิดกรือเซะ อ.เมืองปัตตานี	๓	๙	๓๒		
๑๑. ฐานทหาร ต. ตาเลน อ.เมืองปัตตานี			๒	๒	
๑๒. จุดตรวจ บ้านเกาะหม้อแกง ต. ท่ากำชำ อ.หนองจิก			๒	๒	
๑๓. สถานีตำรวจภูธรอำเภอแม่ลาน		๑	๑๑	๑	
รวม	๕	๒๒	๑๐๘	๖	

ตามที่ได้เกิดเหตุการณ์การก่อความไม่สงบในพื้นที่ จ. สงขลา ยะลา และปัตตานี เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๙ ตั้งแต่เวลา ๐๕.๓๐ น. โดยกลุ่มคนร้ายจำนวนหลายร้อยคน ใช้อาวุธสงครามรุนแรงร่วมกับอาวุธมีคม เช่น มีดสั้นและดาบเข้าโจมตีเจ้าหน้าที่ ซึ่งระวังป้องกันอยู่ในที่ตั้ง

จำนวน ๑๐ แห่ง ใน ๓ จังหวัดพร้อมกัน โดยเจ้าหน้าที่ทำการตอบโต้การกระทำของคนร้ายโดยพยายามจับกุม และมีการต่อสู้เกิดขึ้นจนเกิดการบาดเจ็บและเสียชีวิตจำนวนมาก โดยเฉพาะการเข้าปราบปรามคนร้ายที่มีสยดหรือเชื่อนั้น โดยสรุปได้ดังนี้

๑) เหตุการณ์ความไม่สงบ ตั้งแต่ ๔ มกราคม - ๒๙ เมษายน ๒๕๔๗ กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบได้กระทำการก่อการร้ายในทุกรูปแบบ เพื่อทำลายอำนาจรัฐโดยหริความรุนแรงต่อเนื่องเพิ่มขึ้นทุกขณะ โดยเฉพาะเมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๗ ซึ่งก่อนหน้านั้นกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ใช้อาวุธปืนและมีดทำร้ายประชาชนผู้บริสุทธิ์และพระสงฆ์ที่ไม่มีความสามารถในการตอบโต้ลอบทำร้ายและฆ่าเจ้าหน้าที่ ทำลายทรัพย์สินโดยลอบวางเพลิง ก่อวินาศกรรม วางระเบิดโรงเรียน สถานที่ทางราชการ รวมจำนวน ๔๙๖ ครั้ง เจ้าหน้าที่เสียชีวิต ๖๖ นาย บาดเจ็บ ๖๔ นาย ราษฎร/พระ เสียชีวิตและมรณภาพ ๕๔ คน/รูป บาดเจ็บ ๔๒ คน/รูป สถานที่ราชการถูกวางเพลิง ๒๐๒ ครั้ง วางระเบิด ๒๔ ครั้งเป็นต้น การกระทำที่ผ่านมาดังกล่าวไม่แตกต่างจากวิธีการกระทำของคนร้ายเมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๗ นอกจากเป็นการโจมตีครั้งใหญ่พร้อมกันหลายจุดที่มุ่งเป้าหมายเจ้าหน้าที่เท่านั้น

๒) เหตุการณ์ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๗

การก่อเหตุความไม่สงบครั้งนี้ เป็นการดำเนินการเช่นเดียวกับที่ผ่านมา กล่าวคือ มีการวางแผนมาล่วงหน้ามุ่งโจมตีทำร้ายเจ้าหน้าที่ ไม่ใช่เป็นการปฏิบัติการของฝ่ายเจ้าหน้าที่ เริ่มโจมตีหรือเข้าไปกวาดล้างก่อนโดยเจ้าหน้าที่เพียงตอบโต้การกระทำของคนร้าย โดยพยายามจับกุมแต่มีการต่อสู้ รัฐบาลได้สั่งการเจ้าหน้าที่ให้ใช้ความพยายามอย่างที่สุด ไม่ให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตของประชาชนทุกคนมาโดยตลอด แต่กรณีการเข้าปราบปรามคนร้ายที่มีสยดหรือเชื่อนั้น คนร้ายได้เข้าไปอาศัยอยู่ก่อนที่เจ้าหน้าที่จะเข้าใช้กำลัง และคนร้ายมีเวลาเพียงพอที่จะหลบหนีไปที่อื่นได้หลังจากโจมตีที่จุดตรวจทหารตำรวจแล้ว เพราะเจ้าหน้าที่อยู่ระหว่างนำกำลังมาสนับสนุน แต่คนร้ายมีเจตนาจะเข้าไปในมัสยิด ทั้งนี้ก่อนที่เจ้าหน้าที่จะบุกเข้าปราบปราม ได้เกลี้ยกล่อมให้มอบตัวแล้ว แต่คนร้ายกลับยังตอบโต้และมีเจ้าหน้าที่เสียชีวิต จึงไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากการใช้กำลังเข้าปราบปราม จุฬาราชมนตรีซึ่งเป็นประมุขฝ่ายศาสนาจักรทางศาสนาอิสลาม ได้แถลงยืนยันแล้วว่า คนร้ายไม่สมควรใช้มัสยิดเป็นที่ป้องกันตนเองเพราะหลักของศาสนานั้น มัสยิดเป็นสถานที่ที่ปฏิบัติธรรม การกระทำของคนร้ายดังกล่าวทำให้ฝ่ายเจ้าหน้าที่ลำบากใจในการปราบปราม ทางราชการไม่ได้ทำเกินกว่าเหตุ ใช้ความอดทนอดกลั้นพอสมควรแล้ว แต่ไม่มีทางเลือกที่จะต้องควบคุมสถานการณ์ให้ได้

ข้อสังเกตของคณะกรรมการการ

๑. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องภายในของประเทศไทย แต่อาจจะมีการแสดงความคิดเห็น เพื่อให้เป็นเรื่องในระดับสากล และชักจูงให้สังคมมุสลิมโลกเข้ามาเกี่ยวข้อง

๒. กลุ่มคนร้ายส่วนมากเป็นวัยรุ่น ถูกชักจูง ชื่นำ โดยอาศัยพิธีกรรมความเชื่อ ในเรื่อง
นี้ทางราชการจะได้เร่งสืบสวน สอบสวนหาตัวผู้บงการมาลงโทษให้เร็วที่สุด

สรุปการสูญเสียของเจ้าหน้าที่รัฐ

(๔ ม.ค. - ๒๙ เม.ย. ๕๗)

เดือน	ทหาร		ตำรวจ		เจ้าหน้าที่พลเรือน		รวม	
	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	เสียชีวิต	บาดเจ็บ
ม.ค.	๕	๐	๔	๓	๒	๐	๑๑	๓
ก.พ.	๒	๑	๕	๘	๑๓	๖	๒๐	๑๕
มี.ค.	๓	๐	๕	๓	๗	๑๑	๑๕	๑๔
เม.ย.	๓	๔	๖	๒๑	๑๑	๑๐	๒๐	๓๕
รวม	๑๓	๕	๒๐	๓๕	๓๓	๒๗	๖๖	๖๘

สรุปการสูญเสียราษฎรและพระภิกษุ/สามเณร

(๔ ม.ค. - ๒๙ เม.ย. ๕๗)

เดือน	ราษฎร		พระภิกษุ/สามเณร		รวม	
	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	เสียชีวิต	บาดเจ็บ
ม.ค.	๔	๕	๓	๓	๗	๘
ก.พ.	๑๗	๑๒	๐	๐	๑๗	๑๒
มี.ค.	๘	๔๕	๐	๐	๘	๔๕
เม.ย.	๒๒	๑๗	๐	๐	๒๒	๑๗
รวม	๕๑	๗๙	๓	๓	๕๔	๘๒

สรุปการก่อเหตุความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
ตามลักษณะการปฏิบัติการ (๔ ม.ค. - ๒๙ เม.ย. ๕๗)

เดือน	ลอบยิง	ลอบทำร้าย	วางระเบิด	วางเพลิง	ระเบิดเพลิง	ปล้นทรัพย์	ข่มขู่	ปะทะ	อื่น ๆ	รวม
ม.ค.	๗	๙	๙	๓๕	๐	๑	๖	๐	๓	๗๐
ก.พ.	๕๑	๑๓	๒	๖	๐	๐	๓	๐	๗	๘๒
มี.ค.	๔๓	๑๒	๕	๗๓	๐	๒	๒	๐	๕	๑๔๒
เม.ย.	๔๙	๙	๘	๘๘	๑๖	๐	๑	๑๐	๒๑	๒๐๒
รวม	๑๕๐	๔๓	๒๔	๒๐๒	๑๖	๓	๑๒	๑๐	๓๖	๔๙๖

สรุปการก่อเหตุความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
จังหวัดที่เกิดเหตุการณ์ (๔ ม.ค. - ๒๙ เม.ย. ๕๗)

เดือน	ยะลา	ปัตตานี	นราธิวาส	สงขลา	รวม
ม.ค.	๒๒	๑๓	๓๕	๐	๗๐
ก.พ.	๒๔	๑๘	๓๖	๔	๘๒
มี.ค.	๓๗	๕๐	๔๔	๑๑	๑๔๒
เม.ย.	๓๑	๔๙	๑๑๑	๑๑	๒๐๒
รวม	๑๑๔	๑๓๐	๒๒๖	๒๖	๔๙๖

พิมพ์ที่ : สำนักงานพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร